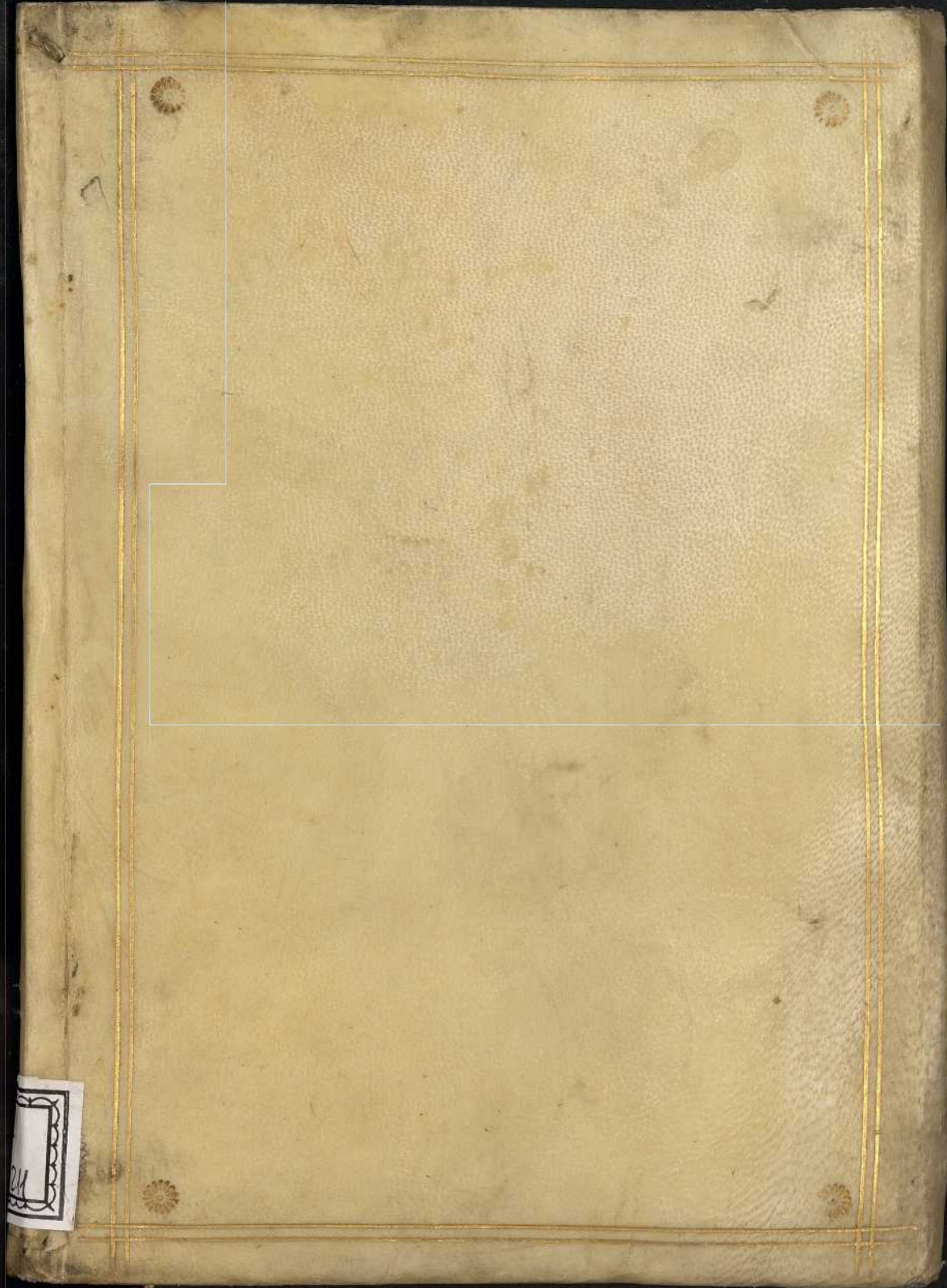

A
26-211

Biblioteca Universitaria
GRANADA

Señal	A
Exento	26
Tedio	
Número	311

7/

Microfilm

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

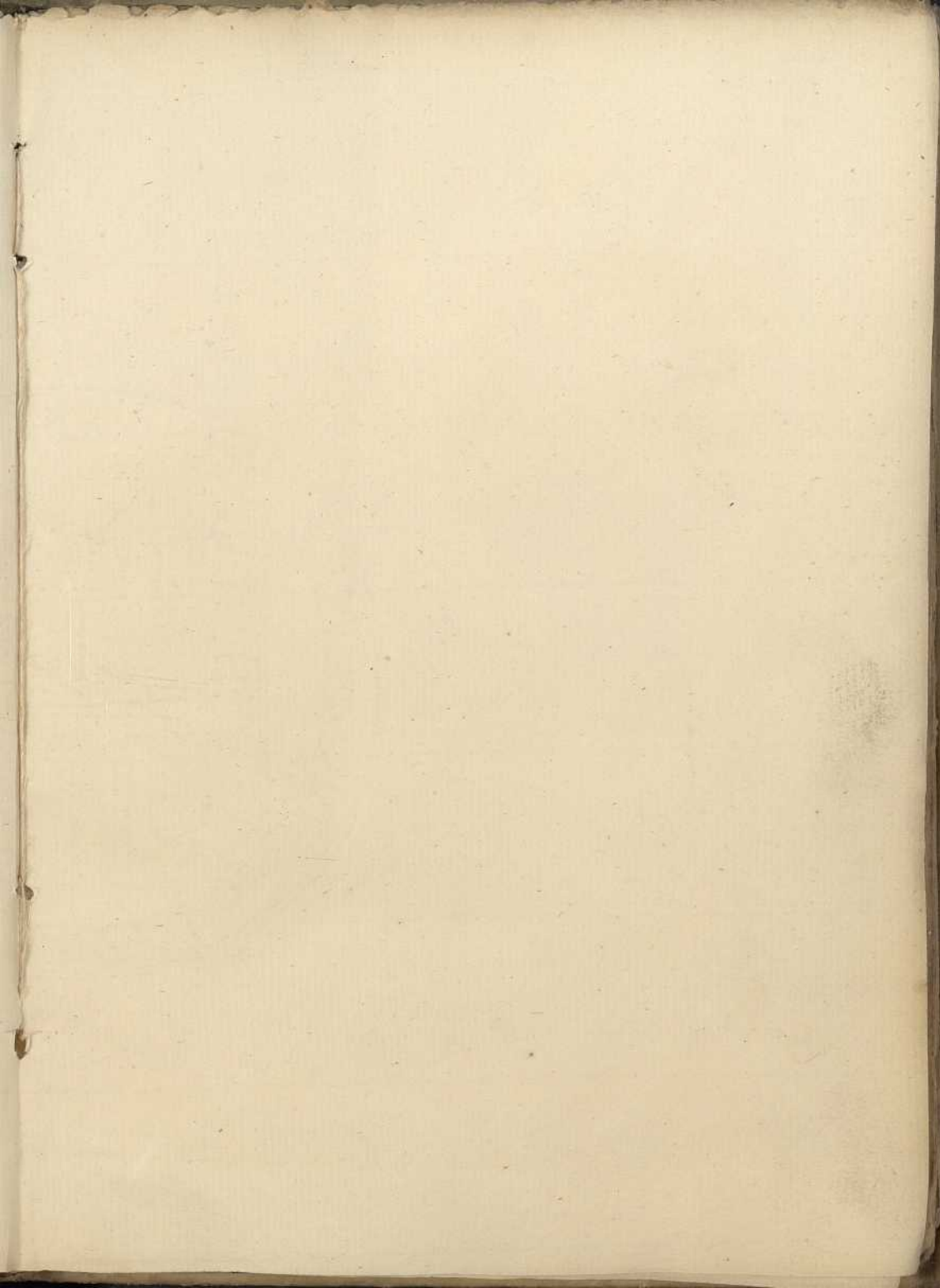
*
Bibliotheca Universitaria
CANADA
Sole A
Folio 26
Telle 311
Numero

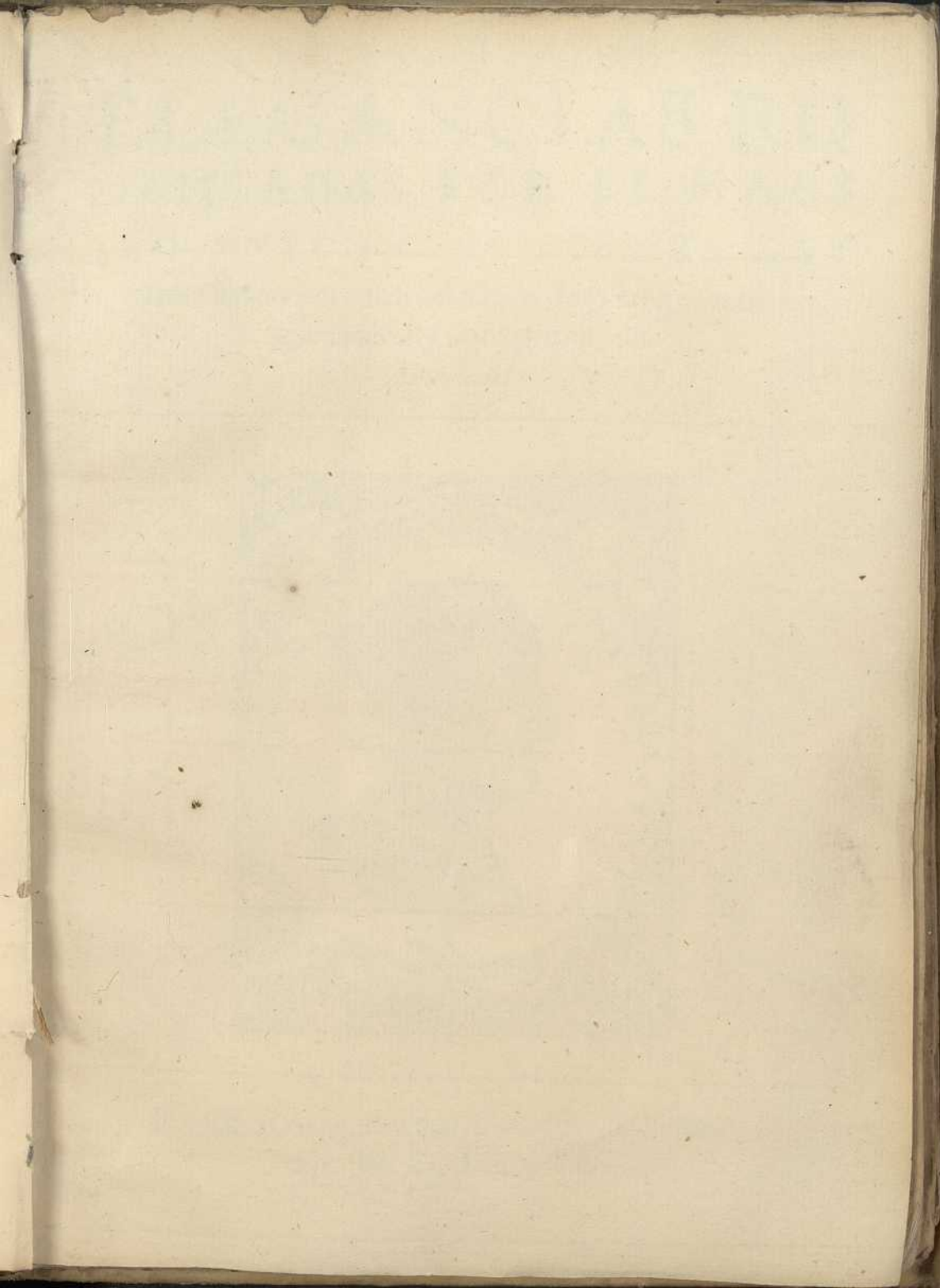
7/

Microfilm

B - 16

1.290

B-9902

C.D. 47-8

ELEGANCIAS RO-
MANCADAS POR EL MAES-
TRO ANTONIO DE NEBRIXA MVY

necessarias para introduction de la lengua latina
nueuamente corregidas y en-
mendadas.

(:)

ANTIQVARIAE.

In ædibus Aelij Antonij Nebrissensis. Anno
ññi. M. D. LXXVI.

i 11943221

GAELIVS ANTONIVS NEBRISSENSIS DOMINO D.R.G.V.Z.

Archidiacono & Salmantice academice præclarissimo

Reктору S. P. D.

*

Um viderem sententiarum Stephani Flisci oratoris clarissimi variationes (quas orationum synonyma non indecenter appellari licet) non parum adolescentibus prodesse: plura sunt sapientissime rector: que me hortantur, vt eas imprimendas curarem. Cum auidissima iuventus, que priscis viris hac nostra ætate iam pridè cumulari contendit, suo non defraudato incepto, vix vlli seculo cessura videatur et latina studia, que olim velut nutria longæq; intermissione extincta interierunt, nunc demum virorum ingenio singulari qui omni doctrina ornati tanquam in subsidio positi sunt in pristinum pubertatis florem restituantur. Accedit ad hæc: vt adolescentes: qui non longo tempore latinis literis operam adhibuerunt: celerrime & facillime promptam & apertissimam viam si ad eloquentiam aspirant inuenire possint. Fateor me tamè in redigendis synonymis nihil addidisse nihilq; mutasse: præterquam quod meliores venustioresq; flosculos inde decersi: & variationum sententiæ vernaculæ sermonem adijci. Restat igitur dignissime rector: vt tibi iuuenes qui rei literariæ incumbunt ingentes tibi gratias agant: qui parte hoc pulcherrimo opere fruentur. Vale.

STEPHANVS FLISCVS DE SONCIO IUVENI PERTISSI

mo Ioani Melioratio ornatissimo cuius Vincetino Cæcellario Paduano S. D. Cuius superiora verborum synonyma tibi breuiter absoluissem mihi in mentem venit vt aliquas etiã tibi variationes inscriberet: quas profecto variationes sententiarum synonyma non indecenter appellari licet. Quæ vel ad coniungendas partes rhetoricæ orationis & argumentationis plurimũ valent: vel ad easdem exaggerandas & corroborandas admodum conducere & expedirent. Quas variationes, vt commodius & condecentius eas in inuentionis partibus conuenire mihi vltimum est: sub istis partibus ordinavi: vt hæc tibi facilius, cum illis vti velles, succederent & occurrerent. Istud consimile tibi semper affirmans: quod etiam tibi significauit: cum verborum synonyma ordinarem: quas scilicet vti rhetoricæ orationis parti, invocata fuerunt eandem imitando unicuique cæterarum partium optime accommodare poteris. Addo etiã audacius cum multa ex eò experimenta per me tibi fieri videris. Quod si ex sententiarum synonyma diligenti inuentione pertractaueris: epistolæ exinde ac orationes quas volueris facile consequeris, cum imitatio tantas profecto vires habeat: vt vel grammaticæ orationes vel singulas etiam dictiones ea ratione contorquere & contrahere possis, vt quascumq; sententias velis ex ipsis orationibus hanc dictionibus in quolibet librorum volumine consequi valeas. Sed quid ego me ostentat has tibi inuentionis & imitationis rationes inuere velle? qui eas optime pernouisti & multoties apud me ac etiam sine me commodissime pertractasti? Cum igitur pro his meis ad te commentariis ex inuentione & imitatione tibi pertractandis nulla mea indigeas admonitione: non certe videris pluribus detinendus. Sed vehementissime currens ad cursum es potius velociorem adhortandus. Quod cum etiam tibi minime desse existimen, neq; defuturum confidam gaudeo hunc meum pro te laborem nequaquã incassum desumpsisse. Cui meo labori quantum de tuo studio suffragor addideris: tantum profecto præter hunc meum tibi futurum est licet. Vale & te ex te libellum compositionis præceptorem commodè elocutionis prope diem expecta. De hinc alius imitationis verborum & sententiarum libellus consequetur.

Con licencia del muy magnifico y muy reuerendo señor Pedro de Escalona.
Vicario en esta muy noble Ciudad de Antequera.

¶ Prohemium pro sinonimis exordiorum quæ seq. untur.

¶ Quoniam mi studiosissime Ioannes dicendum est: hoc in primis potissimum desideramus: ut auditores se præbeant promptissimos nobis ad audiendum idq; sit si aut quibus de rebus acturi sumus eos admonerimus aut si res de quibus agemus: ostendamus: cū & magne sint & nouæ & inusitate: ita etiam sint in ipsis auditoribus & eorum affinibus & amicis ac reipub. plurimum honorifice conducibiles ac necessaria: aut per commemorationem vel coniunctionis vel beneficiorum vel virtutum & earum rerum quæ inter utrosq; intercedere constabunt quæ omnia ad ipsam audientiam nobis comparandam plurimum valere intelligimus. Tibi ergo aliquas exordiendi rationes descripsi: quibus intercedentibus innumerabiles pene alias tuipe ex imitatione a me tibi explicata faciliter inuenire poteris.

¶ Dicta conuenientia exordio.

¶ Dios sea en nuestra ayuda.

¶ Deus nos adiuuet. Deus sit nobis adiumento. Deus sit nobis propitius. Deus nobis res nras secundet. Deus causas nostras ex voluntate prosperet. Deus adsit nobis. Deus negocia nostra feliciter fortunet. Deus optatis nostris benigne cor respondeat. Deus accessiones nostras ex sententia gubernet. Deus rationibus nostris fauere velit. Deus sit nobis secundus ut volumus, & optamus. Deus cogitationes nostras constituat quemadmodum desideramus.

¶ Yo desseo mucho que tu me amasses tanto quanto yo te amo.

¶ Vellem ita fortuna tulisset, ut mutuo me diligeres. Optare maxime, quod datum esset desuper, ut tanti me faceres, quanti ego te facio. Utinam ita comparatum esset, ut mutua esset inter nos beneuolentiæ coniunctio. Maxime desiderarem ut pari mihi amore corresponderes.

¶ Esto pertenesce a nuestra amistad.

¶ Hoc amoris nostri esse puto. Hoc priscae nostræ beneuolentiæ

videtur esse. Hoc nostræ vetustæ amicitiae esse dico. Hoc nostræ singularis amicitiae proprium æstimo. Hoc antiquæ nostræ consuetudinis interessè dijudico. Hoc amantissimæ familiaritatis nostræ rectū esse animaduerto. Hoc profecto amatissimæ nostræ societatis debitū esse video.

Yo te amo demasiadamente.

¶ Finem nullū facio miCicero in te amado. Amori nostro nullum profecto finem impono. Amor noster sine fine terminatur. Nostram beneuolentiæ coniunctionem sempiternam fieri cupio. Nostram amicitiae affinitatem immortalitati consecrare desidero. Nostram consuetudinis familiaritatem perpetuam fieri volo.

La amistad nuestra y de nuestros antecessores

haze que nos podamos abiertamente vsar vno con otro como consigo mismo.

¶ Antiqua nostra nostrorumq; maiorū familiaritas facit vt officium nostrum in medium communiter adducamus. Prisca nostra nostrorumq; superiorum beneuolentiæ coniunctio efficit vt me totū tanquā teipsum possidere possis. Vetusta nostra inter nos amicitia me conuenit, vt alter altero familiariter vti possit.

Pertenesce mucho a nuestra amistad hazer

seruicio vno a otro.

¶ Magnæ videtur esse nostræ vetustæ amicitiae, vt alter alterum bene afficere debeat. Hoc est nostræ antiquissimæ be

beneuolentiæ: vt magis inter nos officijs exaggerare debeamus. Prisca enim nostræ affinitatis coniunctio et necessitudinis hæc deponere videtur: : vt vna certemus, qua ratione alter alterum beneficijs superare possit, vt officiū nostrū cōmuniter in mediū adducamus, vt me totū tāquam teipsum possidere possis: vt alter altero familiariter vti possit.

Tu no me declaras nada de nuevo en dezir
que me amas.

¶ Nouum profecto nihil mihi nuncias, cū me plurimū à te amari mihi significas. Nihil mihi inusitatū declaras, cū tuā mihi amoris charitatē demonstras. Nihil enim fictū in tua erga me familiaritate & cōiūctione puto nō esse inusitatū.

De Brio vino que fußsemos amigos.

¶ Diuino quasi consilio factum est, vt me tibi beneuolentia coniungerem. Cælesti arbitror auspicio esse confectum, vt tuæ me familiaritati addicerem. Fœlici quodam augurio tuam mihi amicitiam copulaui.

Yo tengo antigua amistad con Caton.

¶ Vetus est mihi amicitia cum Catone. Beneuolentiæ coniunctio quæ mihi cum Catone a teneris annis initium cepit. Amicitia quæ mihi cum Catone amoris vinculum est. Nulla est sanctior amicitia, quam ea quæ mihi cum Catone. Amicitia quæ mihi cum Catone intercedit, est mihi sanctissime excolenda.

Yo se bien que tu me amas mucho.

¶ Mihi optime persuasi, me tibi charissimū esse. Hac enim ducor opinione, me a te plurimum adamari. Hoc equidem mihi induxi, maximo me a te amore complecti.

Tu hazes cosa digna de nuestra amistad en comendandome tus negocios.

¶ Quod mihi causam tuam commendas: facis quidem quod nostram decet amicitiam. Quod me mones, vt negocium tuum curare debeam, facis quod nostræ summæ beneuolentiæ coniūctionis interest. Id est, magis quod optima nostra amicitia postulat, quod a me petis, vt rationibus tuis inferuiam.

Yo trabajo de conseruar tu amistad entera.

¶ Do operam quotidie, vt ne quid de meo erga te amore perdere existimes. Inuigilo assidue, ne quid meæ erga te beneuolentiæ diminutum esse credas, vel, dies noctesq; ne quid de nostra coniūctione remissum esse factum putes. Ago sedulo, ne optimam meam erga te voluntatem aliqua ex parte refrigeratam esse suspiceris.

Ninguna distancia de lugar podria disminuir el nuestro amor.

¶ Nulla enim locorum longinquitas aut distantia posset
amorem nostrum immutare. Nulla temporis interpollatio
amicitiā nostram immutatam reddere posset. Nulla con-
suetudinis intermissio nostram familiaritatem interrom-
pere posset. Nulla quidem visitationis insolentia ab opti-
ma nostræ beneuolentiæ coniunctione nos abalienare
posset.

Yo hare por Publio por amor de ti aun que
me tiene offendido.

¶ Lambertū, de quo mihi scribis, si ab eo lassus essem, amo-
re tuo ordinandum suscipiam. Scabium quidem mihi con-
mendas, tametsi nō paruis ab eo sim affectus iniurijs, tamē
quod ita vis, sibi plurimum inseruiam. Silustium, de quo
egisti mecum, quamquam me sibi aduersarium constitue-
ram: tamen a te rogatus meis officijs exaggerandum susci-
piam.

El amor entre nosotros luengamente con-
seruado y crecido haze que yo pueda dezir te abi erta-
mente mi pareſcer.

¶ Amor enim noster, quem a puericia susceptum non so-
lum seruauī: sed etiam auxiliat, vt te familiariter monere
hortariq; possim. Optima enim nostræ beneuolentiæ con-
iunctio, quam ab ineūte ætate in vita indies magis stabili-
mus, me hortatur, vt tecum apertissime agere debeā. Ama-
bilissima nostri amoris necessitas vsq; a teneris annis con-
stituta mihi audatiā dat, vt tibi audacter præcipere valeā.

Yo te

Yo te amo cada día mas.

¶ Habeo enim mi Cicero te indies mihi chariorem. Nemo est profecto, quem maiori quam te beneuolentia completar. Familiaritas enim tua mihi est indies acceptior. Nemo enim quidem est, qui magis quam tu à me diligatur. Nemo est, quem plus apud me quam te ipsum valere velim.

Yo he prouado como tu eres mi amigo.

¶ Tuam erga me beneuolentiam expertus sum. Tuam erga me gratificandi voluntatem recte cognita habeo. Tuum erga me amorem optime exploratum teneo.

La memoria de la nuestra antigua amistad es muy alegre ami.

¶ Commemoratio tuæ nostræ antiquæ beneuolentiæ maximam mihi lætitiā attulit. Quæ de prisca nostræ beneuolentiæ coniunctione mihi renouasti, fuerunt mihi iucundissima. Memoria tuæ nostræ vetustæ familiaritatis summam mihi voluptatem confert.

El tu amor me da cada día mayor contento

¶ Amor enim tuus maiorem indies affert voluptatem. Tua quidem amicitia indies maiori me afficit iucunditate. Ex tua enim erga me beneuolentiæ coniunctione ampliorem indies recipio delectationem. Tua profecto erga me familiaritatis affinitas maiorem in diēs efficit oblectationem.

La tu buena voluntad haze que yo dessee
mucho la tu compañía.

¶ Quoniam voluntatem tuam bonam semper esse prospexi, tuam mihi familiaritatem coniungere desidero. Sententia tua, quam ego simplicem & apertā esse cognoui, facit, ut plurimum adoptem vna tecum amore coniungi. Cum opinionem tuā dexteram & ingenuam expertus sum, tuæ consuetudini libenter adhæreo

Quasi adivinando la nuestra aduénidera a-
mistad yo me he siempre forçado de hazerte plazer.

¶ Quasi diuinarem, aliquando nos futuros beneuolētia magna coniūctos, tibi libenter inferuire cupiebam. Quasi prænotificarer aliquando fore debere, ut amantissima esset nostra familiaritas: idcirco tuis rationibus cumulatissime inferniebam. Quasi vaticinarer summam nostram futuram esse coniunctionis necessitudinem, ego me tibi totum accommodabam.

Yo he amado a pedro desde niño por su vir-
tud.

¶ Petrum nostrum omni virtute præditum usq; ab adolescentia maximopere dilexi. Petrus omni nobilitate insignitus multis de causis à me sumopere diligitur. Petrū omnibus officijs refertū maxima semper sum beneuolentia cōplexus.

Yo he recebido dos plazer de tus cartas

¶ Dupli

¶ Dupliciter delectatus sum tuis literis. Tuæ quidem literæ duplicem lætitiā mihi attulerunt. Ex tuis ad me literis duplici quidem gaudio affectus sum. Multipliciter me affecerunt tuæ literæ.

Adira lo que hazes, que a penas no puedo

auer de ti cartas.

¶ Ironice.

¶ Vide quid agis, vix epistolas tuas referam in volumina. Fac respicias, ne nimium in scribendo defatigeris. Consule valitudini, ne te nimium in scribendo lassēs.

Ley tus cartas semejantes a tu virtud, humanas, graciosas, amables, virtuosas.

¶ Amoris demonstratio.

¶ Literas tuas legi similimas tuæ virtuti: humanas, graciosas: amabiles: officiosas. Literæ tuæ mihi delatæ sunt tuæ vitæ institutionis confinalēs, plenas prudentiæ, consilij: prouidentia: sapientiæ. Tuas epistolas contemplatus sum tui bonitati accommodatas, honestas, liberales, fidas, cómodas, religiosas.

La prolixidad de tus cartas me haze ser largo en escriuir.

¶ Prolixitas tuarum literarum me quoq; longiorem in scribendo facit. Prolixa enim tuæ ad me literæ, faciunt, vt ego etiam ad te respondendo prolixior esse debeam. Copiosissimæ tuæ literæ me admonere videntur, vt meas etiam ad te prolixas assignare curem.

La breuedad de tus cartas me haze ansi
mi smo ser breue.

¶ Breuitas enim tuarum ad me literarum me admonet, vt ego quoq; in scribendo breuior esse debeam. Breues. n. tuæ ad me literæ quodammodo significare videntur: vt breuius etiam tibi respondeam. Cū te in scribendo breuem esse videā: breuiorem esse me, quam solebā debere cōstitui.

La bontinuació de tus cartas me muestra
la tu diligencia.

¶ *Diligentiæ significatio.*

¶ Crebræ tuæ ad me literæ tuam mihi diligentiam demonstrant. Tuarum. n. ad me literarum diligens visitatio tuā erga me memoriam significant. Tuæ. n. literæ, quæ ad me frequenter deferuntur, satis magnum tuæ vigilantia argumentum declarant.

Yo resp ondere principalmente a la cabeza
de tus cartas.

¶ Quod caput fuit epistolæ ad id potissimum respondebo. Quæ summa est literarum tuarum ad eam præsertim respōsionem accommodabo. Quod potissimum tuæ orationis argumentum esse videtur: ad illud præsertim rationes meæ defensionis applicabo.

Esriptas ya y dadas mis cartas las tuyas
me fueron presentadas.

¶ Dili-

¶ Scriptis iam & obsignatis meis ad te literis, tuæ mihi delata fuerunt. Absolutis iam & tabellario commissis meis tibi literis tuas mihi Lentulus dedit. Expeditis iam & missis, literis meis, tuas quam primum recepi.

La amistad que fue siempre con nuestros

parientes passados haze que yo te deua fauoreſcer.

¶ Necesſitudo, quæ cum nostris superioribus affinibus magna ſemper conſtituta fuit, facit, vt tibi fauere debeam. Amor enim noſter à iuuentute inter noſtros amantiſſimè conſtitutus me mouet, vt tibi liberaliter inſeruiam. Familiaritas tam diu inter nos officijs confirmata potiſſima cauſa eſt, vt in nullo tibi deſim.

No me conſintio la imitacion de Tulio que

te eſcriuielle ſiempre de vna manera.

¶ Si mihi per imitationem liceret, eodem exemplo aliquãdo literas tibi mitterem. Si mihi per Ciceronis præcepta cederetur: epistolæ formam ſemper imitarer. formam. Non ſinit me Ciceronis imitatio eandem ad te literarum obſeruare.

Las tus cartas me hã ſido muy graciosas.

¶ Iucundiſſimæ mihi fuerunt tuæ literæ. Amantiſſimæ tuæ literæ amplum mihi gaudij cumulum attulerunt. Ex tuis literis magnam ſuſcepi conſolationem. Magnam proſpecto voluptatem ex tuis literis habui.

Recebi vuestras cartas con grande placer.

¶ Literas quidem tuas incredibili alacritate complexus sum. Sum. n. tuas literas maxiã cum amœnitate osculatus. Suauissimas semper tuas accipio literas. Tuã literã mihi graues elegantẽq; viã sunt.

Yo he recebido tus cartas.

¶ Tuas recepi literas. Tuã mihi literã delatã fuerunt. Tuã mihi literã per Stephanum fuerunt assignatã. Redditã fuerunt mihi tuã literã. Stephanus tuam mihi epistolam ob-signauit.

Yo he sabido por tus cartas.

¶ Diligentie denotatio.

¶ Ex tuis literis intellexi, accepi: cognoui: suspicatus sum: didici: animaduerti: comprehendi: iudicaui. Ex tuis literis doctus, admonitus: adhortatus sum. Ex tuis literis doctior: certior: prudentior factus sum. Tuã mihi literã declararunt: innuerunt: significauerunt. Tuã quidem literã me admonuerunt, admonitum fecerunt, docuerunt: erudierunt: incitauerunt: certiozem reddiderunt.

La buena voluntad que me tienes me haze
que te quiera como a mi mismo.

¶ Mutua erga me voluntas iuxta demerita est: vt te me alterum

rum esse velim. Idem tuus mecum aliorum consensus ineri-
to depostulat: vt omnes res meas tecum communes esse
patiar. Confinile sententiarum iudicium tantam vim ha-
bet, vt, idem tibi deme, quod de te, prestare possis.

**La humanidad tuya acerca de mí, y la bue-
na voluntad que tengo contigo me da esta osadía que
te pueda requerir familiarmente.**

¶ *Amoris significatio.*

¶ Sumpsi ego pro summa tua erga me humanitate, et mea
inte obseruantia, vt à te familiariter omnia petere possim.
Induxi enim mihi pro singulari tua in me benignitate, &
perpetua tua animi inductione, vt omnia tua mecum dice-
rem esse communia. Persuasi enim mihi pro maxima tua
in me charitate & optima mea erga te fide, vt rebus tuis
non minus quam meis familiariter vti valeam.

**La tu diligencia me es tan agradable que
procede de buena voluntad.**

¶ Iucundior est mihi diligentia tua, quam voluntariam in-
telligo. Grator est mihi tua familiaritas, quæ mihi offi-
ciosissima est. Acceptor est mihi tua liberalitas, quam
spontaneam esse video. Amabilior est mihi tua virtus, quæ
prudentissima est.

**La diligencia que has tomado por tu volun-
tad me da buena esperança de poder conseguir mi
causa.**

¶ Diligentia tua: qua sine meis admonitionibus vsus es, maximam mihi spem affert, vt causam meam obtinere posse confidam. Studium tuum, quod sine vlla mea rogationis significatione sponte tua in negotium meum declarasti: facit: vt causæ meæ optime confidam. Vigilantia tua, qua sine literis meis certus es, me hortatur: vt de rationibus meis bene sperare debeam.

Tu te has fatigado tanto por mí: que yo de

uo hazer lo semejante por ti.

¶ Molitus enim prome tantopere semper fuisti, vt ego quoq; pro te maximopere conari debeam. Non enim me præterit pro commodis meis te semper elaborasse: vt ego etiam pro tuis ornamentis tener vehementer insudare. Satis mihi constat, quod te pro rebus meis studiosissime exercueris: quæ res merito me adducit, vt tibi etiam ex voto vigilantissimum præstare debeam.

Tu te has mostrado verdadero amigo

ni pues por mi honra has sufrido muchos trabajos.

¶ Verum enim te mihi amicum præstitisti, cum multorum tibi odium ac malevolentiam pro mea dignitate sustinendam suscepisti. Quod honoris mei studiosissimus ex titeris, contentiones, maledicta, atq; interminationes, quas pro me passus fuisti, satis apertissime profitentur. Quo me semper amore complexus fueris ex hoc faciliter intelligo, quod expostulationes, inimicitias atq; malam hominum

gra-

gratiam pro mea fama conferenda sustinuisti.

Yo te doy muchas gracias.

¶ Magnas tibi gratias dico . Ampliſſimas tibi gratias habeo. Immortales tibi gratias ago . Condignas tibi gratias refero.

Yo no te puedo dar las gracias que mereces.

¶ Non habeo quas meritas tibi gratias reddere poſſim . Non. n. reperio , quibus rebus parem tibi gratiam referre queam . Non eſt idonea mihi conceſſa facultas , vt merita gratificari valeam . Ea enim eſt mihi denegata poteſtas , ex qua me tibi beneficiorum memorem demonſtrare poſſim . Nulla ſatis commoda eſt mihi oblata opportunitas , vt virum me tibi officioliſſimum præſtare queam.

Yo he verguenſa auer te de ſatisfazer

con palabra deſſeando tus mereſcimientos ſatisfacion por obra.

¶ Ago tibi gratias cum pudore , cum tua ſumma in me officia rem potius quam verba deſiderent . Non enim libenter tibi gratias verbis ago , cum præſertim ampliſſima tua benemerita in me rerum effectum : non gratiarum actionem depoſcant . Corripior verecundia tam vili verborum munere tibi gratias agere , cum immortalia tua in me benemerita rem ipſam demereantur. Iam

non ago tibi gratias: cum enim re non possim referre, hinc verbis non patitur res satisfieri.

Yo no puedo hazer que no te ayá mucho de agradecer.

¶ Non possum abduci, quin tibi plurimum gratificer. Vehementer adducor, vt tibi maximopere congratulari de beam. Compellunt me tuæ virtutes, vt tecum maxime lætari velim.

Yo tengo en merced a Zúlio que me ha dado occasion de amarte.

¶ Magnam habeo Ciceroni gratiam, qui mihi causam dedit te amandi. Lentulo nostro summas teneor gratias agere, qui mihi initium aperuit me tibi coniungendi. Volutio magnam debeo gratiam referre, qui familiaritatem consequendi tuam materiam mihi obtulit.

Las tus cartas me han dado grandísima consolucion.

¶ Summum me ducem tuæ literæ reddiderunt. Tuæ profecto literæ ad summam me lætitiā adduxerunt. Tuarum enim literarum consolatio ad amplissimam futuræ commodatis spem hortatæ sunt.

Yo recebí de grado a Laton el qual vino a mi de tu parte.

Catonem tuo ad me nomine profectum vidi libentissime. Lentulo, qui est mihi verbis tuis commendatus, libenter inseruiui. Ciceronis rationes per te mihi commendatas facili animo defendendas suscepi.

Yo no pudiera ver mas de grado a Caton
de quanto lo vi.

Ciceronem libentius quam vidi videre non potuissem. Lamiam gratius quam suscepi suscipere non valuissem. Torquatum constantius quam defendi defendere non potuissem. Curionem amantis quam tractavi tractare non potuissem.

La diligencia de Tulio me ha dado gran
fructo.

Diligentia quidem Ciceronis maximum nobis fructum attulit. Vigilans enim cura nostri Ciceronis amplissimo nobis fuit adiumento. Studium. n. Lucilli maximum nobis confecit emolumentum. Incredibilem commoditatem peperit rei publicæ. Accurata Vatinij prudentia magnam communi salutis vtilitatem comparauit.

Yo te quiero hazer saber aquellas cosas que
son acaescidas.

Quæ acciderunt, existimaui te scire oportere. Quæ apud nos exorta sunt, volui tibi nota esse. Quæ nuper confecta sunt

sunt, tibi esse aperienda putavi. Quæ sunt hic constituta, du-
xi tibi esse declaranda.

**En qual estado nosotros estemos tu lo sa-
bras por estas cartas.**

¶ Quem statum retineamus, ex his literis cognosces. Quæ
sit nostrarum rerum conditio, hæc tibi literæ declarabunt.
Quo statu simus, ex his literis poteris intelligere. Quomo-
dò res nostræ se habeant, per has literas certior fies dili-
genter.

**Yo he gran deseo que nosotros ayamos
buena paz.**

¶ Cupio maxime, ut aliquando ociosa libertate fruamur,
Desidero vehementissime, ut tranquillam pacem possidea-
mus. Expecto enim summo desiderio: ut à tantis molestijs.
in quibus quotidie versamur, aliquando liberemur.

**Finalmente aquello me vino que yo siem-
pre he deseado.**

¶ Illud tandem mihi venit, quod semper maxime fuit opta-
tum. Illud mihi tandem oblatum est, quod semper adopta-
ui. Quod diu vehementissime desideravi, id mihi hodierna
die fœlix fortuna detulit.

**Apenas yo te pude escreuir estando mucho
occupado.**

¶ Vix potui tibi scribere summis occupationibus impe-
ditus

ditus. Tandem tibi scripsi, paulisper maximo labore suble-
uatus. Tandem tatū otij nactus sum: vt tibi aliquid literarū
dederim. Vix potui otij tantulum mihi suppeditare, vt hæc
tibi significarem.

Las cosas que te tengo de dezir te son tan

prouechosas que luego las deues hazer.

¶ Quæ tibi exploraturus sum, ita cōmoda sunt & vtilia, vt
maxime debeas ea tibi velle cōparare. Quæ te sum admo-
nitorus: ita sunt rationibus tuis suffragantia atq; oportuna,
quod ea obseruare debes. Quæ tibi significare constitui, of-
ficiosā sunt & ita conducibilia, quod ea sunt tibi maximo-
pere complectenda.

Yo siempre fauoresci a fauorescere a tu hōra

¶ Honori enim tuo nunquā defui neq; defuturus sum. Au-
toritati tuæ semper quidē fauere constitui. Laudibus e-
nim tuis, quantū in me fuerit, semper inseruiam. Dignitatē
enim tuam dies noctesq; studiosissime tueor.

Si tu eres tan buen amigo como solias tra

baja por me defender.

¶ Si pristinā in amicis defendendis beneuolentiā retines
te rogo, vt me suscipias defendendū. Si idē patronus es in
amicis conseruandis, qui esse soles: me tibi totū trado tua
fide complectendū. Si talis es amicorū defensor, qui consue-
uisti, me tua virtutes suscipe protegendum.

Yo ansi como deuo hare de grado aquello

que-

que tu me encomiendas.

¶ Mandatum tuum curabo, vt debeo, diligenter. Tuum negotium agam, sicut tenor, studiosissime. Causam, quē modum es demeritus, ad me recipio defendendam. Omnes rationes tuas, cum mihi onus incumbit, omnibus viribus sustinebo.

Yo no te faltare jamas.

¶ Studium. n. meum nunquam est tibi defuturum. Opera. n. mea erit tibi semper paratissima. Ego nullum tibi vnquā officiū denegabo. Mea enim fides nullo tibi loco deficiet.

Yo soy continuamente solícito de hazer tus hechos.

¶ Sum quotidie curiosus in rebus tuis. Non cesso sciscitari, quis tibi fortunæ status maneat. Dies enim ac noctes diligens sum ad inuestigandū quā rerū conditionē possideas.

Tu no pudieras auer hecho mas sabiamente que hiziste.

Non potuisti sapiētius facere quā egisti. Causa enim nostra nō potuisset cōmodius trāsigi quā cōfecta est. Quæ perfecti accurationi quidem ratione curari non potuissent. Quæ fecisti omni prorsus reprehensione carere videtur.

Yo quiero que tu seas participante de mis bienes.

¶ Participem meorum bonorum te esse volo. Socium meorum

rum accessionum te fieri cupio. Comitem meæ fortunæ
te mihi recipio.

yo deuo ser siempre pregonero de tus loo-
res.

¶ Amplissimus tuarum laudum præco merito esse debeo.
Assiduus enim tuæ existimationis imitator existam decet.
Perpetuus equidem tuarum virtutum prædicator esse vo-
lo. Ardentissimum tuæ gloriæ amplificatorem me semper
futurum esse constitui.

yo tengo grandissima amistad con Caton.

¶ Omnia mihi cum Catone iura necessitudinis intercedūt
Omnis enim vis optimi amoris mihi est cum Sulpicio cō-
stituta. Omnes benevolentiae accessiones sunt mihi cum
Catone stabilitæ. Omnia quidem cognitionis mihi sunt
cum Cicerone corroborata.

Pedro te dira todo mi estado.

¶ Omnem conditionem status mei tibi declarabit Horté-
sius. Totam enim rationem gubernationis meæ tibi expli-
cabit Oratius. Totam enim summam consilij mei tedoce-
bit Opimæus.

Todos los tuyos te diran quanto he sido
diligente en tus negocios.

¶ Quāto studio cām tuā omnibus in locis defenderim: oēs
tui tibi declarabūt. Quātā enim vigilatiā pro diuinitate tua
ubiq;

ubiq; defendenda adhibuerim, ex tuis omnibus certior fieri potes. Quo. n. animo : qua cura : qua diligentia : quanc contentione rationes tuas in omni re tutatus sum, omnes tuos ad te scripsisse arbitror.

Yo creo que tu sabes quanto soy diligente

por tu salud.

¶ De meo studio erga salutē tuā credo te cognoscere. Quasi mea pro tua voluntate vigilantia, existimo te intelligere. Quantū pro te seruando laborē desumpserim arbitror te non ignorare.

Yo no dero de hazer ninguna cosa por ti.

¶ Ego nullū locū prætermitto te laudandi. Ego nullū laborē subterfugio te iuuandi. Nullā periculū expauesco te conseruandi. Ego nullū causā declinare debeo te amandi. Ego nullā debeo recusare fortunā te ornandi.

Lo mas presto que yo he podido hize por

ti toda cosa de grado.

¶ Quā primū facultatē nactus sum te adiuuādi, omnia pro te augendo libentissime suscepi. Vt primum sum potestātē consecutus te ornandi, nullum pro te exaggerando laborē fugi. Vt primum mihi oblata est inseruiendi oportunitas, nihil profecto prætermisi.

Todas mis cosas estan siēpre a tu volūdad.

¶ Quæcumq; in me bona sint, constat tibi semper paratissimā.

ma. Quantum enim in me est: tantum de me polliceri potes. Quæcunq; facultas est, ea arbitratu tuo libenter exponetur.

Yo te he aparejado aq̃llo q̃ te he prometido

¶ Quod tibi pollicitus sum, data opera paraui. Quod tibi promisi, diligenter absolui. Quod pro te facere significauī, mea sponte curaui.

Tu puedes ver ligeramente quāto te amo.

¶ Facile enim prospicere potes, quam mihi charus sis. Potes enim quam faciliter intelligere, quantum te mihi gratissimum habeam. Non est tibi difficile cognoscere posse, quam mihi sis acceptissimus.

Yo conozco claramente que tu me amas.

¶ Facile intelligo me a te plurimi fieri. Optime mihi exploratū est, te mihi plurimū attribuere. Quanti me facias, possum quam faciliter conspicere.

Crees tu que yo sea tan desconoscido que

no te ame quanto tu amas ami?

¶ Existimasne, me ita inurbanū, vt te mutuo non diligerē? Adeo me ingratum arbitraris, vt paribus tibi officijs non responderem? Putasne me adeo esse iniustum, vt consimile officij vicissitudinem tibi non attribuerem? Adeo me inhumanum esse iudicas, vt eandem diligentia retributionem tibi non prestarem?

Yo te quiero tanto bien que a ninguno quie
ro mas que a ti.

¶ Tam insigne est meæ erga te voluntatis iudiciũ: vt nemi
nẽ te maiorem faciam. Tanta est erga te amoris magnitu
tudo, vt in te amando tibi neminem anteponam. Tam exi
mia mea erga te beneuolentia est: vt neminem tibi amo
re comparem.

Mira quanto te precio.

¶ Vide quanti apud me sis. Vide quanti te facio. Vide quã
tum tibi attribuo.

Yo te tengo singular amor.

¶ Vnico enim te amore prosequor. Summo enim te amo
re complector. Incredibilis est mea erga te amoris coniun
ctio. Immortalis est nostræ coniunctionis affinitas.

En todo lugar a donde me hallo yo te ala
bo mucho.

¶ In omnibus locis, vbi me esse contigerit, maximis te lau
dibus extollo. Ego te quotidie cõmendare non desisto. Nõ
cesso dies noctesq; amplissimis te laudibus illustrare.

Yo fauorezco tanto la tu dignidad que yo
hago toda cosa por ella.

¶ Dignitati enim tuæ ita faueo, quod omnẽ operã, curã, la
borẽ, studiũ, vigilantia ad amplitudinẽ tuã cõfero. Virtutes

n. tuas

n. tuas ita diligo, quod tibi sū libēter inseruiturus. Omne. n.
tui status conditionē ita charissimā habeo, vt omnia pro
tua salute sim libenter expositurus.

Sepas que yo hago tanto por Caton quā
to la su virtud mereſce.

¶ Scias Catonē tāti a me fieri, quātū ipsius virtus depostu-
lat. Catonē equidē tāti facio, quātū eius officia demerētur.
Ego. n. Catoni tātū attribuo, quātū eius merita vidēt exigere

Tu me has rogado que te escriua de las co-
ſas que a ti perteneſcen.

¶ Admonuiſti me, vt ſi quid eſſet, quod ad te pertinere ar-
bitrarer, tibi ſignificarē. Conſtituiſti mecū, vt, quæ te attin-
gerent, tibi aperirē. Iuſiſti, vt de his, quæ ad te pertinerent,
te certioſorem facerem.

Sin tener que te eſcreuir coſa de nueuo no

he dexado ninguno de nros amigos yr a ti ſin mi carta.
¶ Et ſi nihil haberē, quod ſcriberē: tamē volui amico ad te
eūti aliquid literarū dare. Quāquā quid potiſſimū tibi ſcri-
berē nō haberē: curaui tamē has literas ad te ferendas. Ta-
metſi nihil noui, quod tibi declararē, mihi in mentē venit:
tamen volui potius meas literas inanes quā nullas eſſe.

Yo trabajo mucho que la nueſtra republica
ſea ſalua.

¶ Quod potiſſimū curo eſt, vt noſtram républicam ſaluam

per me esse velim. Quod summopere desidero est, vt communē salutē illāsam conseruare cupiā. Quod in primis exopto est, vt rationibus publicis recte consulatur.

Como todos seamos obligados a la repu

blica no menos quiero yo hazer lo que a ella cumple.

¶ Cum omnes reipublicæ recte consulere debeamus: idcirco, quod sibi conducere mihi visum est, in mediū adducā. Cū mihi etiā incūbat, vt républicā saluam esse desiderem ideo, quod sibi vsui euenire existimo, bono quidē animo aperiā. Res enim publica omnium nostrorum optima parens, vtsibi fauca m, iure demeretur.

El amor q̄ tienes cō la republica me agrado

¶ Charitas, qua ergā meam patriā afficere, est mihi iucundissima. Pietas, qua rempublicā complecteris, accidit mihi suauissima. Fides enim, qua patriam comunē semper excoluisti, est mihi quam gratissima.

Yo no me arrepentire jamas de auer trabajado

jado por la republica

Nunquā mihi displicebit pro republica plurimū elaborasse. Nunquā me pœnitebit patriā meā defendisse. Nunquā me dolebit pro cōmuni salute vehementer insudasse.

Yo he plazer q̄ tu ayas buena opiniō de mi.

¶ Gaudeo plurimū te de me recte sentire. Lætor maxime meam viuendi rationem tibi probabilem videri. Maxima afficior iucunditate, ea quæ facio tibi placere.

La liberalidad de Caton es grande.

¶ Vide quanta fuerit Catonis liberalitas. Vide quantum sit Cato officiosissimus. Vide quanta sit Cato benignitate reffectus. Vide qua munificencia sit Cato omnihus peritissimis.

Plauto enamorado de tus virtudes procura de te complazer.

¶ Plautus clarissimis tuis virtutibus incensus tibi seruire desiderat. Plautus clarissima tua voluntate concitatus cupit virtutes immortales reddere. Plautus celebritate tuæ famæ perpetuam affinitatis coniunctionem tecum expectat congelare.

Joan me ha siempre honrado.

¶ Ioannes me semper plurimū obseruauit. Ioannes summo erga me officio semper vsus est. Ioannes se mihi semper facillimum præstitit. Ioannes meæ semper voluntati contempnauit. Ioannes se mi semper obsequentissimū obtulit.

Los tus grandes seruicios acerca de mi, me hazen yo me deua recordar de ti.

¶ Facit enim perpetua tuorum erga me beneficiorum magnitudo, vt sedulo tui memor esse debeam. Amplissima tua in me officia efficiunt, vt omnia, quæ tibi grata sunt, pro te perficere debeam. Immortalia tua in me benemerita non sinunt me aliud quicquam nisi de tuis commodis & orna-

mentis cogitare. Sum dies noctesq; sedulo in hoc occupa-
tus, vt pro tuis in me officijs perpetuo commemorandis ti-
bi satisfacere studeam. Cum tua in me officia summa esse
constet: omnia sunt mihi pro te merito ac diligēter agēda.

Yo deuo hazer toda cosa por ti.

¶ Quantum enim consequi possum, tantum pro te exponere debeo. Quantum in me est, id omne pro tuis orna-
mentis profunderere teneor. Quantas mihi bonorum accessio-
nes comparare potero omnes pro tuis commodis libenter
in medium adducam.

Aunque yo no dessee otra cosa sino mostrar

me a ti grato, mas. &c.

¶ Et si gratus nihil accideret, quam vt rem tibi gratissi-
mam efficere possem, tamen &c. Tametsi mihi nihil gra-
tius accidere posset, quam vt virum me tibi beneficiorum
memorem prestare valeam, tamen. &c. Quanquam mihi
nihil optabilius contingere posset, quam vt tuis rationi-
bus me accommodare possem tamen. &c. Et si ex omnibus
mihi optatis illud esset in supremis, vt quo animo erga te
sim re ipsa cognosceres, tamen. &c.

El amor me haze hazer aquello por ti que

non haria por mi.

¶ Amor ea me iubet pro te efficere, quæ pro me ipso non fa-
cerem. Sum enim beneuolentia compellus, vt ea curem pro
tua dignitate, quæ pro rebus meis non curarem. Non

enim

enim possem adduci ea pro me agere, quæ pro te facere amor me cogit.

Conosciendo yo los beneficios que tu me

has hecho yo soy obligado hazer todas las cosas que te sean prouechosas.

¶ Cum tuam erga me beneuolentiam considerem omnia sum libentissime perfecturus, dum tibi auxilio esse possim. Cum animaduertam, quanta fuerit tuorum erga me officiorum magnitudo, omnia diligentissime procurabo, ut mox tibi geram. Cum mihi in mentem venit, quibus, quâtiſ quamque magnis me beneficijs exornaueris: omnia sum pro te perpeſſurus, dum tuam dignitatem tueri possim. Cû tua in me demerita ex memoria repeto, omnia constitui tollerare debere: dum rationibus tuis consulere debeam.

Autendo tu hecho toda cosa por mi salud

yo ansi mesmo deuo hazer por ti.

¶ Cum id semper curaueris, ut me saluū esse uolueris: mea interesse uidetur, ut omnia pro te merito efficere debeam. Cum me incolumē semper esse studueris: mea pars erit, ut tibi nil denegare debeā. Cum omnes fortunas meas integerrimas conseruare nixus fueris, meum erit onus, ut omnia pro te sustinere debeam.

Yo forçado por amor deſſeo de hazer toda

cosa util.

¶ Ego beneuolentia impulsus quæro quotidie qua ratione

me tibi accommodare possim. Ego beneficijs adiutus quæro aliquid, quod tibi conducatur, pro te perficere. Ego virtutibus adhortatus omnem meam facultatem polliceor. Ego affinitate commonitus me tibi totum expono.

Buscando yo que te escriuiesse me vino a la

memoria de incitar te al estudio, o a la virtud.

¶ Quærenti mihi, quid ad te potissimum scriberem: illud in mentem venit, ut ad virtutes te plurimum adhortarer. Consideranti mihi, quid tibi literis significare deberem, illud accurrebat, ut ad studia bonarum artium te vehementer incitarem. Cogitanti mihi, quid per me tibi scribendum esset, illa ratio apparebat, ut te ad gloriam tuorum maiorum invitarem. Perscrutanti mihi, quo te genere literarum visiterem: illud scribendi genus accidebat, ut viros virtutibus celeberrimos imitari deberes.

Bios es testigo que yo a ninguno quiero

mas que a ti.

¶ Deos hominesq; testor, nihil te mihi charius accidere posse. Deorum hominumq; fidem obtestor, nihil esse mihi antiquius dignitate tua. Deos hominesq; testes implo ro honorem tuum non mihi minori esse curæ quam meum proprium. Deus, qui omnia recte videt optimus testis esse potest, nullius alius beneuolentiam quam tuam accidere mihi optatiorem. Omnes homines mihi testes adduco, me nihil aliud magis quam felicitatem tuam adoptare.

¶ Por-

Porque tu me has siempre ayudado yo de

uo satisfazerte.

¶ Quoniam in omnibus rebus meis maximo mihi præsidio semper esse voluisti: idcirco parem tibi gratiam referre studeo. Quoniam in omnibus meis agendis summum mihi tuum adiuuamen præstiti: ideo eandem suffragationis vicē præstare debeo. Quoniam in omnibus meis rationibus te semper libentissime accommodasti: nitor retribuere.

La grande vtilidad la qual yo he pensado

se te sigue me haze te aya de escreuir.

¶ Magna rei vtilitas, quam pro te excogitaui, me ad scribendum incitauit. Amplissima commoditatis vtilitas, quæ rationibus tuis plurimum incumbere videtur, me compulit, vt tibi scriberem. Facultas rerum, quam maxime tibi vlti futuram esse video, me adduxit, vt per meas ad te literas te admonerem.

Aquello que yo he pensado por ti te sera

muy prouechofo.

¶ Quod pro te excogitaui, magnum est tibi lucrum allaturum. Quod mihi pro te in mentem venit, eximium vtilitatis emolumentum est tibi comparaturum. Quod pro te ago quotidie, ad maximum tuæ dignitatis incrementum plurimum attinere videtur. Quod pro te studeo perficere, amplissimis tuis rationibus facultatem accessionis adjiciet.

Porque yo te he siempre tratado a mi que
rer tu puedes hazer lo semejante de mi.

¶ Quoniam arbitrato meote semper expertus sum, eadem profecto ratione de me statuere potes. Quoniam voluntatem tuam cum meo iudicio semper coniungere voluisti: meū etiam consensum opinioni tuæ sum libenter accōmodaturus. Quoniam arbitrato meo rebus tuis omnibus sicuti meis vsus fui: pari quidem iure res omnes meas possidere potes.

Toda vez que yo he auido menester de ti

yo te he hallado tãto gracioso q̃ yo te soy muy obligado

¶ Quoties auxilio tuō mihi opus fuit, adeote facilem, dulcē & humanum expertus sum, vt maximopere me tibi debere dijudicem. Quoties tuum præsidium expetiui, ita retractabilem semper esse cognoui: vt nihil, quod à me velis, tibi denegare debeam.

El tu buen testimonio dira la tu diligencia.

¶ Studium tuū honori meo nunquam defuisse status meus ex te conseruatus optimus testis esse potest. Diligentiam tuam pro commodis meis semper extitisse amplissimam, omnibus semper libentissime prædicabo. Auxilium enim tuum mihi semper fuisse paratissimum, optime memoria teneo, et, dum viuam, recordabor.

Las grandes honras que tu me has hecho

no mereſcen que tu me ruegues queriendo alguna coſa
de mi.

¶ Ampliſſima tua erga me liberalitas non patitur, vt vlla
quidem ratione me ores, cum omnia ſpōte mea pro te per
ficere debeam. Preces enim in amicitia noſtra ſublata eſſe
debent, cum in me tua beneficia optimè demerita ſint: vt
omnia, quæ in me ſunt, pro tuis commodis in medium te-
neor exponere. Non enim opus eſt, vt à me quicquam ro-
gando contendas: quoniam immortalis tua in me be-
neficiorum magnitudo perpetuo me tibi deuinctum
efficit.

**Yo trabaxare por tornar te el cambio de los
beneficios que tu me has hecho.**

¶ Omnes enim rationes perſcrutor, vt pro tuis in me me-
ritis merito tibi gratificari poſſim. Omnes enim vias per-
cuntor, vt pro tuis in me officijs virum me beneficiorum
memorem cognoscere poſſis. Nullum proſecto locum præ-
termitto, vt pro ſumma tua in me liberalitate parè tibi be-
neficiorum gratiam referre valeam.

**Por el amor que Yo te deuo pienſo ha-
zer todas las coſas que a ti ſeran prouechoſas.**

¶ Quoniam incredibilem quendam amorem tibi debeo:
dies, ac noctes de ornamentiſ ac cōmodis tuis excogitare nō
deſino. Quia ſingulari in te ſtudio teneor, illas quotidie ra-
tiones perſcrutor, ex quibus tibi merito ſatisfacere poſſim.

Quo

Quoniam omnia quæuis maxime tibi debere profiteor,
illud semper curo, vt tibi prodesse possim.

Los que hazen por nosotros mereſcē que

hagamos lo ſemejante por ellos.

¶ Qui nobis ſe præſtant paratos vchementèr, pronos, faciles, officioſos, iurè ipſo demereri videntur, vt nos etiã ſibi vigilantes, bonos & optimos declarare debeamus. Cum tu mihi obſequentiſſimus extiteris, me tibi omnibus in rebus conſentientem expecta. Cum tu manſuetus atq; tractabilis meis omnibus eſſe voluiſti: ego etiam accurabo, vt me tuis bonum, gratum atq; acceptum diiudices.

Aquellos que ſuffren peligro por nosotros

mereſcen el ſemejante de nosotros.

¶ Qui pro nobis incōmoda ſuſtinuerunt, iurè demerentur vt parem iacturæ vicem tolerare debeamus. Simultates, iurgia, conuicia, offenſiones atq; incōmoda, quæ pro æſtimatione mea perpeti non denegaſti, ſatis me admonēt, vt ego nullum in cōmoditatis genus pro te debeam ſubterfugere. Cum tu pro incolumitate mea detrimenta atq; ſupplicia nō effugiſti, ego etiã pro ſalute tua afflictiones, aſtatem, famem, calamitatem atq; interitum nequaquam euitarem.

Como ſea coſa indigna no auer memoria de

los ſeruicios yo no olvidarẽ jamas los tuyos.

¶ Cum ſit turpiſſimũ beneficia non meminiffe, certe hoc ſum animo, quod a te officiũ recepiſſe meminero ſemper

& præ-

& prædicabo libenter. Quæ tu in me beneficia contulisti, nulla vnquam mea delebit obliuio. Maxima mihi esset infamia, nisi, quæ a te officia recepi, memoria complecterer sempiterna. Quibus à te officijs affectus sum, ea nulla vnquam delere poterit futura ætas. Quæ in me benemerita declarasti, omnis mea complectetur posteritas. Quod me semper lautissime pertractasti: ex mea memoria nunquam deciderit. Immortalia tua in me officia perpetuo meo quidem animo incident. Nunquā enim obliuiscar, maxima & amplissima me tibi beneficia debere. Tuorū erga me meritorū diligentissime semper memoro.

La tu gracia, o liberalidad, o dignidad, la
qual no me fallecio jamas me ha a ti siempre obligado
¶ Tua gratia, quæ mihi nunquā defuit, me tibi deuinctum efficit. Tua summa liberalitas, quam mihi semper paratissimam esse cognoui: me tibi semper obsequentissimum reddit. Tua amplissima dignitas, quæ mihi semper opitulata est, me tibi totum vindicauit.

Alunque yo fuesse contêto de tus seruicios

passados no menos yo tomo gran plazer veyendo multiplicar cerca de mi la tu liberalidad.

¶ Si contentus erā tuis maximis in me benemeritis, summa tamen afficior lætitia tua in me officia indies accumulari. Quanquā ex amplissima tuorū in me beneficiorū magnitudine cumulate mihi satisfactū arbitrabar, gaudeo tamē sumopere maioribus indies a te officijs exornari. Nā &

si superioribus tuis in me meritis satis me tibi deuinctum
existimabā, lætor tamē quotidie in me fieri beneficiorum.

Tus servicios me son muy gratiosos.

¶ Quæ pro me egisti, gratissima mihi fuerunt. Quæ pro no
bis curasti, toti nostræ familiæ fuerunt probatissima. Quæ
pro meis commodis molitus es, iucundissima mihi accide
runt. Quæ pro meis rationibus pertractasti, fuerunt mihi
acceptissima.

Queria mucho que conosciesses en quanto tengo lo que por mi has hecho.

¶ Exopto illā mihi dari facultatē: vt in te pietatē beneficio
rū magnitudinē recte cognitā habeas. Desidero maximo,
pero, vt ea mihi fortuna contingat, ex qua incredibilē meā
in te voluntatē re ipsa maxime cōprobare possis. Vtinā ea
rerū facultatem aliquando sortiri possim, ex qua officiorū
crebritate me tui amantissimum iudices.

El grande amor que yo tengo me fuerza hazer todas las cosas por ti.

¶ Maximum meū erga te amoris indicatiū me plurimum ad
hortatur, vt omnibus in rebus me tibi accōmodare debeā.
Sūma mea erga te beneuolentia me cōpellit, vt nihil pro te
debeā recusare. Perpetua mea in te obseruatia non finit me
aliud quā de tuis ornamentis & commodis cogitare.

Quando yo he menester algo de ti sin em pacho

pacho lo pido mas mucho mas de grado te satisfare.

¶ Cum præsidio mihi opus est tuo, id libenter à te peto, sed multo libētius in me officijs tibi gratias ugo. Tuū mihi auxiliū libenter expeto: sed libentius parē tibi gratiā refero. Ego libenter meis te rationibus adiungo: sed libentius meū tibi officium præsto.

Todas tus cosas me son graciosas y mas

me son graciosos los seruicios que has hecho a Pedro.

¶ Cum multū mihi gratissima sint, quæ tu in me contuleris: tamen hoc gratius, quod te Petro libentissimū præstitisti. Cū omnia tua mihi optatissima sint, hoc tamen desideratius, quod affinibus meis attribuisti.

Quiendo todos los tuyos hecho me gran

des seruicios yo deuo curar de satisfazerte.

¶ Cū omnes maximis me officijs semper prosecuti fuerint illud sedulo excogitare debeo, ne tam amplissimæ liberalitatis immemor esse debeā. Cū omnes tui me semper liberalissime cōplexi sint: nihil est quod ego tuorū amicorum causa prætermittere debeā. Cū omnes tui se totos mihi semper patefecerint: illud mihi onus restare videtur, ut paribus sibi officijs cor respondeam.

El amistad nuestra la qual con grandes be

neficios es confirmada merescē que las nuestras cosas sean entre nosotros comunes.

¶ Amicitia nostra, quæ summis officijs ab utroq; culta est,
hoc

hoc demeretur, vt omnia nostra inter nos cōmunia esse debeant. Nostra hæc beneuolentiæ coniunctio, quā nostrorū vterq; sanctissime confirmauit, hoc merito assequi posse videtur, vt rebus nostris vterq; cōmuniter vtatur. Colligatio nostræ societatis, quæ maiores indies vires suscepit, pro suo iure merito deponat, vt nihil inter nos denegari possit.

La memoria de la tu buena voluntad me es

tanli graciola que yo querria que durasse perpetuamēte.
¶ Memoria enim amantissimæ tuæ erga me voluntatis ita mihi gratissima est, vt maxime desiderē, eam perpetuo referues. Cōmemoratio tuæ erga me voluntatis ita mihi acceptissima est, vt cupiā eam sempiternæ conseruari. Significatio tuæ erga me beneuolentiæ ita mihi iucundissima est, vt nihil magis gestia, quā quod ita facis, vt me semper diligas.

Las tus grâdes virtudes, y la nuestra per

fecta amistad me hara hazer toda cosa por ti.

¶ Summus enim tuarū virtutū splendor & perpetuū meū de nostri amoris coniunctione iudiciū facit, vt omnia pro te perficere debeā. Insignis enim tuæ probitatis excellentia & incredibilis meus erga te amor efficit, vt omnia pro tuis cōmodis teneat sustinere. Maxima tuorū studiorum æstimatio & perpetua nostræ beneuolentiæ coniunctio facit, vt tibi omnibus in rebus me totum patofaciam.

Tulio me ha dicho q tu te acuerdas de mí.

¶ Cicero mihi significauit, vt putē, te non immemorē esse mei

mei. Gicero ira me coegit, vt existimare possim, quod nequaquam es oblitus mei. Ex Ciceronis oratione percepi, quod me memoria teneas.

La tu dulce cōdiciō haze q̃yo te ame mucho

¶ Suauitas ingenij tui facit, vt te mihi charissimū habeā Per spicacia tuæ prudentiæ facit, vt te habeā in optatis. Accurata tui consilij sapientia facit, vt te mihi præcipuū retineā.

El tu discreto consejo me induze a ser de tu voluntad.

¶ Accurata tuæ prudentiæ sentētia in eandē me quoq; voluntatē inducit. Grauitas tuæ sapientiæ facit, vt in deliberādo consilio tibi obtemperare debeam. Subtilis tuæ deliberationis consolatio in tuam me sententiam adduxit.

La abundācia de tus virtudes haze que yo te aya de seguir.

¶ Vbertas atq; copia virtutū, quibus te celeberrime exundare video, me plurimū adhortatur, vt te velim imitari: Fortunæ meæ, quæ ex tuis plurimū adauctæ sunt atq; reseruatæ me admonent, vt perpetuo tibi astrictus esse debeā. Fructus, quos ego ex virtutibus tuis capio quam vberimos, mihi suadent, vt a latere tuo nunquam discedere debeam.

Veyendo Tullio mucho de leros las cosas

por venir a el pertenece proueer el estado d̃la republica

¶ Cum. M. Cicero sit ita prudentissimus vt lōge in posterū prospiciat, suum erit onus reipublicæ debere bene cōsulare

D Cum

Cum tu pro singulati tua prudentia omnia longe prospicias: tuum erit officium communi saluti optime providere. Cum Viriatus perspicacissimo eius ingenij acumine tanquā ex aliquo speculo futura prospiciat: optimum esse videtur, vt reipublicæ gubernationi præficiamus. Cum Lentulus cōmuni saluti possit plus providere, quam quis nostrū, esset rerum omnium administrationi præficiendus.

Mira en quanto te tengo.

¶ Vide quantum tibi tribuam. Vide quantopere te æstimem. Vide quanti faciam.

Yo siépre te tune por sabio en todo consejo

¶ Semper te consilijs capiendis virum summa prudentia præditum existimaui. Semper te in consilijs administrandis optima fide ac religione insignitum iudicaui. Semper te in omni recta ratione viuendi singulari prouidentia apparatus esse cognoui.

Siempre tune en mucho tu saber.

¶ Gratissimū ego semper iudiciū de tua sapiētia feci. Maxima ego sēper existimationē de virtutibus tuis mihi cōcepi.

Aunque yo te aya conoscido siempre sabio,

no menos yo lo prueuo cada dia mas.

¶ Et si consiliū tuū vnquā mihi fuit cognitū, tamē id magis perspicio quotidie. Quanquā prudentiā tuam singularem fuisse cognouerim: tñ eam quotidie accuratiore esse

video.

video. Tametsi sapientiam tuam mihi semper explorat am
habuerim: indies maiorem constare experior.

Yo veo finalmente que tu eres sabio.

¶ Nunc demum intelligo te sapere. Nunc tandem video te
intelligere. Nunc postremo mihi constat te virum magna
prudentia præditum.

La tu condicion moderada haze que yo des

see que tu gouiernes mis consejos.

¶ Natura tua temperans & modesta facit, vt te consiliorũ
meorum moderatorem habere velim. Animus enim tuus
simplex & excelsus me adhortatur, vt te meæ voluntatis ac
sententiarũ sociũ mihi eligere debeam. Familiaritas enim
tua omnium bonarum virtutum amantissima me vehemẽ
ter adducit, vt mearum omnium actionum te mihi comi
tem adiungere debeam. Couersatio tua, quæ cum omni
bus, tum etiam mihi gratissima est, admonet me: vt omnes
partes vitæ meæ tibi gubernandas deferam.

No veo cõsejo de ninguno mejo: q̃ el tuyo

¶ Non enim video vllius consilium tuo anteponi debere.
Non satis intelligo cuiuspiam prudentiam esse tua superio
rem. Non possum iudicare vllius sapientiam esse tuæ pru
dentia præponendam.

Las tus insignes virtudes merecen mas

loor que incitacion.

¶ Insignes virtutes tuæ gratulationē magis, quam hortationē desiderant. Eximia clarissimarū tuarū virtutum amplitudo summis potius laudibus videtur celebrari debere, quam incitationē desiderare. Excellens virtutum tuarū præstātia magis exigit: vt clarissima omnium voce extollatur, quam ad maiorem accelsionem inflammetur.

Porque tu eres muy virtuoso, querria mucho

cho que fuesseis gouernador de la nuestra republica.

¶ Quoniā summis te virtutibus primariū esse video: cupio maxime, vt nostræ reipublicæ gubernator præsis. Quoniā in agenda virtute te primarium esse constituo: vehemēter desidero, vt nostræ societatis moderator sis. Quoniā te virum amplissima virtute præcipuū esse concerno: exopto summopere te omibus meis rationibus adiungere. Quoniā te hominem virtutibus antistitem esse constat, libentissime vellem tuæ familiaritatis particeps fieri.

La tu linda cōdicion a todo hōbre agrada.

¶ Præstās ingeniū tuū oēm populū delectari videtur. Mirifica tui ingenij præstantia maximā apud oēs laudē adepta est. Approbatū enim cōsiliū tuū summa apud ciues tuos gratiā cōparauit. Cōmoda atq; officiosa tuæ vitæ institutio incredibilē apud bonos nominis existimationē concitauit.

La excellencia de saber te deuria incitar a

entender siempre en estudiar.

¶ Honor enim, qui ex scientijs celebribus comparatur, te

plu

plurimū adhortari debet, vt eas maxime cōplectaris. Laus
equidem cōmendationis, quæ ex bonis artium disciplinis
amplissima solet exoriri: te debet vehementer incitare, vt
illas dies noctesq; consequi velis. Dignitas enim, quā solēt
studia sciētiarum omnibus afferre: maximū tibi debet esse
incitamentum, vt diligentissimā ipsis studijs operam adhi
beas. Splendor enim probitatis, qui solet ex virtutibus elu
cere, te plurimum debet incitare: vt eas velis virtutes quā
diligenter excolere. Gloria quidē amplitudinis, qua homi
nes propter scientias diuinis laudibus celebrantur, te vech
ementer adducere debet, vt virtutū disciplinis totum te ve
lis accōmodare. Præstantia virtutis, qua homines illustra
ri solent, & cæteris hominibus excellentiores haberi: te sum
mopere compellere debent, vt clarissimis virtutibus te to
tum exponas.

Porque tu has siempre amado la virtud yo

te tengo en mucho.

¶ Quia intellexi, virtutes a te semper plurimum adamari:
idecirco tibi maxime attribuo. Quoniā accepi, ornamenta
virtutum summopere tibi semper placuisse: non iniuria te
magnifico. Cum animaduernerem, te studiorum discipli
nis plurimū excelluisse, merito te primariū meū existimo.
Cū mihi semper constiterit, rectam viuendi rationē te sem
per egisse, non sine causa te cæteris antepono. Cum mihi
exploratum habuerim, virtutes in precio apud te semper
extitisse: ideo summis te laudibus efferre non desino. Quo
niam ad virtutes comparandas flagrantissimum te semper

pernotaui: idcirco summa te obseruantia colo. Cum semper
clarissime perspexerim, te omnibus disciplinis atq; exhor-
tationibus libenter adhæsisse, non immerito adducor, si ti-
bi magis quam cæteris me adharere constituerim.

La grandeza de tus virtudes haze que, &c.

¶ Magnitudo virtutum, quibus te optimū exornare video,
facit, vt &c. Multitudo benefactorum, quibus te præditum
esse concerno, me vehementer adducunt. &c. Vis optimi
inter nos amoris merito me impellit, &c. Altitudo inge-
nij tui, quo te pulcherrime insignitum esse constat, ipso
iure mihi suadere videtur, &c. Splendor tuæ rectissi-
mæ vitæ, quæ te semper illustratum reddidit, me facili-
ter admonet, vt &c.

El consejo tuyo me parece ansi sabio que

me fuerza hazer lo que mandas.

¶ Admonitio tua ita mihi prudens esse videtur: quod ea
me familiariter impellere possit, vt id sequar, quod tu op-
timum putes. Tantum enim tibi attribuo, quod tuis ad-
monitionibus me faciliter accommodare patior. Con-
siliū enim tuum tanti facio, vt a præceptis tuis non
discedam.

La tu paciencia muestra bié claro que eres

magnanimo.

¶ Patientia enim tua satis aperte declarare videtur, quam
fortem geras animum. Excellentia animi tui te magnani-

mum

mum esse declarat. Virilitas perseverantiae tuae nobis suadere videtur, quantum in omnibus horrendis rebus constans esse debeas.

Si la temperancia ha de ser loada nos po-

demos juzgar a Caton por modestissimo.

¶ Si temperantiae laus est attribuenda, modestissimum profecto Catonem iudicare possumus. Si virtus est in administrandis rebus, ordine & moderatione uti maximam equidem Catoni frugalitatis commendationem attribuemus. Si in gubernandis magistratibus castitas & abstinencia desideranda: certe Catoni, qui verecundia ac parsimonia compositus est, magistratus gerendos commitemus.

La justicia que tienes con todo hombre ha

ze que pueda yo tener buena esperanza de ti.

¶ Iustitia qua semper apud omnes usus es, facit: ut optime de te sperare possim. Benignitas, qua amicos complecti solitus es, maximam spem tuae facultatis praebet omnibus. Liberalitas enim tua apud omnes te gratissimum facit. Veritas, quam semper excoluisti, mihi suadet, ut fidem tibi integerrimam existimem.

La loable governacion de tu vida haze

que yo te tenga por hombre justo y bueno.

¶ Honorifica enim atque laudabilis tuae vitae gubernatio facit,

ut virum te bonū & iustum esse existimē. Proba & officio-
sa tuæ gubernationis institutio facit: ut te virum rectū, sim-
plicē, & apertum arbitrari possim. Integra enim atq; opti-
ma viuendi ratio facit: ut hominē te purum, syncerum, & qu-
um & innocentem iudicare valeam.

No solo tu que eres letrado mas aū todos

otros conofcen las virtudes de Tullio.

¶ Non modo tibi, qui literarum studia colis: sed etiā cate-
ris arbitror Ciceronis virtutes esse notas. Non solum qui
egregias bonarum artium disciplinas persequuntur, sed om-
nibus etiā rudibus probabilē Catonis vitam cognita esse
existimo. Non modo tibi, qui virtutes imitaris, sed etiam
cæteris, qui rectis viuendi rationibus carent, officiosā Sul-
piciij studiorum crebritatem esse credo:

Dizen cada dia acerca de nosotros de las

tus increíbles virtudes.

¶ Multi quotidie ad nos deferunt, incredibiles esse tuas
in omni genere virtutes. Nunciatur quotidie, summam esse
tuarum virtutum amplitudinem. Assiduo enim sermone
apud nos perfertur, singularem esse tuam in omni genere
officiij virtutum præstantiam.

Yo me maravillo porque tus virtudes son

singulares & diuinās.

¶ Miror equidem, facile nescio, quid tuis virtutibus esse da-
rum. Non enim excogitare possum, quid sit quod virtutes

ma potius diuinæ quā humanæ videatur. Multoties enim
te sum demiratus, tanquam hominem ex ipso cælo delap-
sum, te virum diuina quadam virtute præditum intuentur.

Las virtudes de Tullio sobrepusan toda
victoria & triumpho.

¶ Est enim Ciceronis virtus omni victoria felicior. Præsta-
tissima quidem virtus Catonis omnium fortunis præstan-
tior facile iudicatur. Suprema Maronis virtutum elegancia
omnium felicitatem excedit.

Todos los tus consejos me parescen pru-
dentes y sabios.

¶ Omnia tua consilia videntur plena prudentiæ. Omnes
tuæ deliberationes summa sapientia refertæ videntur. Om-
nia tua instituta constat magna industria esse apparatus.

Todas las tus cosas me deleytan especial-
mente tu sabia virtud.

¶ Omnia me tua delectant, sed maxime tua summa fides:
humanitas: prudētia: consilium & liberalitas. Omnes enim
tuæ vitæ rationes mihi placēt maximopere: sed potissimū
societas: studiū religio: benignitas. Omnia tua mihi grata
sūt, præsertim animi magnitudo: virilitas, ordo, moderatio.

No fue tan gran hecho tomar a Cartagena
quanto es esto que tu has hecho con la virtud.

¶ Non fuit tanti Cartaginem vincere, quāti hoc est, quod

D 5 nuper

nuper tuo consilio gesseris. Non tanti fuit officij Athanas superare, quanti hoc esse constat, quod modo tua sapientia consecutus es. Non enim tanti facio Scipionem Numantiam subtulisse, quanti illud æstimo, quod ex tua virtute profectum est.

Tullio desde niño ha sido virtuoso &c.

¶ Cicero ea est adolescens (virtute duce) consecutus, quæ non nisi longo tempore solent homines comparare. Cicero ætate tenera ceteros ingenio superauit. Cicero à teneris iam annis fuit industria præstantior.

La eloquencia de Tullio muy deseada fue de los latinos.

¶ Ciceronis eloquentia à latinis magno tractu expectata est. Magna est Ciceronis virtutum apud omnes expectatio. Amplissima est de Ciceronis virtutibus existimatio.

Tu has adquirido gran loor por fama.

¶ Maximam es ex fama laudem consecutus. Summam ex opinione existimationem adeptus. Amplissima profecto ex constanti hominum celebratione est tibi virtutum laus attributa. Tui quidem nominis existimatio ex hominum commendatione apud plurimos celeberrima est.

O grandissima nombradia de tus grandes hechos.

¶ Iucundissimum nunciũ de rebus nuper à te gestis. O gratissimi

issimum rumorem de fama tuæ salutis. O desideratissimū
rumorem de fama tuæ salutis. O desideratissimam famam
de tuarum virtutum existimatione . O acceptissimas lite-
ras de filio tuo ad nos redditas.

Ninguna cosa mas chara a todo hombre
que la virtud.

¶ Nihil vnquā grātius quā omnibus est tua virtus. Nihil op-
tātius est vniuersæ ciuitati tua prudētia. Nihil acceptabilius
est reipublicæ tua diligētia. Nihil vnquam opportuniū sto-
ti populo tua prudētia. Nihil post hominū memoriā cō-
modius accidere vidi quā sapiētissimū consiliū tuum.

Yo me alegro mucho por la fama d tu virtud

¶ Ego celebratione tuarum virtutum plurimū gaudeo. Præ-
dicatio tuæ probitatis maxima me læticia afficit. Ego com-
mendatione tuæ æstimationis maximopere lator.

Yo veo por experiencia ser verdad aquello
que se dize de la tu virtud.

¶ Quod omnes de tua probitate existimauerūt, id ego re ip-
sa clarissime cōstare perspicio. Quas de te homines, virtu-
tes, celebrant, ego diuinas esse explorauī. Quā de te homi-
nes, celebritatē, prædicāt, ego eā amplissimā expertus sum.

Yo se bien quanto te precio.

¶ Sum mihi ipse cōsciū, quāri te facio. Nō enim sū nesciū
quantū tibi tribuā . Ego. n. recte senio quanti te ponderē.

Yo he

Yo he gran plazer que tu ayas alcanzado
honra de tu officio.

¶ Gaudeo plurimum, maximam ex magistratu tuo te laudem adeptum esse. Lætor maxime, amplissimam te rerum gestarum gloriâ de tuo magistratu deportasse. Gaudeo maxime, summam te ex virtutibus tuis æstimationem fuisse consecutum. Lætor enim vehementer, magnum te ex officijs tuis fructum cepisse.

Yo tomo gran plazer de tu officio.

¶ Ex magistratu tuo magnam capio voluptatem. Acceptio tui magistratus summâ mihi affert oblectationem. Successus bonorum tuorum magnâ mihi quotidie accedit voluptati. Amplificatio tuæ dignitatis est mihi plurimum iucundissima.

Yo me alegro de la tu prosperidad.

¶ Gratulor fortunæ tuæ. Gratulor perspicaciæ ingenij tui. Gratulor magnitudini animi tui. Gratulor felicitati tuæ. Virtus enim tua me cogit, ut tibi plurimum gratuler. Virtutibus enim tuis adducor, me tecum plurimum gratificari debere.

El amor que tu me tienes me es muy caro.

¶ Declaratio animi tui, quam erga me habere dicis, est mihi mirum in modum optatissima. Coniunctio tuæ optimæ erga me voluntatis mihi suauitatem affert: quod me amas, est mihi vehementer pergratissimum. Familiaritatis affinitas, quam mecum officiosissime congelasti: maximæ mihi

voluptati accedit.

La tu prosperidad me es mas graciosa que
a ninguno otro.

¶ Nemini cōcedā vt tua prosperitas fuerit iucūdior quā mihi. Nulli quidē assentior tuas cōmoditatis rationes euenire chariores quā mihi. Nulla quidē rōne toserarē, vt tua bonorū accessiones cuiquā gratiores cōtingere possēt quā mihi.

Si tu no conosciesses la virtud de Pedro
yo te informaria mas largamente.

¶ Nisi Sépronij virtutes tibi notas essē arbitrarer de eo multa tibi narrarē. Nisi tibi exploratū esset, quibus sit Plautus vir tutibus exornatus, de hoc pluribus tecū agerem: Si Catonis virtutes tibi ignotas existimarē de ipsis te certiorē redderē.

Mucho plazer he que mis seruicios os son
agradables.

¶ Gaudeo plurimum, mea tibi seruicia accidisse gratissima. Lator maximopere, qđ, quā p te facio tibi accepta sint. Est mihi iucundissimū, quā p te gesserim, tibi videri pabilia. Magna afficio voluptate, erga te meā tibi operā placuisse.

La buena voluntad que me tienes me es a
mi muy graciosa.

¶ Nihil est mihi amabilius tua erga me volūtate. Nihil est mihi gratius tuo in me officio. Nihil est mihi optatius tua in me diligentia. Nihil est mihi magis in optatis quam tua beneficiorum cognitio.

Yo he auído buenas nueuas sabiendo que
tu estas bueno.

¶ Accepatissimum nuncium accepi, cum te recte agētem intellexi. Optatius mihi nihil accidere potuisset, quā quod de florente statu tuo est mihi nunciatum. Res mihi iucundior significari non potuisset, quam quod de bono statu tuo certior factus sum.

Quiero que sepas que cada día tengo mas
en cuydado tus cosas.

¶ Scito mihi in dies esse curæ dignitatem tuam. Tibi velim persuadeas, res tuas mihi in dies esse chariores. Hoc tibi velim persuadeas, me pro rebus tuis quotidie fieri diligentiore. Hoc tibi velim statuas, omnia tua in dies mihi accidere iucundiora.

Porque tu eres benigno acerca de todos
no es de marauillar si todos te quieren en todas sus necesidades.

¶ Quoniam liberalitas tua omnibus planissima est: non igitur mireris, si homines in eorum negotijs benignitatem tuam expetunt. Cū tua benignitas nemini unquā defuerit nihil est igitur quod mireris, si eam plurimi in eorum causis sibi assistant. Quia tua apud omnes beneficia nota sunt nulla igitur te moueat admiratio, si multi se tibi commendāt. Cū te omnes liberalissimū cognoscāt, nō est quod aliqua tenearis admiratione, si omnes tuū officiū requirant.

Yo me alegro mucho de la conseruacion de
de tu fama.

¶ Lætor plurimum, fama te incolumen conseruasse. Non parua afficior lætitia, tui nominis existimationem integram defendisse. Non dici posset, quantum gaudeam, te honorem tuum illæsum conseruasse.

Yo he gran consolacion que tu eres tornando a nosotros sano.

¶ Gaudeo maximopere te ad nos recte valentē recepisse. Plurimum (vt debeo) lætor, te ad nos saluum contulisse. Est enim mihi magnæ voluptati, te ad nos tutum rediisse.

Yo desseo mucho de poder estar en vno.

¶ Optarem vt multis ex causis vnà esse possemus. Desiderarem vehementissimè vt pluribus de rebus præsentiam nostram colere possemus. Quam vellem, vt de magnis ac multis rerum accessionibus ad vtriusq; nostram pertinentibus conuenire valeremus.

Si aprouecharse dessear los prudentes hōs

bres yo queria fuesse siempre en mis consejos.

¶ Si mihi facultas optabilis data esset homines optimates eligendi, tu in primis mihi esses in meis consilijs eligendus. Si te arbitratu meo possidere possem, nunquā a tuis consilijs dissidere. Si ex sententiā mea te frui valerē, tu esses omnium meorum consiliorum moderator. Si ex voto mihi data es-

set

set tui possidendi facultas: omnia mea consilia tibi gubernanda committerem.

Yo he gran plazer de la nuestra compañía.

¶ Maxima afficior voluptate ex nostra affinitate. Non parua afficior vtilitate ex consilio tuo.

Yo oyédo hablar a Catō me parece oyra ti

¶ Cum Catonem loquentem audio, te audire videor. Cum Catonem tuo ad me nomine venientem video: te videre existimo. Quoties Fabricius tuas mihi literas obsignat, toties tecum sermonem me habere videor.

No puedo dezir quanto, &c.

¶ Non possum dicere quantū desiderem reipublicæ salutem. Non possum verbis explicare quantopere reipublicæ faueam. Non possum ratione explicare, quanta amoris charitate rempublicam cōplectar. Non possum aliquo nutu exprimere, quantum rempublicam charissimam semper habuerim. Non possum aliqua significatione describere, quam verus cōmunis salutis patronus atq; defensor extiterim.

Yo me alegro mucho de la salud de los buenos.

¶ Ego salute bonorum magnorere lator. Ego officiosorum hominum incolumitatis vehemētissime cupidus sum. Ego felicitatis iustorum sedulo sum curiosus.

Tullio

Tullio no podra auer estado mas diligente para tu loor que ha estado.

¶ Cicero diligentior esse tuis laudibus non potuit quam fuit. Cato grauior dignitati tuæ, quā extitit, esse nō potuisset. Milo cōstātor tuæ causæ nō esse valuisset, quā fuit. Lētulus amicitior rationibus tuis esse nō potuisset, quā extitit.

La tu dignidad haze, sean mucho notadas todas tus cosas.

¶ Tua dignitas facit, vt animaduertatur quicquid facias. Clarissima tuæ auctoritatis excellentia efficit, vt quicquid agas vehementer denotetur. Tuarum virtutum splendor homines cū mouet, vt quæcunq; facias ponderent.

Tullio no sera engañado en aquellas cosas que se pueden proueer.

¶ Cicero in his, quæ prouideri possunt, non falletur. Sulpicius in rebus illis, quæ humano ingenio euitari possunt, nō decipietur. Cato in his, quæ aliquo consilio refelli possunt, non capietur. Marcellus in illis negocijs, quæ in vſu hominum euenire solent, non poterit defraudari.

Yo tengo continuamente en el coraçon la tu dignidad.

¶ Dignitas enim tua sedulo est mihi curæ. Honor equidem tuus perpetuo mihi animo residet. Negocia enim tua quotidie mihi sunt infixa memoria.

**Yo conozco en toda parte el amor que tu
me tienes.**

¶ Quoquo me vërto, tui amoris vëstigia concerno. Quanto magis mecum animaduërto, tanto tuam erga me beneuolentiam maiorem eßë video. Quo magis mecum exco- gito, eò tuam erga me amoris coniunctionë magis indies augeri sentio.

La vida de los buenos me da siëpre alegria

¶ Bonorū vita me semper plurimū delectauit. Ciues enim de re sua publica recte sentientes à me semper vnice ad- mati fuerunt. Qui officio suam viuendi constitutionem im- mutant: summo a me amore complectuntur.

Toda mi esperança es en ti confirmada.

¶ Omnis mea spes in te posita est. Scito, spem meam totam in vno te esse sitam. In te profecto summopere confido. In nullo enim alio quam in te spem volui habere. Omne enim spem meam in te fixi ac locaui.

Si yo no vuiesse conosciendo la tu lealtad no

seria osado dezirte mis secretos.

¶ Nisi fides tua mihi probata esset, non auderem mea tibi consilia declarare. Nisi tua mihi beneuolentia esset explorata: nequaquam considerem meā tibi constitutionē ap- tire. Nisi tuæ vitæ ratio optime mihi cognita esset, non au- derem mea tibi secreta committere.

Si yo dudasse de la tu voluntad rogaria te
con mayor instancia que tu me fauorescieses.

¶ Si de tua erga me voluntate dubitarem, pluribus verbis ad te scripsissem, vt rationibus meis inseruies. Nisi rectam de te mihi fidem tenerem, pluribus tecum agerem: vt causa mea fauere deberes. Si de nostra amoris coniunctione suspicarer: longiori quidem oratione à te contenderem, vt te mihi accommodares.

Yo espero que mediante la tu prudencia alcançare toda cosa que quisiere.

¶ Spero enim tua prudentia fretus, quod opto, consequi posse, Còfido enim, tua sapiètia intercedente, quod cupio, faciliter possidere. Mihi enim optime persuadeo opera còsilio tuo adiuuante, quod desidero, posse faciliter impetrare.

Yo querria auera quella prosperidad la qual yo merezco.

¶ Vellem, vt meritis sum, ita fœlix essem. Optarem eum vitæ statum obtinere, quem mea demerita postularent. Vtinam ea mihi status conditio data esset, quæ conuenire mihi contingeret.

Tullio siempre aproueço a su tierra.

¶ Cicero est de communi salute benemeritus. Ciceronem de republica puto optime meritum. Ciceronem de republica semper recte sentire cognoui.

Adi natural inclinacion me inclina a la paz.

¶ Mea vero natura me trahit ad pacem. Mea autem consuetudo me ducit ad studia bonarum artium. Mea autem voluntas me trahit ad libertatem.

Yo he sido hasta aqui mas vergonzoso a de

mandar te ayuda que no lo requiere nuestra amistad.

¶ Verecundior adhuc, cum alloqui te vellem, fui, quam per tuam erga me beneuolentiam liceret. Pudor quidem subueticus multoties me detinuit, cum aliquid à te contendere vellem. Pudiusculus nimis ad huc erga te fui, cum operam tuam expetere vellem.

Yo amo la verguensa y mas la desembol

tura del hablar.

¶ Amo verecundiam, sed potius libertatem loquendi. Charra enim mihi est modestia: sed mihi charior est viuendi libertas, libenter obseruo pudorem: sed libentius desidero agendi licentiam.

Antonio fue siempre hombre agradescido.

¶ Vaticinius semper fuit beneficiorum diligentissime memor. Vaticinius vir semper gratissimus extitit. Vaticinius semper curauit, ne ingritudinis vicio vnquam criminari posset. Vaticinius solet amicis mutua beneficiorum vicissitudine respondere. Vaticinius con-

fueuit

suevit eandem officiorum gratiam referre.

Yo no he conosciado ninguno mas prudente
que Tullio.

¶ Prudentierem adhuc neminem nostro Cicerone cognoui. Accuratioꝛ adhuc nemo mihi vilis est quā noster Marcus Cato. Callidiori consilio præditum neminem expertus sum quam Sulpiciuꝛ.

Yo oyo cada dia muchas cosas las quales
querria que fuessen verdaderas.

¶ Multa audio quotidie, quæ cupio esse vera. Multa mihi quotidie nunciantur, quæ vtinam vera sint. Magna ad nos quotidie deferuntur, quæ ita, vt dicuntur, constare cupio.

En el grande enojo yo uso de aquesta consola-
cion, que aquello que yo he hecho no se puede reprehender.

¶ In maxima animi acerbitate hac vtor cōsolatione: quod quæ feci omni culpa carent. In maximo dolore hac vtor consolatione, quod. sum mihi conscius, omnia æquissimo animo fecisse. In summis molestijs hac fruor recreatione, quod nil à me sine ratione cōmissum est.

Del negocio de la paz la cosa va como tu lo
desseas.

¶ De pace est, vt optasti. De studijs nostris ita esse cōstat, vt maxime cupis. De statu reipublicæ ita fore videbis, vt desi-

deras. De magistratu Ciceronis ita erit vt volumus. De dignitate Catonis ita est vt speramus. De salute nostrorum ita est vt fingebarus.

Yo he visto tus cartas semejantes ala tu mal

dad, iniurias, iniquas, soberbias, mentirosas.

¶ Literas tuas vidi similimas tuæ nequitia contumeliosas, perfidas, iniquas: & mendaces. Tuas mihi literas detulit Popilius plenas discordiæ: temeritatis: superbiæ: crudelitatis. Tuam legi epistolam delirantem: iniuriosam: molestantem: illiberalem: facinorosam.

Yo he recebido tus cartas desconcertadas

mente escriptas.

¶ Epistola tua vacillantibus literis mihi delata est. Literæ tuæ inconstanter loquentes mihi redditæ sunt. Tuas recepi literas variè defluentes. Epistolam tuam fluctuantibus literis perlegi.

Las guerras y fatigas nos han dado gran

de enojo aunque no mucho tiempo.

¶ Non diu sed acriter tuæ nos suspiciones cohercuerunt. Non longe quidem sed teterrime nobis insederunt bellorum interminationes. Non longo tempore sed acerbissima malorum calamitate oppressi sumus & confecti.

Jason esta espantado por la tu carta.

¶ Exanimatus est Iason tuis literis. Pertimuit valde Dionysius

fuit ex mandato senatus. Perterritus est acriter Lepidus
exercitus aduentu contra Mellinum. Percussus est misere
Lentulus literis Ciceronis.

Yo no he osado dar mis cartas a Pedro.

Non ausus fui literas meas Appio committere. Non mihi
visum est singulis recte literas assignare posse. Non existi-
maui literas meas Lepido esse tuto committendas. Nolui
meas literas Palioni temere consignari.

**No has verguenza de no responder a nin-
guna de mis cartas?**

Nonne huius te suppudet, ut cum iam ex me literarum fasci-
culos receperis, nihil mihi remiseris? An ullaverecundia com-
moueris, non te multitudini literarum à me missarum mi-
hi quicquam respondere? Itane pudore afficeris aliquo, ni-
hil tuarum ad me literarum remittere?

**La libertad es oprimida por la iniquidad
de los malos.**

¶ Sceleribus malorum oppressa est bonorum libertas. Iniqui-
tate perfidorum status bonorum turpiter est infectus. Impro-
bitate perditorum afflictus est bonorum bene viuendi cursus.

**Yo creo que tu conoces la malicia de nue-
stros enemigos.**

¶ Sceleritatem inimicorum nostrorum tibi nota esse arbitror
Improbitalé inimicorum nostrorum inuidorum credo te iam co-

gnouisse. Quanta sit nostrorum inimicorum iniquitas, minime te fugere existimo. Non enim te præterit, quanta sit improborum malignitas.

No te maravilles si yo he reñido con apio.

¶ Noli mirari, si Apio acriter succenseam. Nulla mouearis admiratione, si in Popilium incandescam. Non est quod mireris, si in Papinium indignor.

Dios de mal año a Papilio hombre iniquísimo.

¶ Deus Papilio malefaciat homini omnium nequissimo. Deus Opimaco maleuertat homini sceleratissimo. Deus Papinium perdat hominem ingratisimum.

Es alguna vez necesario de refrenar la maldad de los embidiosos.

¶ Malorum improbitatem aliquando retundivtile est. Perfidorum iniquitatē minui necessarium est. Inuidorū detractionibus pari iure respondere licitū est. Fraudulentā iniurijs eandem vicissitudinem retribuere necessitas postulat.

Los hombres no tienen razon alguna de empecer me.

¶ Quod homines mihi nocere debeant, causam non habent. Quod quisquam mihi detrahare debeat, nulla quidē iusta causa oblata est. Quod me homines iniurijs prosequantur, id profecto sine causa facere videntur.

Los ho

Los hombres inuidiosos no cessan de de-
zir cada dia mal de mi.

¶ Homines inuidi non cessant quotidie nostram æstima-
tionem labefacere. Homines maleuolentia suffusi assidue
nobis detrahere student. Homines natura maledici rectâ
viuendi rationem coinquinare machinantur.

La malicia de los hombre s haze que mu-
chas cosas se toman de otra manera que ellas se hazen.

¶ Perfidia hominum facit, vt non ea ratione, qua ab homi-
nibus facta sint, accipiantur. Inuidia hominum facit, vt non
nulla durius, quam dicta sint, proferantur. Maleuolentia ho-
minum facit, vt pleraq; obscurius, quam a te acta sint, in-
terpretentur.

Desar me ya de la inconstancia de mis pa-
labras si no fuesse por defecto de otros.

¶ Dolerem inconstantia meorum verborum, nisi ex alio-
rum peccato penderet. Extenuarem ea quæ legisti me fru-
stra tibi scripsisse, nisi aliorum crimine hoc factum esset. Pu-
deret me inconstantia mearum literarum, si non ex aliena
leuitate penderet. Non possem perpeti fidem, quam de me ti-
bi dedi, frustratam esse, nisi fortuna sustineret.

Si q no dizen jamas sino mal de nosotros.

¶ Itane præter detractiones aliæ de me tibi deferuntur? Ita-
ne præter maledicta de actionibus nostris tibi deferuntur.

Itane præter malam nominis existimatione tibi affertur.
Itane præter res mendaces de nobis tibi refertur.

No fue Nero en tâto odio a los Romanos

quanto fue a nosotros Antonio.

Nunquam Nero tam fuit odio Romanis: quam nobis est Antonius. Nunquam Dionysius tantum fuit inuisus Syraculis, quantum nobis est Cabrinus. Nunquam ferus Alexander tantum fuit exosus Proconensibus, quantum nobis est Facinus.

Yo oyo cada dia muchas cosas las quales

querria que fuesen falsas.

¶ Multa audio quotidie, quæ cupio esse falsa. Varia in dies intelligo, quæ utinam inania sint. Magna indies cogor audire, quæ vana esse cupio. Non possum abduci, cum quotidie varia percipiam: sed ficta esse omnia libenter exopto.

El mal tiempo me ha vedado que yo no soy

ydo para ti.

¶ Maxima æris perturbatio ad huc prohibuit, ne ad te accederem. Imbres & venti causa fuerunt, ne tabellarios tibi mittere potuerim. Magnitudo hyemis ab hac usque die vetuit, ut, quid ageremus intelligere posses.

Yo aun no he visto ninguno para menos

que Antonio.

¶ Ineptiorem profecto Marco Scarampano neminem
esse

esse vidi. Nescio, quis Traditio ignauior reperiri possit. Insanior ceteris hominibus mihi videtur esse Lambertanus.

Yo he gran melanconia de la aduersa fortuna.

¶ Incredibili sum de tua aduersa valetudine solitudine confectus. Sollicitat me vehementer tua aduersa valetudo. Excruciat me nimium tuorum infortuniorum calamitas,

¶ Narratio.

Prohemium Synonimorum narrationum.

¶ Cum nostræ mentis conceptum aperire & quæ nos ad dicendum moucant explicare volumus mi. Ioannes, illud diligenter obseruare debemus, vt narratio à nobis habita idonea & cōmoda constet. Nam ipsa narratio debet explicari, vt ab auditoribus facillime comprehendatur. Conueniet etiam, quod breuiter dilucide aperiatur: vt ab auditoribus clarissime intelligatur. Oportet præterea, quod verisimiliter declaretur: vt ipsa fidē possit auditoribus probabilē efficere. De quibus narrationibus aliqua principia hic tibi denotau. Quæ si fortasse nimis pauca videbuntur: hac profecto narratione excusari debent, quod vnusquisq; cui enarrare aliquid contingat, satis clarissime intelliget, quid sit, illud & cuius extat quod planum facere volueris. Quod cū recte noverit, facilis erit sibi defatigatio: id ipsum dilucide denotare & in medium apertissime demonstrare.

En Tullio son aqueſtas virtudes.

In Ci.

¶ In Cicerone sunt virtutes: iustus: fortis: temperatus. In Cicerone poteris hæc cognoscere, industriam: consilium: sapientiam: humanitatem: liberalitatem: modestiam. In Cicerone hæc esse constant, bonitatem: pietatem: fidem: charitatem.

En Clodio son aquestos vicios.

¶ In Clodio hæc omnia videmus, inscitiam, securitatem: temeritatem, confusionem: præposterationem. In Clodio hæc esse constant, iniquitatem: superbiam: crudelitatem: audaciam: incōstantiam. In Clodio hæc omnia experti sumus: deceptiones: calumnias, violentiam: iracundiam: implicationem.

Del principio hasta la fin assaz larga seria

la narracion.

¶ A principio. n. totius causæ usque ad finem longa nimis esset enarratio. Ab initio quidem totius negotij usque ad extremum prolixa nimis esset dicendi ratio. Ab exordio enim totius accessions usque ad calcem diffusa esset nimis commentandi ratiocinatio.

Cumple por muchas razones entender en

las sciencias, lo primero porque hazen los hombres ser virtuosos.

¶ Oportet maximopere mi Lamberte te compluribus ex causis bonarum artium disciplinis operam adhibere. Primum quod ipsæ scientiarum virtutes hominū ingenijs maxime conueniunt, hoc primū sequitur illud, quod opportunissimæ sunt in omnibus hominum rebus siue secundis siue aduersis

aduersis, deinde nihil est ab ipso deo, excepta anima, hominibus datum ipsis scientiarum virtutibus praestantius, et illud adiungo, quod neq; oppida neq; ciuitates, neq; prouintia: aut deniq; vllæ nationes absq; scientiarum præceptis gubernari possunt, nec hoc tacebo, quod nisi ipsæ bonarum artium doctrinæ apud humanum genus colerentur: homines profecto eorū vitā tanquā animalia bruta agere conarentur, addo etiā, quod ipsæ virtutes homini viuo nunquā eripi possent, hinc item accidit, quod ipsi etiā homini mortuo sempiternam laudis æstimationem comparant, accidit eodem, quod hæc virtutes homines præstantiores efficiunt, & eorum animas reddunt illustriores, præterea nihil est scientiarum cognitione præstantius. Et hæc etiam addes, quod quæ illis adharēt eorū vitam florentiorē efficere possunt, et illud rursus addendū esse, trāquillis in rebus maximā afferunt hominibus oblectationē, tristibus vero & calamitosi temporū conditionibus salutē important. Postremo quod caput est, spē. n. scientiarū facultates talē, tāquā amplissimā comoditatis opportunitatē secum afferunt: vt & si homines ceteras omnes res amiserint, ipsæ tamen insignes bonarum disciplinarum virtutes ipsorum hominum vitam commodissime sustentare possunt.

Quando te veo me parece q̄ veo a mi mismo

¶ Cum te video, me alterum videre videor. Cū te intueor intimos amicos mihi videre existimo. Cum te complector, præstantissimos inspicere videor.

Leyendo tus cartas me parece hablar contigo

Cum

¶ Cum tuas literas lego, tecū videor colloqui. Literas tuas
cō templans tecum sermonem habere videor. Quoties epi
stolas tuas contracto: toties videor te habere.

Yo tengo a ninguno sino a ti en el qual yo

pueda conoſcer la ymagen de nueſtra antigua bien que
rencia.

¶ Neminem reliquū habeo, in quo poſſim imaginem anti
quæ beneuolentiæ cognoscere. Alium neminem cognosce
in quo præſtantis noſtræ coniunctionis colligationem co
ſpicere valeā. Neminem aliū ſuperēſſe video, in quo priſti
nam illam noſtram amoris ſocietate repræſentare poſſim.

El primero día que te vi yo comēce a amar

te no penſando ſer amado de ti.

¶ Quo die te cognoui, te amare cœpi, non exiſtimans ama
ri a te. Cum primum te vidi, magnum feci initium futu
ræ noſtræ augendæ beneuolentiæ, cum tamen non putare
vt me amare deberes. Vt primum te audiui: in te amando
exarſi, minime tamen reputans vt mutuo mihi amore re
ſponderes.

La primera vez q̄ yo te vi me enamore de ti

¶ Ego quā primū te vidi, in amicitia tuam exarſi. Quo tem
pore mihi cognitus fuiſti, eodem mirifice te diligere cœpi.
Quam primum tecum allocutus ſum, in amorem tuum ma
gnopere commotus fui

En la mi nueua amistad con Caton el pri-
mer comienzo fue por la virtud.

¶ In mea noua amicitia cū Catone primus aditus fuit per virtutem. In prima amoris coniunctione, quam ego cum Scipione cōtraxi, amicitiaē fores pro suo in me officio apertae sunt. In prima beneuolentiaē coniunctione, quae mihi cum Tibullo colligata est: caput amoris fuit insignis familiaritatis affinitas.

Yo te comence de amar desde la iuuentud.

¶ Ego vsq; ab adolescentia te amare coepi. Vsq; à teneris annis te plurimum dilexi. Vsq; a puero magna sum te beneuolentia complexus. Vsq; ab infantia te mihi amore coniunxi. Vsq; ab incunabulis te charissimum habui. Vsq; ab incū te aetate tibi libenter inseruiui. Vsq; a primis temporibus nostrae aetatis, de quibus memoriam accepimus, summa fui te beneuolentia profecutus.

Esto pertenesee mucho a nosotros ambos.

¶ Vtriusq; nostrum magis interest. Magni vtriusq; nostrū interesse puto. Hoc vtriq; nostrum incumbit maximopere. Hoc equidem ad rationes vtriusq; nostrum vehementissime pertinere videtur.

Mira lo que he pensado.

¶ Vide quid mihi sumpsi. Vide quid mihi persuasi. Vide quid mihi constitui. Vide quid animaduerti. Vide quid mi

hi

hi conieci. Vide quid mecum cogitau.

yo te dire aquello que espero.

¶ Quid autē sperē, tibi dicam. Quid autē confidam, tibi declarabo. Quid autem coniecerem, tibi aperiam. Quid nunc exploratum habeam, tibi denudabo. Quid autem sentiam, tibi significabo.

Alla te embio a Joan el qual auras mucho por encomendado.

¶ Mitto ad te Balbum tuis beneficijs exornandum. Lentulus ad te venit tua libertate complectendus. Crassus ad te proficiscitur tua benignitate collustrandus.

A la ora valio mucho la nuestra amistad por los seruicios.

¶ Hoc multum valuit tum vetus nostra amicitia: tum beneficiorum magnitudo. Hoc valde profuit tum pristina beneuolentia: tum summa nostra liberalitas. Hoc plurimum conduxit tum nostræ familiaritatis coniunctio: tum etiam nostra benignitas.

Pedro siempre me aura por buen amigo.

¶ Marcellus omnibus in rebus me sibi semper habebit affertum. Marcellus me sibi semper amantissimum esse cognoscet. Marcellus est me semper sibi in omnibus eius actionibus obsequentissimum habiturus.

Allo que tu te escusas por ocupació no me

¶ auer podido efereuir, yo tefcibo la efufacion.

¶ Quod te excufas, propter occupationem nō potuiffe fcribere, fatis apud mē valet. Accipio excufationem, qua vltus es: quod occupationibus impeditus non fcribere potueris. Quod dicis, te occupatiffimum tuis mē literis vifitare non potuiffe, fatis excufabilis tua hęc ratio mihi efle videtur.

¶ Cosa accepta. 7c.

¶ O rē grātā. O negociū acceptū. O cafum defideratum. O acceffione opportuniffimū. O fortunā cōmodā. O conditionē expectatā. O rationē apertā. O factum conueniens.

¶ Virtud deffeada. 7c.

¶ O virtutem expectatam. O induftriā perfpicacē. O confilium fapienriffimū. O æquitatem benigniffimā. O conftantiam perfeuerantem. O modēftiam frugalem.

¶ Muchas cosas gentiles. 7c.

¶ O multa præclara. O plurima florentiffima. O plura venufta. O varia magnifica. O plurima egregia. O innumera-bilia conducibilia.

¶ Muchas cosas intollerables.

¶ O multa intollerabilia. O multa abhorrenda. O multa indigna. O multa perniciofa. O multa horrenda. O innumera-bilia implicata.

¶ Cosa misera.

¶ O rem miseram. O incommoditatem inauditam. O tempora calamitosa. O consilium perditum. O vitam vituperandam. O detrimentum insperatum. O disciplinam praeposteram.

De soberuia no oyda.

¶ O superbiam inauditam. O perfidiam intolerabilem. O versutiam dolosam. O cogitationem praestiferam. O mores barbaros.

Yo tengo al presente occasion de hazer lo.

¶ Nunc nactus sum occasionem agendi. Nunc sum tractandi facultatem consecutus. Nunc perficiendi sum opportunitatem adeptus.

Yo he conoscido esto. &c.

¶ Sum haec consecutus. Haec videor perfecisse. Haec enim complexus sum. Rem eo loco perduximus. Hoc egi.

Aquesto es de hazer.

¶ Illud enim agendum est. Istud enim ordinandum est. Est enim istud providendum. Hoc enim minime negligendum. hoc nequaquam est praetermittendum.

Haze se de gran diligencia.

¶ Agitur diligenter. Laboratur vehementer. Curatur diligentissime. Inuigilatur quotidie. Nihil praetermittitur. Sedulo fit.

Tullio con su estudio ha esclarescido a toda

Italia.

¶ Cicero ex eius studio hoc est consecutus, quod Italia tota

cuius

eius virtutibus illustrauit. Cicero eius eloquentia oēs Itali-
cas prouintias adornauit. Cicero eius bonarum arrium di-
sciplinis amplissimū Italiae attulit splendoris ornamentū.

Pompeyo ha hecho aquellas cosas que son
muy prouechosas a nuestra ciudad.&c.

¶ Pompeius eas res gessit, quæ ad rempublicam plurimum
conduxerunt. Pompeius est ea cōsecutus, quæ urbis statum
stabilierunt. Pompeius eas res perfecit, quæ rationes ciuita-
tis reformarunt.

Cato me ha prometido de poner gran di-
ligencia en mis cosas.

¶ Cato mihi pollicitus est mirificum genus diligentiae. Ca-
to mihi testatus est, incredibilem se meis rebus curam præ-
stiturum. Cato hoc mihi pollicitus, se diligentissimè pro
meis rationibus inuigilaturum.

A questo sería muy prouehoso.

¶ Hoc magno tibi erit adiumento. Hoc amplissimo tibi e-
rit emolumento. Hoc tibi plurimum est expediēs. Hoc est
tibi summopere conducibile. Hoc est tibi admodum op-
portunum. Hoc maxime tibi conducere videtur.

Tornado de la prouincia luego te escreui.

¶ Tantum ex prouincia redieram, cum has tibi literas scri-
psi. Tantūmodo ex magistratu remeaueram, cum hanc ti-
bi epistolam obsignandam cōmisi. Illo tunc domū nouiter

me explicaueram, quando his te literis visitaui.

Yo tenia voluntad de lo hazer.

¶ Mihi erat in animo velle facere. Animaduenteram velle curare. Excogitaueram agere debere. Deliberaui oportere perficere.

La yda de Zullio para vos, me haze ser breue en escreuir.

¶ Profectio Ciceronis ad te est mihi ad breuitatem accomodata. Aduetus Ciceronis mihi aptus est ad breuitatem in scribendo. Ciceronis ad te visitatio, meam scribendi breuitatem excusabit.

Yo he respondido a vna epistola, y responder a la otra.

¶ Vni epistolæ respondi, venio ad alteram. Primæ epistolæ satis feci, nunc ad alteram accedo. Primis tuis literis rescipsi, ad alteras venio.

Rescebias tus cartas, comence a tractar tus cosas.

¶ Ego post tuas literas mihi datas, causam tuam quamprimum curare cœpi. Ego postquam recepi tuas literas, primum quod ego feci, dignitatem tuam defendi. Ego lectis tuis literis, statim de rationibus tuis cogitaui.

Yo he mucho agradescido a Laton.

Pluribus

¶ Pluribus verbis Catoni gratias dixi. Multo sermone Catoni gratulatus sum. Longa oratione Catoni gratias egi. Magno quidem beneficio Catoni gratias dedi.

Sirue diligentemente ala republica.

¶ Fac in rempublicam omni cura ac cogitatione incumbas. Fac, omnibus viribus cōmuni saluti inferuias. Fac, omni studio publicis rationibus faucas.

Nosotros auemos menester la tu autoridad.

¶ Autotitate tua nobis opus est. Consilio enim tuo indigemus. Gratia tua est nobis omnino necessaria. Virtus enim tua est nobis plurimum opportuna.

Yo he tractado bien la republica.

¶ Sum enim complexus omnes rationes reipublicæ. Omnia quæ ad rempublicam attinent feci. Sum omnia consecutus, ut respublica recte gubernetur. Omnia perscrutatus sum, quæ ad rempublicam pertinere videntur. Nihil, quod ad rempublicam pertineat, prætermisi. Nullo loco defui, ut respublica optime gereretur.

Esto sera a grande honoz.

¶ Hoc magno tibi erit honori. Hoc summo tibi erit ornamento. Hoc erit dignitari tuæ plurimum cōducibile. Hoc tuæ dignitati admodum erit expediens. Hoc tuæ existimationi quam maxime futurum est cōmodum.

Ay grande opinion de ti y de tus virtudes

¶ Magna est enim opinio de te. Magna est de te cōmendatio. Magna est memoria tuarum rerum gestarum. Maxima est de virtutibus tuis existimatio. Summa scimus esse in expectatione nomen tuum atq; virtutem. Omnia enim illa à te expectantur, quæ à viro summo ingenio, summaq; virtute prædito expectari solent.

Todo hombre aguarda a Tullio.

¶ Omnes pendent ab ore Ciceronis. Omnium oculi in Ciceronem coniecti sunt. Omnes enim animaduertunt quid Cicero faciat.

Rogando me tu que yo te ayudasse me pa

rescio cosa digna.

¶ Cum mecum egeris, vt te iuuaré, digna mihi res visa est. Cum me rogaueris, vt honorem tuum defenderé, æquum esse existimaui quod, &c. Cum apud me institeris, vt me tibi accommodarem, rectum esse duxi vt, &c. Cum à me peteris, vt dignitati tuæ faueré: iniquum esse putauimus nisi, &c. Cum me efflagitaueris, vt affines tuos complecti deberem, beneuolentiæ nostræ conueniens existimaui, vt, &c.

Pertenefce al noble hombre de mostrarse

gracioso.

¶ Est enim ingenui animi virum se præstare, quam gratissimum. Est hominis officiosi beneficiorum se memorem

demon-

demonstrare. Est enim boni hominis parem meritorum gratiam referre. Est enim hominis grati ad munus officij respondere debere.

Quando Gonzalo me vee me da gracias

por lo que por el hiziste.

¶ Quotiescunq; Crebonius me videt, maximas pro tuis in se officijs mihi gratias agit. Quoties Crebonius fit mihi obuiam, pro amplissima tua in se libertate mihi gratificatur. Quotidie Crebonius in ea est voluntate constitutus, vt ex tuo in se beneficio mecum plurimum congratuletur.

El hablar de Tullio me fue muy alegre.

¶ Iucunda mihi Ciceronis oratio fuit. Cicronem libentissime loquentem audiui. Adeo mihi gratissimus fuit sermo Ciceronis, vt neminem audiam libentius.

Seyendo me grata tu voluntad, yo cōsien

to estotro que. &c.

¶ Hoc tuū iudicium cum mihi gratissimū esse dicā: sequitur illud, vt. &c. Hanc tuā sententiam cum mihi aptissimā esse profitear, illud etiam adiungo, quod. &c. Hæc volūtas cum mihi probabilis esse videatur, hoc etiam accidit. &c.

Yo he trabasado por satisfazer a tu volūdad

¶ Omnia feci, vt voluntatē tuā obtineres. Omnia tibi à me petenti libentissimè recepi, vt quod velles, cōsequi posses. Omnia curauī, vt tuo esset satisfactum desiderio.

Los Samoranos han deliberado antes de morir que someter se a la seruidumbre.

¶ Hoc animo scito omnes Numantinos, vt mortem seruituti anteponant. Numantini nec dici nec superesse Cartagini volunt. Hoc enim est propositum Numantinis, vt fidem Carthagini datam omnibus fortunis antiquiorem existiment.

Tullio es aun cōstante en el bué proposito.

¶ Cicero adhuc est in officio constans. Cicero in eadem re cta est voluntate, qua solet optime esse constitutus. Cicero eandem virtutis consciētiam obseruat: quam adhuc obseruauit. Cicero eadem sentit, quæ sentire consueuit.

El negocio va bien.

¶ Res bene gesta est. Res enim bene se habet. Res enim felicem exitum cōsecuta est. Res equidem optatum portum adeptā est. Res feliciter acta est.

El negocio se haze como lo queremos.

Res enim ex sententia gesta est. Factum equidem ex voluntate actum est. Sententia profecto ex optatis meis lata est. Negotium enim ex desiderio meo factum est. Causa enim ex voto tractata est. Vt optauī ita est. Fortuna successit, vt volui & optauī. Sors enim cecidit quemadmodum volui. Actio bonorum mihi contigit arbitrato meo. Res enim est more meo constituta.

Yo desseo mucho que tu alcanzes grã loor
de las tus virtudes.

¶ Exopto vehementer, vt tuarum virtutum aliquod lumen eluceat. Tu fac in agendo gloria te vincat. Tu fac ad summam gloriam contendas. Da operam, vt in virtutum excellentia nemini concedas.

Yo querria oportunidad de poder estudiar.

¶ Vellem accidisset tempus, vt studio inuigilare possem. Optarem, illam mihi oblatam facultatem, vt sciencia possem excellere. Vtinam illa esset mihi oblata potestas, vt egregias bonarum disciplinas pertractare valerem. Vellem iam mihi opportunitatem contigisse, vt literarum studijs me totum exponere possem.

Yo quisiera que en los años passados tu
tu me vuieras combidado al estudio.

¶ Vellem superioribus annis me ad studia bonarum artiũ inuitasses. Optare anterioribus annis me tibi scientiarũ comitem adiunxisse. Vtinam ante hoc ad disciplinam virtutum me tecum conuenisses.

Yo querria de ti aquello que espero de alcançar.

¶ Vellem id a te, quod obtinere spero. Optarem id a virtute tua, quod facile impetrare confido. Cupio id a tuo magistratu, quod obtinere credo.

Apenas yo me puedo detener que no viesse luego para ti.

¶ Ego vix teneor, quin ad te cōcurrerem. Ego pene me continco, quin ad te aduolē. Ego vix atrahor, quin ad te quam primum transferam me.

Quãto auria reydo si ouiesse estado cōtigo.

¶ Quos ego risus excitassem, si affuissem. Nō abduci potuissem, quin, si vna tecum extitissem, in maximos risus incidissem. Si te coram affuissem in risus maximos adissem.

Por la gracia de Dios nosotros somos fuera del peligro.

¶ Dei benignitate periculorum calamitatē subterfugimus. Deo concedente sospites conualuimus. Superis volentibus incolumes euasimus. Diuina clementia intercedente integros nos conseruauimus.

Yo he grandissimo desseo de conseruar la república.

¶ Ardeo cupiditate incredibili rempublicam stabilire. Maxima afficio voluptate statū ciuitatis cōfirmare. Incredibile me tenet desiderium omnem salutem excogitare velle. Eximia cōmoueor auuiditate: patriā illā saluē seruare posse.

La cosa hecha se espera.

¶ Gesta enim res expectatur. Expectamus iam quod gestum

sum est. Acta iam diu operimur

Tiberio me dixo la paz, la qual cosa me ha
mucho plazido.

¶ Tiberius, quod magnæ mihi letitiæ fuit, nūciauit pacem firmari debere. Auianus, quod libenter audiui, dixit tempore nobis futura esse tranquilliora. Bitinicus, quod gratissimum fuit, mihi nunciauit, tranquillo nos ocio prope diem vti debere. Dicitur mihi pacem cōmodè tractari. Declaratur mihi cōcordiam pacis agitari. Affirmatur mihi bellum propediem terminari.

Be la guerra de Italia nosotros somos au
fados por cartas y por mensageros.

¶ De bello Persico nos fama, rumore, nuncijs, tabellarijs, literis cetiores facti sumus. De exercitu & classe Mitridatis per nostra nauigia inde redēpta apertissimè cognouimus.

Yo he sabido por tus cartas aquello que a
uia sabido por la otra de ante.

¶ Intellego idem in his literis, quod in superioribus intellexi. Id postremæ tuæ literæ declararunt, quod anteriores significarunt. Non magis ex tuis visis epistolis admonitus sum, quam ex prioribus cognoueram.

El restante es tal.

¶ Cætera sunt huiusmodi. Reliqua sunt eodem modo. Reliqua pertinent ad rem publicam.

Quando

Quando yo estuui ere en Bolonia estidiare

¶ Quando Bononiæ fuero, ad studium me conferam. Quo ad me Bononiæ commorari contigerit, non desinam literas pertractare. Tandiu scientiarum disciplinis me dedam quandiu Bononiæ commorabor.

Estudiando yo las obras de Tullio.

¶ Cum apud Ciceronem studerem. Cum studio Ciceronis operam adhiberem. Cum multa Ciceronis volumina peruoluerem. Cum me plurimas Ciceronis sententias pertractare contingeret.

Quanto yo me puedo recordar.

¶ Quantum possum recordari. Quantum memoria præterita repetere possum. Quantum valeo cogitatione perplecti. Quantum humano ingenio possum excogitare. Quantum ex lege longissima memoria possum intueri.

Esperando yo tus cartas Tullio me dirò

que no me podias escreuir cosa alguna.
¶ Expectanti mihi tuas literas Cicero nūciauit, te nihil scribere posse. Cupienti mihi tuas videre epistolas Cicero significauit te literarum nihil mittere constituisse.

Buscádo yo que te escriuiesse Antonio nue

stro amigo me dio materia de escreuirte.
¶ Dubitanti mihi, quid ad te scriberem, Lætulus noster ma

teriam

teriam scribendi aperuit. Quaréti mihi, quid tibi literis de-
clararem, Pomponius idoneam mihi ad te scribendi occa-
sionem obtulit.

Yo quiero que tu sepas.

¶ Volo scias. Nolo te ignorare. Cupio vt certior fias. Volo
exploratum habeas.

Despues que Tullio me dixo.

¶ Postquam mihi Cicero nunciavit. Postquam Cicero mi-
hi retulit. Postquã vero Cicero mihi significauit. Qui post-
quam me admonuit. Postquam me certiozem reddidit.

Despues que Bruto vino a mi 7 yo hable con el.

¶ Postquam Brutus me conuenit, & ego cū eo locutus sum.
Postquam Brutus ad me adiit & ego sermonē habui. Post-
quam Brutus ad me accessit, & ego sermonē cum eo com-
mutaui.

Siendo venido Joan a mí.

¶ Cum Varro ad me venisset. Cum Varro ad me profectus
fuiſſet. Cum Varro me admonuiſſet. Cum Varro me con-
ueniſſet.

No era aun assaz manifesto.

¶ Nondū satis constabat. Nondū clarè apparebat. Nondū
erat auditū. Nondū erat planū. Nondū satis erat exploratū

Si tu

Si tu mudares las costumbres, haras lo bien.

¶ Si mores correxeris, bene facies. Si vitam emendaueris, melius tibi consules. Si meliores viuendi rationes susceperis, rem ages te magis dignam. Si te virtutibus assuefeceris, in virum præstantiorem euades.

Tu juzgas la cosa como es.

¶ Tu enim certo sensu quod verum est iudicās. Tu quidem vere existimas. Tu enim, vt res se habet, arbitraris. Tu profecto ita sentis, vt res ipsa futura est.

Yo he hecho siempre que mi obra fuesse loada.

¶ Ego id semper peregi, vt opera probari posset. Ego illud semper curauī, ne quid agerem, quod merito posset reprehendi. Ego id semper exoptauī, vt mea vitæ ratio probabilis haberetur.

Yo pense conmigo mesmo.

¶ Collegi ipse mecum. Mecum locutus sum. Mecum consilium adhibui.

En que estado esten nuestras cosas tu lo podrás saber por aquesta carta.

¶ Res nostræ in quo statu sint ex his literis cognoscere potes. Hæc negotia quomodo se habeant Cicero tibi declarabit.

rabit. Nostra respublica quam status conditionem possideat, ex hoc intelliges.

Nosotros estamos en aquesta opinion.

¶ Nos in hac sententia sumus. Nos hoc sentimus. Nos hac ducimur opinione. Nos hac sumus in voluntate constituti. Hoc enim nostrum est propositum. Hac nostra est consilij deliberatio.

Del estado de nuestros amigos yo siento

todo aquello de que he plazer.

¶ De statu nostrorum amicorū quotidie audio quæ volo. De statu rerum cōmunium indies quæ placēt intelligo. De rationibus rerum nostrarum audio sedulo quæ grata sunt.

De tu causa yo no he podido hazer nada,

o cosa alguna.

¶ De causa tua adhuc nihil perficere potui. De negotio tuo sum quotidie, ita curiosus, vt nil aliud cūrem. De rebus tuis optimum me spero finem consecuturum.

Ha acaescido vn caso maravilloso.

¶ Casus enim mirificus interuenit. Accessio rerum est variè constituta. Fortuna enim diuersa interuenit.. Sors equidem insperato interuenit.

A. xvj. de Junio yo fuy a la prouincia.

¶ Ad. xv. Calendas Iulij in prouinciā profectus sum. Ad. vj.

Nonas

nonas Iulij ex prouincia egressus sum. Ad viij. Idus Octobris in Lombardiam veni.

Entonces en aquel tiempo.

¶ Eo autem tempore. Illo tunc. Tunc temporis.

Yo torno al principio.

¶ Redeo ad prima. Verum ad suprema reuertor. Cæterum ad caput ipsum regredior.

Por manera de dezir si Yo declarasse el negocio.

¶ Et vt dicendi gratia rem tibi narrarem. Et vt docendi gratia causam tibi demonstrarem. Atq; vt docendi causa huius rei causam tibi declararem. Et vt exempli causa negocium tibi explicem. Et vt exempli gratia casum tibi aperiam. Et vt verbi gratia factum tibi ostendam.

Siendo Yo ocioso en Toledo.

¶ Cum essem ociosus Toleti. Cum essem negocijs vacuum Cremonæ. Cum essem aliquantulum laboribus subleuatus. Cum essem paulisper occupationibus relaxatus.

Esto me venia ala memoria.

¶ Mihi hæc veniunt in mentem. Hæc mihi occurrunt. Hæc me exagitant. Hæc me comonent. Hæc me adhortantur. Hæc me impellunt. Hæc me suadere videntur.

Del qual tiempo me acuerdo.

¶ Quo quidem ex tempore memoria teneo, quæ profecto tempora memoria mihi insident, quidem temporum conditiones memoriam mihi refricare videntur.

Yo me acuerdo venir algunos a mi los quales. &c.

¶ Ad me adire quosdā memini, quidā ad me profecti sunt. Quidā me adierūt, qui &c. quidā me conuenerunt, qui. &c.

Aun yo vi aquellas cosas.

¶ Idem etiam illa vidi. Idem etiam illa curauī. Idem etiam illa dixi. Idem etiam illa feci.

Yo pienso la cosa como es.

¶ Existimo, id quod est. Puto, quod res ipsa cōstat. Animaduerto, rem ipsam ita esse, vt se habet.

Los dias me hazen mudar las costumbres

¶ Aetate ingrauescēte ad horrores alios viuendi mores inire. Aetas ingrauescens me monet, vt viuendi formā immutē. Aetatis maturitas me compellit, vt alios viuēdi mores subsequar. Etas præcipitans mihi videtur innuere, vt aliā agendi constitutionē ingrediar. Aetas iam de cursu me monet cogitare ætate confecta alia iam desidero.

Yo he deliberado ha gran tiempo.

G Mihi

¶ Mihi consilium captum iamdiu est. Iamdudum mecum institui. Iam pridem mecum constitui. Iamdiu mecum deliberaui. Satis iamdiu mecum statutum est. Iam antea mecum decretum est. Hoc mihi iamdiu certum est. Iamdudum mecum quid acturus stabiliui.

Bien me yria si yo pudiesse estudiar.

¶ Præclare esset mecum actum, si studendi ocium mihi comparare possem. Optime quidem nobiscum ageretur: si, ut optaui, contemplandi facultatem consequi possemus. Commodissime profecto mecum & cum Stephano ageretur, si solitam pertractandorum studiorum libertatem complecti valeremus.

Tu no quieres que yo diga mi parescer.

¶ Negas me sententiam meam dicere. Negas me vero debere, quod probo, explicare. Noles me, quæ video, libere posse declarare. Non probas, quæ recta sunt, aperte in medium adducere debere.

Es habla escura y cubierta.

¶ Sermo verbis tectus. Oratio verbis simulata. Sententia circumlocutione prolata. Effectus alienis verbis coopertus.

Antonio me diro de la guerra, lo qual me ha mucho pesado.

¶ Appius, quod mihi magnæ molestiæ fuit, nunciauit, magnam bellorum irruptionem expectari. Appius, quod inui-

tus audiui, nunciauit, nos magno in periculo esse futuros. Appius, quod mihi vehementer displicet, significauit, magnas discordia futuras esse calamitates.

Han me dicho q se apareja vna grã guerra

¶ Dicitur nobis magnas inimicorum copias parari. Nunciatur nobis magnum inimicorum exercitum congregari. Significatur nobis amplissimas hostium congregationes coadunari.

La ropa es metida a saco mano, o a robo.

¶ Res sunt positæ directioni & incēdijs. Res sine iudiciis nephandis sceleribus expositæ sunt. Res arbitrio imperritæ multitudinis vexantur. Res neglectis legibus malorum voluntati positæ sunt.

El imperio es diminuido.

¶ Imperiū est diminutū. Omnes prouinciæ cōquassatæ sūt. Res publica maximū accepit detrimentū. Omnes ciuitates sūt perturbatæ. Omnes reipublicæ rationes cōmutatæ sūt.

Restaua que buscassemos manera de seguramente biuir.

¶ Relinquebatur difficilis illa deliberatio prouidendi. Restabat illa laboriosa protractio confidendi. Cæterum erat: vt inueniremus rationem recte tuteq; viuendi.

Aun me fallestes aqñello que yo esperaua ser principal ayuda.

¶ Illud etiā mihi deficiebat, quod præcipuū mihi præsidium-

fore sperabam. His etiam rebus carebam, quibus me potissime sustentabam. His etiam priuatus sum, quæ meis rationibus vitæ maxime conducebant. Etiam prater ea illis amicum orbatus, qui mihi fauere solebant.

Yo no auria alguna esperanza.

¶ Quoniam nullam spem haberem. Quod primum promitterem non reperiēbam. Quod mihi fortuna sperare non occurrebat.

Auelle hecho injuria a Tullio.

¶ Mihi enim videtur indigne detractatum esse Ciceroni. Videtur mihi Sempronium a Petilio sine causa laesus. Constat enim. Lentulū indignis iniurijs a Pōpicio affectum esse.

Apio por cada pequeña cosa muda su voluntad.

¶ Appius enim ad singulos nuncios consilia mutat. Appius equidem ad vnamquamque persuasionem deliberandi rationes conuertit. Appius ad quemlibet rumorem agendi constitutionem renouat.

Yo me acuerdo que tu estauas en tal error

que loauas los vicios mas que la virtud.

¶ Memini te errare, quod vicia potius quā virtutes cōprobare. Recordor, quod vacillabas, quoniam ineptas volūtares rectis & commodis cōsilijs praponeres. Teneo memoria quod delirare solebas: quia scelera probitari anteponebas.

Tu vees q̄ la libertad de los hōbres falleſce

¶ Vides enim exaruiſſe hominum libertatē . Non te fugit hominū benignitatem nimis factam eſſe remiſſam . Satis enim exploratum habes hominum charitatem eſſe vehementer extenuatam .

Beſto me dolia mucho .

¶ Erat enim hoc mihi dolendum Erat equidem hæc iniuria mihi plurimum permoleſta . Erat mihi enim hoc deplorandum . Erat proſecto mihi acriter contriſtandum .

Yo eſtoy tan ocupado que no te puedo eſ-
creuir a mi voluntad .

¶ Tantis enim impediō occupationibus , vt ad te ſcribendi arbitratu meo facultas nulla detur . Sum adeo dies nocteſq; rebus implicatus vt tibi ex ſententia literas ſcribere non poſſim . Tantæ proſecto me obruunt occupationes , vt quemadmodum deſidero , epistoſis te viſitare non queā .

Aconteſce a mi aquello que a muchos ſuele
aconteſcer .

¶ Accidit mihi , quod multis euenire ſolet . Mihi enim id cōtigit , in quod recti homines ſæpenumero incidere ſolent . Soleo equidem in illos fortunæ caſus incurrere , quos etiā ſubeunt quamplurimum .

Bruto ha trabajado de hazer fuerça a la re-
publica .

¶ Betilinus conatus fuit in rempublicam impetum facere. Melius tentauit bonis ciuibus litem intrédere. Tiberius molitus est rempublicam turpiter impedire. Carbo adnissus est causam reipublicæ calumniari. Sylla non cessauit rempublicam perturbare. Catilina machinatus est comuné salutem vsurpare. Cæsar persecutus est rempublicam dissipare.

Tu me dizes de Tullio y de aquellos tiempos
pasados.

¶ Cicronem mihi narras et illa tempora. Priscam Romanam rempublicam mihi commemoras & illa præclara negotia. Quintilianum mihi comprobas & illa celeberrima priscorum studia. Christum mihi declaras & illos sanctos mundum illuminantes.

Terencio es tan enseñado que el sabe como
trahazer los gestos de los hombres.

¶ Terentius est ita perdoctus, vt omnium vultus nouerit exprimere. Terentius est summus orator, vt omnium hominum gestus faciliter sciat effingere. Terentius ita mores hominum perdidicit, vt omnium voces effingat.

Yo me marauillo mucho desto.

¶ Illud vehementissime admiror. Illud maximam me in admirationem adducit. Illud non paruam mihi affert admirationem. Ex hoc non parua moueor admiratione. Illud soleo plurimū demirati. Ex illo in maxima sum admiratione constitutus. Illud mihi permirum accidit. Illa enim me teneratio

ratio. In illam solco admirationem incidere.

Tu me demandas en summa que opinion
tengo de la republica.

¶ Ad summam quaris quid de republica sentiam. Caput sci
revis, qui sit reipublicæ status. Effectum petis, quæ mea sit de
republica voluntas.

Nos binamos bien si Cesar no nos turbasse

¶ Præclare vixeramus, nisi Cæsar ociû nobis perturbasset.
Optimè nobis agebatur, nisi Sylla nobis tranquillitatem in
commode vexasset. Fœliciter agebamus: nisi Mitridates no
bis molestus insurrexisset.

Nos otros soliamos tener buen estado ago

ra lo tenemos captiuo.

¶ Solebamus habere pacem: nunc bello afficimur. Soleba
mus libertatem possidere: nunc turpissima seruitute cõpri
mimur. Solebamus veritatem libere possidere: nunc cogi
mur debere mendacijs assentiri.

Dilusio.

Leydas tus cartas todos viieron gran
plazer.

¶ Lectis tuis literis, magna omnium congratulatio conse
cuta est. Literis tuis auditis, amplissima est bonorum appro
batio subsecuta. Explicata literarum sententiæ, incredibilis
est omnium officiosorum lætitiæ plausus exortus.

¶ Prohemium pro sy nonimis diuisionum, quæ sequuntur.

Diuisiones rerum explicandarum (aliquoties vt experior) quot die ad dicendum maximopere necessarie videntur. Nam hæc profecto diuisiones tum auditores dociles efficiunt, tum etiam eosdem ita attentos & admonitos reddunt, vt, quæ necessarie rationes & argumentationes consequatur, æquiori animo audire cõstituant, & eas aliucius intelligant. Earum igitur diuisionum inuentiones quas dum ex grammatica partibus orationibus ordinatis deductis hic breuiter sum complexus: quas et si paucas viles fortasse putabis.

Dezir te he quales en tu negocio son fieles,
quales traydores, quales promptos, quales negligentes,
quales amigos, y quales contrarios.

¶ Explicaturus igitur sum, qui in tuo negocio fuerunt fideles, qui perfidi: qui studiosi: qui negligentes: qui amici: & qui aduersarij.

Agora yo quiera guardar la paz, o hazer
guerra, o hazer otra cosa, soy obligado vsar de virtud.

¶ Siue enim pacem seruare volumus: siue bellum exercere desideremus: siue res alias curare studeamus: virtute vtendum est.

Sinosotros hazemos esto alcançaremos
prouecho y honra.

¶ Quod si effecerimus, & honorem comparabimus & commoditatem consequemur: & voluntati nostræ satifaciemus:

¶ Partitio per nomen substantiuum.

Yo os mostrare quanto prouecho quãta de

lecta

lectacion quánta tranquilidad cóseguiremos por la paz.
¶ Ostendam vobis igitur, quantam commoditatem, quantam oblectationem, quantamq; tranquillitatem ex pace sumus consecuturi.

Yo vos mostrare quantos daños, quántos
peligros, quantos miedos, quantas destruiciones nascen por la guerra.

¶ In medium igitur adducam, quanta incómoda: quanta pericula: quantos terrores, quantas destruiciones: quantas malorum calamitates bella secum apportant.

Vos vereis quales son buenos ciudadanos
quales negligétes, quales auariéto, quales reboluedores
¶ Cognoscetis igitur, qui boni ciues fuerunt, qui fuerunt negligentes, qui fuerunt sordidi, qui fuerunt seditiosi.

Si nosotros amamos la republica, la honra,
la dignidad, la vtilidad & gloria, deuemos trabajar mucho en esto.

¶ Si rempublicá adamamus, si honorem desideramus, si ré nobis grátissimam cupimus, si ciuium salutem charam habemus, si commoditatem appetimus, si dignitatis gloriam adoptamus, in hoc plurimum elaborare debemus.

No te fallestes para estudiar sino la volúntad.

¶ Ad studium enim bonarum artium complectendum præter voluntatem nihil deesse video, neq; ingenium, neq;
præ-

præceptores, neq; ætatem, neq; facultatem, neq; alias re-
villas necessarias.

**Algunos aman la sciencia, algunos las ri-
quezas, algunos los fechos de armas.**

¶ Apud alios virtus literarum excolitur, apud alios copia
diuitiarum adamatur, apud alios exercitiũ disciplina exer-
cetur.

**O que sea Emperador, o que sea Duque, o
que sea principe, o sea señor, o sea de otra generacion ha-
menester sabiduria.**

¶ Aut enim sit imperator, aut rex, aut dux, aut Princeps, aut
dominus, aut cuiusmodi generis existat, sapientia indiget.

¶ Participium per nomen substantiuum.

**Los hombres mudan su voluntad por mu-
chas cosas.**

¶ Homines enim voluntate immutatur, alij beneficijs, alij
honore, alij amore, alij iniurijs, alij ætate, alij suspitione, alij
fortuna.

**Los quales por odio, o por inuidia, o por
ignorancia, o por soberuia: siépre dizé mal de nosotros.**

¶ Qui vel ex odio, vel ex inuidia, vel ex ignorantia, vel ex ar-
rogancia, vel ex procacitate, vel ex iniquitate, semper no-
bis detrachere nituntur.

**De las quales sciencias la inuencion: la in-
du-**

industria: la razon: el saber el consejo: la doctrina: la honra:
la dignidad: el valor: el loor: la fama: la gloria: te deuran
incitar a estudiar.

¶ Quorum quidem scientiarum, inuentio: industria: ratio,
sapientia: consilium, eruditio, honor, dignitas, praestantia,
laus, fama, gloria, te ad eas celebrandas vehementissime in
citare debent.

**Yo dire quatro cosas, de la prudencia, de la
justicia, fortaleza, temperança del nuestro ilustrissimo
Principe.**

¶ Dicā igitur de quatuor rebus: de prudentia, de iustitia, de
fortitudine, de temperancia nostri illustrissimi principis.

¶ Partitio per nomen substantiuum.

Dos cosas me induzen a te auer de amar.

¶ Duæ enim res sunt, quæ me ad te amandum impellunt.
Tria enim esse constat, quæ me admonent, vt te mihi cha-
rissimum habeā. Quatuor enim causas esse, video, quæ me-
rito adducunt, vt tibi fauere debeam. Hæc omnia me pluri-
mum adhortantur, vt tuis rationibus inferuiam.

Yo respondere a dos cartas tuyas.

¶ Duabus epistolis tuis respondebo. Tribus tamen senten-
tijs nõ assentior. Quatuor opinionibus tuis acquiesco. Mul-
ta in tuis epistolis vera esse confirmo.

Dos cosas me hazen escreuir breue.

¶ Breuiorem me duæ res faciunt. Verum tres causæ ne lon-

gus sim me commouent. Sed condiciones quatuor, ne rescribere potuerim, me retardarunt.

Yo te mando dos cosas señaladamente.

¶ Sed duo particulatim peto. Sed tria nominatim rogo, quatuor sigillatim exopto.

Yo mostrare que el arte oratoria es muy
vtil, honorable, & necessaria.

¶ Ostendam igitur, oratoriam facultatem esse plurimum vtilem, honorificam, atq; necessariam.

Yo prouare que Tullio con su eloquentia

hizo grandes prouechos a la republica & gran vtilidad a toda la humana generaciõ, y alcãço perpetua gloria.

¶ Probaturus igitur sum. M. Cicronem ex eius eloquentia magnam suæ reipublicæ commoditatem attulisse, amplissimam omnibus posteris emolumenti opportunitatem reliquisse: et immortalem sibi laudis gloriam comparasse.

Yo vos prouare en aqueste hecho malo a

uer sido muchos enemigos, muchos dañadores, muchos culpantes, & muchos consentientes.

¶ Planum igitur vobis faciam, in hoc maleficio multos fuisse inimicos: multos corruptores: multos nocētes: multosq; consentientes.

Yo lo querria por muchas cosas.

¶ Multis de causis vellem. Pluribus ex rebus exoptare; hijs omnibus rationibus, quæ tibi dicam, cuperem.

En la hora yo pense muchas cosas,

¶ Hic ego multa simul cogitavi. Tunc ego varia mecum pertractavi. Tunc ego diuersis cogitationibus animo distrahebam. Tunc ego multa excogitare coactus sum.

Muchas cosas estan en tu carta dignas de reprehension.

¶ Multa enim sunt in tuis epistolis irridenda. Plerumque enim sunt inania a te dicta. Complura sunt in tuis literis reprehendenda.

Muchas cosas en este hecho me vienen a la memoria.

¶ In hac causa multa mihi veniunt in mentem. In his enim rebus multa animum meum exagitant. In hoc enim negotio cogor exagitari. In hac enim controuersia varia mihi cogitanti succedunt.

Yo veo ser contraria la opinion de los hombres.

¶ Ciuium enim Romanorum varias esse opiniones intelligo. Omnium senatorum voluntates multiplices esse conspicio. Omnium doctorum diuersas sententias esse video.

¶ Partitio per nomen adiectiuum.

Tullio dize a questo en muchas palabras.

Cice

¶ Cicero hoc longo sermone pertractauit. Cicero hoc multiplici contentione disputauit. Cicero hoc magna propugnatione consecutus est.

Ay muchas razones para conserua nuestro amor.

¶ In nostro amore colendo habeo causas plurimas. In nostra beneuolentia conseruanda rationes complures intercedunt. In nostra familiaritate complectenda per multe sunt conditiones.

De las quales cosas muchas pertenescen a

nos, muchas a la republica, & muchas a los otros todos.

¶ De quibus multa ad nos ipsos, multa ad republicam, multa etiam ad ceteros omnes pertinent.

¶ Partitio per nomen adiectiuum.

Nosotros parte por las tus virtudes, parte

por el amor que nos tienes, & parte por los tus merecimientos te amamos mucho.

¶ Nos enim tum propter insignes virtutes, tum propter exemplum tuum erga nos amorem: tum etiam propter maxima tua in nos officia te mirifice diligimus.

Los quales parte por alcanzar honra y vir-

tud, y parte por apartar la vergüenza no deue rehusar esto.

¶ Qui partim p honore cõparãda, partim p virtute celebrãda, ptim etiã pro ignominia euitãda hocrefutare nõ debet.

Los

Los quales enemigos parte por pocas
fuerças, parte por poco coraçon, y parte por miedo no
quieren tentar nos, o acometer nos.

¶ Qui profecto inimici partim imbecillitate: partim igna-
uia, partim timore nos tentare non audent.

¶ Partitio per nomen substantiuum

Ninguna destas cosas me plaze.

¶ Harum enim rationum nulli prorsus assentior. Harum
enim causarum nullavideatur esse consentanea. Harum triũ
sententiarum nullam approbabo.

Es menester que yo haga vna destas cosas

¶ Horum enim tuorum negotiorum alterum vt faciam ne
cesse est Harum trium causarum vnam penitus sustineam
oportet. Horũ omnium vnum eligam necessitas postulat.

En este hecho es vn cierto remedio.

¶ In hac nostra controuersia est quoddam certum, vt. &c.
In hac nostra causa alia est agendi ratio subeunda. In hac
re nostra alia est cõsiliij deliberatio suscepienda. In hoc no-
stro negotio aliud est excogitandum.

De los quales ninguno veo ser fiel.

¶ Quorum nemo est nobis constans. Quorum neminem
nobis fidelem amicum esse video, quorum nemine recta
fide vti possum.

Yo no

Yo no veo de aquestas cosas qual me sea
mas grata.

¶ Horum, vtrum mihi sit acceptius non decerno. Horum
vtrius potius abundare velim non facile dixerim. Horum
vtri magis attribuam non dijudico. Horum vtrum potius
velim mihi incertum est. Horum vtrorum potius deside-
rem non facilis est mihi deliberatio.

Yo no se qual de aquestos me desplaze mas

¶ Horum quis mihi magis sit exosus, satis aperte non con-
stat. Horum cuius vicia maiora sint, clarissime intelliger-
dum. Horum quem magis imitari debeamus, satis viderimus.
Horum quem maiori odio persequamur, liquide patet. Ho-
rum a quo magis abhorreere debeamus, manifeste monemur.

Qual de aquestos sea virtuoso y qual sea
vicioso bien se puede conocer.

¶ Horum enim quis virtute sit praeditus, & quis vicijs volu-
ptatis, satis intelligi potest. Horum cuius consilium sit offi-
ciosum, & cuius sit perniciosum, clarissimum est. Horum
cui recta sit fides adhibenda, & cui nihil sit credendum
non dubium est. Horum quem magis sequi, & quem effu-
gere debeamus, nobis est notum. Horum autem quo vici-
& quo carere nobis liceat nostri consilij est.

**De los quales el vno ha de ser mucho loa-
do, el otro ha de ser mucho vituperado.**

¶ Quorum autem alter plurimum laudandus est, alter vehementissime vituperandus. Quorum alterius maxima est prudentia, alterius autem maxima ignorantia & iniusticia. Quorum alteri summa est iustitiæ laus attribuenda, alteri summa iniquitas & vituperatio impingitur. Quorum alterum laude maxima prosequimur, alterum summa ignominia infectamur.

¶ Partitio per nomen participium.

De los quales el vno nos quiere bien y el otro mal.

¶ Quorum ab altero diligimur, ab altero acriter odimur. Horum vnus vituperandus est, alius vero summis laudibus excolendus: horum vnus virtutes desiderandæ sunt, alterius vero scelera sunt effugienda. horum vni apertissime suffragari debemus, alteri liquide inimicari. hoc vnum semper odio habere debemus: alterum colere monemur. Horum vno quotidie latari adhortamur, alio vero nunquam vti licet.

Estos son dignos que al vno hagas Consul y al otro Senador.

¶ Hic profecto digni sunt, quorum alteri consulatum, alteri senatum plebis committas. hi vero satis valent, quorum alteri prætura, alteri exercitus credi possit.

Estos no son dignos de gouernar alguna cosa

¶ Hi profecto indigni sunt, quorum alteri diuerticulum,

H alte-

alteri taberna committatur. hi quidem nullo modo valent,
quorum alteri balnea, alteri tenebrarum custodia permit-
tatur.

De los quales ninguno es nuestro amigo.

¶ Quorum neuter est nobis beneuolus. Quorum neutrius
nunquam sum futurus amicus. Quorum neutri me familia-
rem adiungam. Quorum neutrum nobis fidum esse video.
Quorum neutro vltus sum.

De los quales ninguno estudia.

¶ Quorum nullus virtutum studijs inuigilat. Quorum nullius
video in studendo diligentiam. quorum nulli studijs inuigi-
lanti non adhaerere possum. Quorum nullum operam stu-
dio adhibentem conspicio. quorum nullo egregijs bonarum
artium studijs præditovi possum.

Si ello fuesse a escoger yo querria mas el ser que el parescer.

¶ Quorum si alterutrorum eligendum, malo esse quam vide-
ri. Quorū si alterius copia sit habenda, virtutē potius quam
fortunam eligerem. Quorum si alterutri adhærendum sit, of-
ficiosus potius quam inertibus me adiungam. Quorum si al-
terutrum sequi debeamus, pacem potius quam bella sequa-
mur. Quorum si alterutro vti necesse sit, libertas potius
quam incerta fortuna eligenda est.

De los quales cada vno me deleyta mucho.

¶ Quorum vterq; plurimum me delectat. Quorum vtriusq; virtutem admodum semper amaui. Quorum vtriq; libenter adhæreo. Quorum vtrumq; libentissime sequor. Quorum vtroq; vtor sæpe numero.

Estas dos cosas pertenescen a mi de hazer por ti.

¶ Vtrumq; meum esse puto, vt ab his rebus te tueri debeam, & quid pro me feceris defendam. Vtrumq; meum esse dixi, vt quid agere deberes monerem, & quid constitueres sustinerem. Vtrumq; meum esse existimo, vt & te vnice diligam, & mutuis tibi beneficijs cor respondeam.

Si yo no mostrare pedro ser culpante por la vida: por los testimonios, por el manifesto maleficio, yo quiero llevar toda la pena.

¶ Nisi Clodij nocentem vitam demonstraui, nisi apertissima delicti maleficia declarauero, nisi testes probatissimos adduxero, nisi apertissime maleficiū patefecero, omnium maxime poenæ me subijcio.

Vosotros pues entendereis Lucio Catilina

auer empecido a muchos. Auer dicho mal de muchos. Auer auído inuidia de muchos y auer engañado a muchos.

¶ Clarissime igitur intelligetis, Lucium Catilinam multis no-
cuisse, multis inuidisse, multis fidem præstitam fregisse.

En este hecho yo he oydo, y o he entédido,

H 2 yo he

yo he visto yo he comprehendido: yo he palpado muchas cosas las quales yo vos dire

¶ Quo in genere multa audiui, multa intellexi, multa vidi, multa comprehendendi, multa cognoui, multa palpauit, quæ vobis declarabo.

¶ Partitio per verbum.

Tu veras que cosas son hechas en la ciudad quales son hechas de fuera y que constitucion se ha ordenado para la deuer guardar.

¶ Percipies igitur, quæ sunt in vrbe gesta, quæ foris sunt administrata, quod senatus consultum sit constitutum obseruandum.

Pues yo escriuire en summa.

¶ Scribam ergo summam. Dicam ergo particulatim. Narrabo compendiose.

Yo respondere por orden a tus cartas como la cosa lo requiere.

¶ Literis tuis, vt res postulat, ordine respondebo. Orationi tuæ, vt causa requirit, particulatim referibam. Disputationi tuæ, vt argumentorum ratio deposcit, opinionem meam declarabo.

¶ Partitio per participium & aduerbium.

Primeramente tengo de dezir de la paz, y despues del estudio, despues de las costumbres y junto de la republica.

¶ Primo de pace dicturus sum, deinde de studijs, deinceps de

¶ Nihil enim à te fieri potuit iucundius. Nihil tua diligentia accidit amabilius. Res enim maiori amore à te curari non potuisset. Maiorem enim beneuolentiam in agenda causa mea mihi præstare non potuisses. Non potuisset causa mea à te agi beneuolentius. Nihil enim fieri potuit iucundius.

No me podria venir cosa mas deseada.

¶ Mihi certe res optatior obtingere nō potuisset. Rem enim mihi gratiorem euenire non desiderassem. Nihil enim mihi acceptius ex omnibus humanis rebus exoptassem.

¶ *Officium utilitatis.*

Yo querria esto mas presto con effecto que no con las palabras.

¶ Hoc enim fieri melius quam dici volo. Hoc profecto melius perfici quam scribi desidero. Hoc equidem transigi potius quam verbis fieri cupio.

¶ *Officium prudentis.*

Tu no podrias auer pensado cosa mas provechosa.

¶ Nullus enim erit deliberandi locus hac opinione utilior. Nemo enim poterit hoc nomine nobis opportunior esse. Nulla erit profecto hac virtute præstantior. Nullum erit consilium hac deliberatione cōmodius. Nihil certe reperitur hoc negotio conducibilius.

Tu has hecho aqllas cosas q̄ mucho valen.

H 5 Nam

¶ Nam ea cogitasti, quæ multum ponderant. Nam ea præscripisti, quæ multum valent. Nam ea constituisti, quæ plurimum possunt. Nam ea curasti, quæ maximopere cōducunt. Nam ea fecisti, quæ vehemētissime cōprobari debent. Nam ea transegisti, quæ rationibus nostris se accommodant.

¶ Officia prudentiæ.

Yo desseo hazer las cosas que tu quieres.

¶ Omnia quidem facere cupio, quæ tu mihi imperas. Omnia profecto curare volo, quæ te velle existimabo. Omnia certe pro te agere desidero, quæ tibi conducere arbitror. Omnia sum libēter suscepturus, quæ tu mihi imponas. Faciam enim omnia sedulo, quæ te velle sciam.

Ten esto que no menos hãre por tu honra que tu mesmo.

¶ Hoc profecto velim existimes, me non minus de tua æstimatione laborare: quam tu ipse de eadem. Hoc equidem tibi velim persuadeas, honorem tuum non mihi minus quam tibi charissimum esse. Velim hoc credas, non minori cura velle tuis laudibus quam meis favere. Hoc ratum habeas, me non minori voluptate tuis rationibus quam meis bene consultum ire desiderare.

Tu me ternas siempre favorable.

¶ Perpetuū enim me tui defensorem es habiturus. Facilem equidē me tuæ laudis amplificatorē semp habebis. Ardētissimū profecto me tuæ virtutis cultorē semper fore conspicias.

Quien es mas diligente que tullio?

¶ Quis enim in agendo est magis diligens quam Cicero? Quis enim in negocijs magis curiosus quam Cicero? Quis est enim in tractandis rebus minus impiger quam Cicero?

Yo no solamente te auria visitado con cartas mas con emboltorio dellas.

¶ Non enim epistolis, sed voluminibus te laceſſiffem. Non enim ſolum literis, ſed fasciculis te replebo. Non equidem literis tantum, ſed libellis te incitarem.

A mi es mas facil de responder a tus cartas que prouocar te con las mias.

¶ Facilius enim eſt mihi literis tuis reſpondere, quam te literis meis prouocare. Ego quidem tibi lenius reſpondere poſſem, quam literis te meis incitare. Facilior enim eſt labor tibi ſcribere, quam quid tibi prius ſcribam inuenire. Nō enim tam grauiter laboro, vt tuis reſpondeam literis, quam deſtigor meis te literis viſitare.

¶ Officia diligentie

Yo no he hecho tardança alguna en apnechar te

¶ Nunquam ego cunctatus ſum, neq; cūctabor, dum tibi proſim. Non enim demoror, dum mihi res tuas curare contingit. Nullam equidem moram pati poſſum, cum me tibi ac-
cōmodare debeam. Nulla proſecto intercedit negligentia

cum tuæ res operam meam desiderant.

Nosotros auemos puesto por ti gran diligencia.

¶ Est enim à nobis pro te maxima adhibita diligentia. Summam equidem pro rebus tuis curâ adhibuimus. Nihil enim pro tua causâ est à nobis prætermisum. Omnia quidem pro rationibus tuis officia præstitimus, quæ ab officiosissimis præstari potuissent.

Ya yo he puesto gran fundamento en tu negocio.

¶ Et iam in re tua fundamentum mihi maximum. Et iam in causâ rem stabiliui commodam. Et iam in negotio spem bonam consecutus sum.

Yo he defendido tu honra con palabras y con hechos.

¶ Honorem enim tuum & verbis & rebus quibuscunq; potui liberter exornaui. Dignitatem enim tuam & oratione, & opere omni, quantum in me fuerit, tuebor. Totas equidem rationes tuas viribus omnibus suscipiam defendendas.

Yo lo tengo mucho en cargo.

¶ Mihi enim maximæ curæ est. Est enim plurimum mihi cordi. Nihil enim est, quod curem diligentius.

¶ Officia diligentie.

Tu me

de moribus: continuo de republica: tum de priuata commo-
ditate ciuium: postea de religione: postremo de immortalitate
animarum vnà cum salute omnium nostrum.

¶ Confirmatio.

¶ Prohemium pro synonymis confirmationum.

Vanquam peritissime mi Ioannes, cum intentionem tuam narrādo explicauerim
atq; quot modis, & quibus rebus probaturus sis audītores, admonuerim satis in
mētē tibi venire possit, quibus rationibus & argumētationibus propositiones tuas
confirmare debeas, vt tamen id facilius consequi possis, aliquas tibi vias inuenien-
darum confirmationum in medium adduxi. De quibus, quæ tibi conducere arbitra-
beris, eas vsui tuo adiungere poteris. Quas vero deficere pernotabis, eas accura-
tissimo ingenio tuo parare, & celeberrima quadam eloquentia conficere poteris. Quod & commo-
dissime & copiosissime quidem poteris efficere. Noui enim te tantum, vel industria, vel doctrina, vel
dicendi exercitatione valere, vt quodcūq; tibi ex eloquentia collibuerit, cum voles, consequeris.

Yo no dude jamas quanto tu me amasses.

¶ Nulla vnquam fuit dubitatio, nulla vnquam ex parte hesi-
taui, quanta me sēper benenolentia complexus fueris nun-
quam mihi animus indubio fuerat, quin a te plurimum dili-
gar. Tua enim erga me amoris vis & amicitia coniunctio
testibus non indiget.

El nuestro amor se confirma de cada día mas

¶ Amor enim noster onfirmatur indies vehemētius. No-
stra profecto beneuolentia coniunctio maiores indies vi-
res suscepit. Nostra quidem amicitia quotidie magis exau-
gescit. Nostra vero vnitatis colligatio maius indies recepit
incrementum.

**La nuestra amistad es tanta que jamas se po-
dra perder,**

H 5

Am

¶ Amicitia enim nostra eò peruenit, vt nullam mutationem vnquam hac nostra hominum ætate habitura esse videatur. Amicitia quidem nostra ad tantum beneuolentiæ cumulū peruenit, quod ei nulla poterit accedere calamitas. Nostra profecto familiaritas tam optimis beneuolentiæ fundamentis stabilita est, vt nunquam labefactari possit.

Esto ten por cierto que no ay nadie a quien quiera mas que a ti.

¶ Hoc velim ratum habeas, neminem esse, qui maiori à me, quam tu, beneuolentiā complectatur. Habeo enim quem magis te diligam neminem. Nemo est enim, cui maiorem quàm tibi amoris magnitudinem præstare constituerim.

¶ Parentela amoris.

La nuestra amistad es tan grande que yo no creeria que mas pudiese crescer.

¶ Tantum amoris ad beneuolentiā nostram accessit, vt mirarer augendi locum fuisse. Tantum enim suauitatis ad nostram familiaritatem accessit vt coniunctionem nostram plurimum adauctam esse intelligam. Tantum enim coniunctionis ad nostram consuetudinem adductum est: vt nunc videar te amare, antea dilexisse.

Allende el grandísimo amor que me tienes me has hecho grandes honras.

¶ Ad maximum enim tuum erga me amorē accedit etiam amplissima tua liberalitas. Ad eā enim vetustæ nostræ familiaritatis

liari-

liaritatis cōiunctionem accessit quædam tuâ singularis charitas, qua me meosq̃ omnes cōplexus es. Ad amplissimam enim tuorum in me officiorum magnitudinem multæ aliæ bonorum accessiones intercesserunt.

El verdadero amor no se puede bien conocer si no se hiziesse primero la experiencia.

¶ Non enim facile dijudicatur verus amor, nisi aliquod tanquam ex auro experimentum visum fuerit. Non enim recte cognosci possit vera beneuolentia: nisi experientia fuerit cōprobata. Non equidem potest verus amicus à simulato inter nosci, nisi prius re ipsa diligenter expertus fuerit.

El nuestro antiguo amor requiere que yo haga esto.

¶ Hoc enim vt faciam, nostri amoris vetustas depostulat. Hoc enim vt curem, tua erga me officia demerentur. Quod vt faciam, amplissimæ tuæ virtutes acquirunt.

Parentela amoris.

Tu hazes cosa digna de nuestra amistad &c.

¶ Facis enim rē amicitiae condignam. Facis enim alienū nil à nostra beneuolentia. Facis enim rē vtriq̃; nostrū admodū idoneā. Facis profecto rem memorē nostræ cōiunctionis.

Tu hazes aquello que deues.

¶ Facis enim quod te decet. Facis enim quod tibi conuenit. Facis enim rem te dignam.

Tu deues ser de aq̃sta opinion acerca de mi

¶ Hoc enim animo esse debes. Hac profecto voluntate, me debes complecti. Hac opinione mihi fauere debes.

Esto me es muy prouechoso.

¶ Hoc ego mihi semper conducere existimaui. Hoc est mihi plurimum conducibile. Hoc mihi plurimum accommodari videtur. Hoc enim res miximo mihi fit emolumento. Hoc equidem maximum mihi affert adiumentum. Res enim ista rationibus meis est maximopere conducibilis. Hoc enim ad rationes meas constabiliendas vehementer pertinere video.

Todo el mi estado esta, o cuelga en esto.

¶ In hac enim re omnia mea posita esse decreui. In hoc enim mihi sunt omnia. In hoc spem omnem collocaui. Si hoc mihi animo eris, existimabo patrimonium meum esse optime constitutum.

Sempronius es vno de los mis intimos amigos.

¶ Est enim Sempronius ex meis intimis amicis. Est enim. Locus meus in amore repositus. Est enim Cicero in intimis meae beneuolentiae diuitijs optime repositus. Est equidem Terentius in intima mei amoris parte collocatus.

Tu no podrias auer hecho cosa mas graciosa

Nihil

Tu me has hecho muchas honras en muchas maneras.

¶ Innumerabilia sunt tua in me officia, domestica, externa, in republica, in re priuata, in studijs et cæteris actionibus. Complura profecto fuerunt semper tua in me studia, laboris, diligentia, actionis, vigilantia. Immortales tuæ erga me semper extiterunt virtutes, beneuolentia, consilij, admonitionis, doctrina, amoris, adhortationis, voluntatis, desiderij.

Yo así por tu merescimiento como por nuestra amistad soy obligado a hazer aquesto.

¶ Hoc enim tum tuæ dignitati, tum etiam nostræ beneuolentia me debere dijudico. Hoc enim tum tuorum in me liberalitati, tum etiam tuæ præstanti in me beneficentia me debere profiteor. Hoc enim tum tuorum virtutibus, tum etiam tuis officijs attribuo.

Yo me recuerdo continuamente de tus beneficios.

¶ Dies enim atq; noctes tua in me officia ante oculos versantur. Continua enim memoria immortalia tua in me beneficia complector. Tua enim in me beneuolentia nunquā mihi à memoria discedit. Quæ tua in me merita contulisti, nunquam mihi ex animo delabuntur.

¶ Officia gratitudinis.

En aquesto por cierto.

¶ Hoc enim sic habeto. hoc tibi persuadeas velim, hoc scito
cuius

eius modi. De quo sic velim existimes. De quo sic velim statuas. Hoc enim existimes velim. Breuiter sic habeto, hoc. i. sic ratum habeas. Hoc enim velim ita habeas exploratum. Hoc exploratum habeas velim. Vnum hoc sic habeto. Spem habeas firmissimam. Crede enim hoc mihi, hoc enim memoriam manda.

¶ Officia prudentie & cognitionis,

Nos creemos a ti solo.

¶ Tibi vnice credimus. Tibi soli fidem praestamus. Tibi vnus nos atq; nostra committimus.

Yo se esto de cierto.

¶ Illud quidem scio. Tantum dico. Illud enim non dubito. Illud aperte audeo profiteri. Illud profecto confirmare possum. Hoc tamen vere dicam. Illud dicam, vt sentio.

Yo veo que la cosa sera asi.

¶ Ego enim video, hoc plane fore. Ego enim aspicio, haec esse futura. Ego enim sic coniecto. Ego enim equidem hoc auguror. Ego tibi hoc confirmo. Ego enim hoc tibi polliceor. Ego enim hoc tibi profiteor.

Quando verna de hecho.

¶ Cum id vsu accidetit. Cum id vsu euenerit. Cum opportunitas requirer.

Esta cosa es clara.

¶ Hoc enim clarum est. Hoc enim certum est. Non equidem dubium

dubium est. Nulla enim de hoc est dubitatio. Exploratum est. Manifestum est. Liquidum est. Expeditum est. In medium adductum est. In oculis omnium positum est. Omnibus palam est. Nemini est dubium. Nulla de hac re controuersia est. hoc enim omnibus. constat hoc vnicuique; apparet. hoc omnibus planum est. Illud planum est omnibus. Tantum dico. Tantum scribo. Tantum affirmo.

¶ Officia prudentie.

Yo se bien.

¶ Non enim me fallit. Non enim me præterit. Non equidem me fugit. non enim sum ignarus. non equidem sum nescius. non equidem sum de hoc imprudens. non enim clam est. Satis enim intelligo. Optime quidem cerno. Diligenter enim animaduerto. Clarissime quidem perspicio.

La cosa es así.

¶ Sic enim res se habet. Sic eam esse constat. Sic enim res habetur. Sic enim dicitur. Sic equidem fertur. Sic enim videtur. hoc videre licet.

¶ Officia prudentie.

Como yo deuo.

¶ Vt debeo. Vt par est. vt ius postulat. Et iure ipso. neque enim iniuria. neque sine causa. Iure præsertim. vt tua in me merita depostulant. vt nostra beneuolentia requirit. vt mea virtutes demerita sunt.

Como la cosa requiere.

¶ Vt res depostulat. vt negotium requirit. vt causa desiderat

vt ra

vt ratio deposcit. vt casus exigit. vt cōditio expetit. vt fortuna
adhortatur. vt accessio administrauit. vt sors cadit.

Mo sin causa.

¶ Neq; enim iniuria. Neq; enim sine causa. neq; enim in
merito. neq; enim mirum est.

Es menester.

¶ Opus enim est. Necesse est equidē: necessitas. n. postulat.

¶ Officia gratitudinis.

Ello se haze por ti.

¶ Res equidem tua agitur. Tuum enim nogocium agitur.
Tuum enim est onus. Tuum enim est officium.

Esta cosa es clara.

¶ Hæc enim res nullam habet dubitationem. Hoc enim ne-
gocium nullam habet difficultatem. hæc enim causa nullum
pene laborem desiderat.

Mo ay cosa alguna q por diligēcia no se haga

¶ Nihil est enim, quod studio & diligentia fieri non possit.
nihil enim est, quod non possit beneuolentia confici. nihil
enim est, quod verus amor non iubeat efficere. nihil enim
perfecto, quod debita opera perfici non possit.

Yo hare lo que tu querras.

¶ Morem perfecto tibi semper gessero. Tibi enim semper
obsequentissimus fuero. tibi enim semper obtemperabo. A
præceptis tuis nunquam discedam. nullam vnquam admo-
nitionem tuam recusabo.

Si tu me quisiesses fauorescer.

¶ Si mihi fauere volueris. Si tuum mihi officium præstare constitueris. Si tuum mihi auxilium præstiteris. Si te mihi accommodaueris.

¶ Officia gratitudinis & diligentie.

La nuestra opinión ha de ser loada de todo hombre.

¶ Est enim consiliū nostrū ab omnibus opprobādū. Quod fecimus existi-
mamus ab omnibus debere cōprobrari. Quod egimus vere laudādū est. Quod à nobis dictū est, rectū esse
putamus. Quæ à nobis gesta sūt, omni vicio carere vidētur.

Yo veo bien que gloria pertenesce a mi.

¶ Video enim, quid me, intersit. Non enim me fugit, quid mihi conueniat. Satis enim scio, quid me deceat. Non enim me præterit quid mihi conducatur.

La mi opinion me plaze cada dia mas.

¶ Ego enim mei consilij maiorem indies fructum & voluptatem capio. Meum enim consilium quotidie magis est mihi conducibile. Mea deliberandi ratio indies mihi accommodari videtur. hoc enim meum consilium melius indies rationibus meis consulere videtur.

Este era el mi pensamiento.

¶ Hæc enim mea fuerit coniectura. Fateor enim, hanc meā fuisse prænosticationem. Hoc. n. semper fore existimaucrā.

¶ Officia & prudentie & cognitionis.

Esto me ha mucho plazido.

¶ Hoc enim prorsus valde placet. Hoc enim me plurimum delectat. Hoc enim mihi admodum est gratissimum. Hoc enim mihi accidit admodum iucundissimū. Hoc enim mihi semper fuit valde optatissimum. Hoc profecto maxime optate acceptatissimū. Hoc est mihi in optatis reponendum.

¶ Officiū desiderij.

Yo no podria dezir quāto desseo satisfazer te

¶ Incredibile est mihi, quantopere tibi cupiam satisfacere. Non enim tibi possēs persuadere, quanta afficior voluptate tibi satisfaciendi. Vix enim credi posset, quā cupiam virū me tibi gratissimum demonstrare.

Yo he grā desseo q̄ nos estemos sin cuydado

¶ Cupio nullā timoris curam nobis residere. Desidero plurimum nullam dubitationis molestiam remanere. Cupio nullam residuam sollicitudinem nobis inhærere.

¶ Officiū desiderij.

Tu deues hazer toda cosa por looꝝ y por gloria.

¶ Omnia profecto sunt tibi sustinenda, vt laudem & gloriam tibi compares. Nihil est, quod pro laude & gloria non libentissime facere debeas. Nihil enim equidem est, quod non pro tui nominis aestimatione & gloria comparanda debeas faciliter sustinere. Nil est profecto tam difficile, quod non tibi pro honore etiam facillimum videri debeat.

Tu d

**Tu deuias auer en ti tal animo, qual en ti
se requiere.**

¶ Sed tuum illum animum fac adhibeas, quo te esse oportet. Sed eū te fac præbeas, quē te virtutes esse volūt. sed te eū de fac cōstituas: quē optimæ tuæ vitæ ratio merito esse iubet

¶ *Officia adhortationis.*

Yo no dudo de tu diligencia.

¶ Non enim dubito, te dare operam. Non equidē dubito te cura te. Nō dubito, te instare. Nō enim dubito, te inuigilare

Mira la dignidad de nuestro estado.

¶ Circumspice omnes rationes meæ causæ. Considera omnia membra nostri status. Speculeris omnes vires nostræ facultatis.

¶ *Officia adhortationis et monitionis.*

No hallaras parte alguna q̄ no sea q̄brada.

¶ Nullam profecto partem reperiēs, quæ non sit confracta. Nullum enim nostrum conspiciēs, quod non sit dibilitatū. Nullum equidem locum videbis, qui non sit conquassatus.

**Es tanta la opinió de las tus virtudes que
tu deues hazer esto.**

¶ Tanta enim est virtutum tuarum existimatio, vt hoc facere debeas. tanta enim est animi tui expectatio, vt curare tenearis. Tanta est equidem tuæ probitatis spes, vt agere velle debeas.

La honra verdadera no se alcanza por palabras mas por hechos.

¶ Is enim verus honos videri solet, qui non ex verbis sed ex rebus ipsis nascitur. Ea quidem vera gloria haberi solet, quæ ex salute reipublicæ fieri solet. Ea profecto est solida nominis æstimatio, quæ à summis virtutibus deducta est.

Aquel es verdadero loor que procede de los hombres loados.

¶ Illa quidem est iucunda laus, quæ à viris laudatis proficitur. Ea est profecto suauissima laus, quæ a viris celeberrimis profertur. Ea est quidem firmissima laus, quæ ab his celebratur, quæ in maxima laude vixerunt.

Todos te aman mucho.

¶ Admirabilis est enim quædam tui nominis charitas. Singulis est enim omnium ciuium in te amor. Incredibilis est equidem vniuersæ ciuitatis in te beneuolentia. Summa est profecto omnium bonorum in te fides.

¶ virtus laudis.

Tullio es nascido para hazer alguna cosa de bien.

¶ Cicero quidem natus est ad agendum semper aliquid ro dignum. Cicero enim ad multa bona natus est videtur. Cicero ea natus est conditione, vt nihil, nisi quod rectum, curet.

Tullio no haria sino cosa virtuosa.

¶ Cicero enim is vir est, ut nec, nisi quod rectū sit, cōgitet. Cicero ea est ratione constitutus, ut honestum semper exquirat. Cicero is semper fuit vir, ut ab officio nunquam deduci possit.

Tullio ayuda a todo por su virtud.

¶ His enim virtutibus præstat Cicero, quæ plurimum humano generi profunt. His enim rebus superior est Cicero, quæ sunt omnibus delectabiles. His enim facultatibus præstat Cicero, quæ sunt omnibus conducibiles.

No ay cosa que te sea de mayor fructo quanto es la virtud.

¶ Nihil est, quod tibi maioris fructus esse possit, quam virtus. Nulla res est, quæ maiorem tibi gloriam allatura sit, quā virtus. nullam posses disciplinam consequi, ex qua maiore nominis æstimationem tibi comparare posses. Nihil equidem ex omnibus humanis rebus curare posses, quod virtute præclarius haberetur. Nihil est, quod maiore tibi oblectationem afferre posset, quam virtus.

Ninguna cosa es mas conueniente a la vida de los hombres.

¶ Nihil enim est hoc aptius hominū vitæ. Nihil enim hoc ad bene viuendum accommodatius. Nihil est profecto, quod humano generi magis conducatur. Nihil enim est, de quo

maiores homines commoditatem consequantur.

¶ Laus virtutis.

Ninguna cosa es de mas valor que la virtud

¶ Nihil est enim virtute formosius. Nihil est enim virtute amabilius. Nihil est virtute pulcrius. Nihil est virtute præstabilius. Nihil est enim probitate præstantius.

¶ Laus virtutis.

Para viuir bien auenturadamente a pronecha el bien obrar.

¶ Bene enim sentire satis est ad bene viuendum. Recte quidem facere plurimum valet ad beate viuendum. Officio viuere feclicitati confert.

Si las tus virtudes valieren, tu conseguiras la tu dignidad.

¶ Si enim virtutes valebunt, dignitatem tuam obtinebis. Si virtus aliquando est locum habitura, tu eris in supremis. Si virtus vllam vnquam est receptura facultatem, præstantissimum locum dignitatis obtinebis.

Si la patria viuire buen estado, tu podras usar las tus virtudes.

¶ Si respublica respirauerit, virtutibus quidem tuis te frui licebit. Si ciuitatis status fuerit recreatus, tua virtus elucecet. Si communis salus vires susceperit, tua virtus est etiam plurimum valitura.

La

La tu venida sera grata a todo hombre.

¶ Aduentus enim tuus charus erit omnibus. Summo enim desiderio ab omnibus expectaris. Tua enim ad nos profectio amplissimam tibi laudem comparabit.

¶ *Laus virtutis.*

Todos los hombres prudentes loã este hecho

¶ Omnes enim viri prudentes hoc factum probant. Omnes profecto, qui de virtutibus recte sentiunt, hæc laudant. Omnes equidem, qui recte sapiunt, hoc affirmant.

Todas las cosas que tu escribes son muy verdaderas.

¶ Omnes equidem conditiones, quas scripsisti, probabiles existunt. Omnes causæ, quas commemoras, iustissimæ sunt. Quæ mihi narraisti, ita ut dicis, constare videntur. Quæ mihi per tabellarios & nuncios significasti, vera esse cognoui. Omnes enim rationes, quas declarasti, sunt omnibus comprobatae.

Yo confieso la tu opinion ser verdadera.

¶ Fateor enim opinionem tuam esse veram. Assentior equidem tuam sententiam esse rectam. Cōcedo. i. institutionem tuam esse laudabilem.

Si estas cosas son ansi nos podemos bien esperar el restante.

¶ Hæc si ita sunt, cætera erunt faciliora. Quod si hæc vera sint, de reliquis optime sperandum. Hæc si certa prædicantur, cætera meliora consequentur.

Sepas que yo te estimo mas que a los otros

¶ Volo enim hoc te scire; nullius auctoritatem apud me tantum valere, quantum tuam. Nolo hoc te fugere, neminem esse, cuius voluntas magis apud me valeat. Hoc velim ratum habeas, me nullius amore magis quam tuo moueri posse

¶ *Virtus fidei et spei.*

La tu voluntad me es grata mas que todas las cosas.

¶ Nihil enim est mihi tua institutione gratius. Nihil est perfectio tua mihi voluntate iucundius. Nihil est equidem tua mihi familiaritate suauius. Nihil est enim tua mihi vita charius. Nihil est enim tua mihi virtute charius.

Tu puedes hazer aquesto.

¶ Potest enim hoc comodissime agere. Est enim in tua potestate. In hoc perficiendo idoneam habes facultatem.

Yo se que tu puedes si quieres por mi amor.

¶ Non enim te velle minus quam posse mihi exploratum est neque enim tu minus hac mea causa vis quam facere potes.

¶ *Virtus fidei et spei.*

Yo estoy firme en aquel proposito que solia

¶ Adhuc in hac sum sententia. Maneo adhuc in hac voluntate. Pristinam adhuc constitutionem retineo. Institutam adhuc opinionem obseruo. Adhuc in instituto proposito firmus sum. Ego is sum, qui antea esse solebam. Adhuc sum in

deli

deliberata sententia constitutus. Mea enim opinio indies magis confirmatur. Mea quidem institutio omnibus in rebus constans semper reperitur. Mea enim voluntas in officio semper esse videbis.

¶ *Virtus constantie & patientie.*

Es necessario que vna de aq̃stas cosas se siga

¶ Necessesse est enim, vt horum vnum sequatur. Oportet enim vt istorum alterum subeamus. Cogimur enim horum aliquid sustinere debere.

Despues que ello va ansí.

¶ Quoniam ita ratio comparata est. Quoniã ita desuper datum est. Postquã ita fortuna iubet. Postquã ita fors cecidit.

¶ *Virtus constantie & patientie.*

Creeme ami ansí como a verdadero testigo.

¶ Hoc enim mihi vt vero testi velim credas. Hoc equidem Boetio, vt vero philosopho, credere debes. Hoc profecto Ciceroni, vt vero oratori, credere minime dubitare debes.

Yo he estado presente a este hecho.

¶ In hac profecto re ego interfui. In hoc ego negotio me cõperi. Quibus omnibus in actionibus me scias interfuisse.

Es testigo mi trabajo dela diligencia que yo he hecho por Caton.

¶ Testis est enim optimus meus labor in Catonem. Testis est enim mea in Catone diligencia. Testis est mea in Cato-

ne officiorum magnitudo.

Nos tenemos testigos todos quales cono-
cieron estas cosas.

¶ Omnes enim, qui illa nouerunt, testes habemus. Omne
enim, qui hoc tractare solent, pro nobis testabuntur. Omne
perfecto, qui hoc profitentur firmam fidē præstare poterūt.

Yo doy gran fe a cada vna de tus palabras.

¶ Ego enim singulis verbis tuis singula testimonia tribuam.
Ego enim unicuiq; orationi tuæ fidem optimam facilliter
præsto. Ego enim unicuiq; orationi tuæ auctoritatem maxi-
mam adhibeo.

Como dize Tullio.

¶ Vt testatur Cicero. Vt est apud Ciceronem. Vt inquit Ci-
cero. Vt Cicero sentire videtur. Vt Ciceronis sententiam
se videmus. Vt apud Ciceronem constare videtur.

Yo vi prometer todas estas cosas.

¶ Hæc omnia promissa fuisse audiui. hæc omnia confirmata
esse cognoui. hæc omnia certa esse vidi. hæc omnia ita ratio
esse, vt dixi, interfui.

Esto me paresce que es assi

¶ Hoc ego eiusmodi esse statuo. Equidem hoc arbitror
Tantum enim videor intelligere.

Como yo dire de ante o primero.

¶ Vt paulo ante dixi. Vt in initio & antea scripsi. Vt paulo ante

te perstruxi, vt paulo ante proposui. vt paulo ante à medicū
vt est à me paulo ante perscriptum. Vt est à nobis paulo an-
te commemoratum. Cuius rei modo mentionem feci. Sed
illud idem, quod initio tibi scripsi.

Esto puedo yo dezir

¶ Illud equidē affirmare possū. Neq; n. hoc est tacēdū. n. hoc
in postremis prætermittetur. Neq; hoc relinquetur in posterū

Tu has el poder.

¶ Potestatem habes. Autoritatem retines. Facultatem possi-
des. Tibi enim autoritas data est. Facultas est enim cōcessa.
Idonea est enim oblata cōmoditas. Rem profecto idoneam
es confectus. Hoc enim in te est. Hoc enim facillime potes
In hoc enim plurimum vales.

No es en el mundo.

¶ Non enim est in mundo. Non enim constar in rebus hu-
manis. Nunquam profecto reperitur.

Caton ha prouado muchas cosas.

¶ Cato enim multa pertractauit. Cato enim quam multa ex-
pertus est. Cato enim multarum rerum vsum habet. Cato e-
quidem plurimorum experimentum tenet.

Restaurar las fuerças.

¶ Aduocare vires. Restaurare animum. Reformare statum.
Rei integrare facultatem.

Yo he puesto toda mi esperança en ti.

¶ Omne enim meam in te spē collocaui. Omnis enim mea
spes.

spes in te posita est. Omnem profecto spem causa mea gubernanda in te vno firmaui. Omnis enim spes huius negotij perficiendi in te collocata est. Neminem alium quam te mihi patronum esse volo.

¶ Virtus spei.

Yo no dubdo que tu quieras hazer toda cosa por mi.

¶ Namq; illud non dubito, quod omnia opera pro me liber sis factururus. Nunquam enim dubitavi, quin vt mihi liber ter fauere velles. Non equidem vnquam veritus sum, quin tu semper rationibus meis consulere velles.

Yo tengo esperanza.

¶ In spem tamen venio. Hæc enim mihi spes est. hoc enim mihi sperare licet. Hæc enim futura esse coniecto.

No ay cosa grande que yo no crea que tu puedes hazer.

¶ Nihil enim tantum est, quod à te confici posse, non coniecto. Nulla enim res tam difficilis esse posset, quæ tibi non foret factu quem facillima.

Yo se bien quanto tu puedes ayudar.

¶ Scio enim, quantum ponderis oratio tua sit habitura. Scio enim, quantum officij autoritas tua sit habitura. Scio enim, quantum facultatis tua presentia sit præstitura.

Yo espero q tu seras hõbre de gran valor.

Te equi

¶ Te equidem maximum hominem futurum esse existimo. Te profecto virum fore praestantissimum iudico. Te enim omni expectatione maximum spero.

¶ Virtus spei.

Este negocio esta en tal estado, que si Dios
no remedia muchos daños recibiremos.

¶ In eum quidem locum res est deducta, ut nisi deus nobis subuenerit, maximis incommodis afficiemur. In talē enim statum negotia sunt compulsa, ut nisi diuina clementia nobis opem praestiterit, acerbissimas simus calamitates perpassuri. In eam enim conditionem nostrae rationes coactae sunt, ut nisi deus nos benigne re respiciat, de salute nostra actum esse videatur.

La fortuna nos ha traydo en tal estado.

¶ In eum enim casum fortuna compulit. In eum profecto infortunium fors me instruxit. In casum quidem tempestatis me fatum iniicit. In eū enim extremū me casus deduxit.

Cosa enojosa.

¶ Res enim molesta. Res pene intolerabilis. Res indigna.

Esto es en tus razones mucho de escarnes.
cer, o de reprochar.

¶ Illud enim est maxime in tuis rationibus irridendum. Illud enim est in tuis epistolis plurimū ludificandum. Illud enim quod scribis, merito videtur deludendum.

Esto

Esto es vna cosa fea.

¶ Turpe enim illud existimo. Est enim plurimum inconueniens. Puto enim illud esse plurimum abhorrendum.

El hombre no es nascido solamente a comer y beuer y dormir.

¶ Homo enim non est natus ad desidiam excolendam. Hominis enim vita non solum nata est ad fruges consumendas. Hominis vita tota langoribus dedita.

¶ Reprehensio ignorantie.

Aulo es de menos valor que los otros.

¶ Aulus est virtutibus inferior. Aulus est potestate imbecillior. Aulus est usu rerum indoctior.

¶ Reprehensio ignorantie vt supra.

La carta no ha verguença.

¶ Epistola enim non erubescit. Litera enim nullum confectum veretur. Non enim scriptura expauescit.

¶ Excusatio.

Esto ha acontecido por creer mucho lige-

ramente y no por alguna culpa.

¶ Hoc enim credulitate, non culpa contractum est. Hoc quidem errore, non vicio accidit. Hoc profecto nimia facilitate, non fraude factum est.

La verguensa es mucho peligrosa en la guerra para traer muchos a muerte.

¶ Pudor in bello periculosus. Cabrinum mortem subire coegit. Verecundia, quæ in periculis repudianda est: Cæsari male consuluit. Timor enim infamiæ, qui in difficilioribus rebus moderandus est, multorum hominum causam mortis fuit.

¶ Proemium pro synonimis: consutationum, quæ sequuntur.

Consutationes quantopere sint ad dicendum necessarie, mi Ioannes per doctissimè, satis indicari posset. Nam nostrorum argumentorum explicatio ad persuadendum mihi mirum plurimum valet. Sed tamen ex ipsis argumentationibus nostris non dum erit ita integre auditoribus satisfactum, ut nostras propositiones omnino veras constare sibi persuadeant. Nisi etiam quæ nobis obijciantur, aut tacite impingi possent, probabilibus rationibus repelleremus. Quod cum ita sit, non mihi visum est, incommodum

factu, si has etiam ego, quas videbis, refutandorum locorum inuentiones adiungerem. Quæ profecto consutandorum argumentorum rationes, ut etiam antea tibi significavi, cæteris partibus rethorice orationis poterunt faciliter accommodari. Non enim te fugit, quantum valeant imitationis rationes. Quis si, ut te facere arbitror, exercueris, non parvam ad omnes elocutionis facultates commoditatem nactus fueris.

Yo te amo mas que a nadie.

¶ Ego nemini in te amando concedo. Tu enim sic à me diligis, ut nemo alius magis. Ego enim in te amando benevolentia obtineo principatum.

Yo

Yo muera sino te amo mas que a mi mismo

¶ Sed ne viuam, si amando tibi concedam. Sed moriar, nisi te a more superem. Sed peream, si beneuolentia non vincam.

Excepto tu padre yo te amo mas q̃ los otros

¶ Patrem tuum excipio, præterea neminem. Patri tuo concedo, præterea nemini. Non pene minus te diligo, quam pater tuus semper amauerit.

No creas que yo amo a otro mas que a ti

¶ Caue existimes, neminem te mihi chariorem. Caue putet, alium me magis te ipso diligere. Caue arbitreris, nemini maiorem quam tibi amorem præstare. Caue credas, neminem ardentiori me beneuolentia quam te complecti.

Si yo conosciere aquello que tu quieres yo

satisfare al tu desseo.

¶ Si intellexero, quod voles, voluntatem meam tuo desiderio adiungam. Si sciam, quid tu constitueris, meum consilium ad tuum accommodabo. Si mihi persuadere poteris, quid desideres, faciam sponte mea quod cupis. Si, quod cupis, imaginari poteris, te absente libentissime perficiam. Si quod voles, prænotificari possem nulla tua mihi opus esse adiunctione.

¶ Parentela amoris.

Ningun trabajo me impedira q̃ no sea tuyo

Neg

¶ Neq; vllus me dolor perturbabit, quin me tibi accommo-
dem. Neq; vllus labor tenebit, quin totū me tibi præbeam.
Neq; vllæ me occupationes retardabunt: quin tibi satisfac-
ciam. Neq; vllæ me impediunt offensiones, quin quod à me
voles diligentissimè perficiam.

Yo te amo mas q̃ no te aman tus parientes.

¶ Neq; enim in te diligendo cuiquam concedam tuorum.
Amici enim in te amando mihi concedāt necesse est. Neq;
enim in te colendo cuiquam tuorum amandi locum con-
cederem. Omnes enim necessarios tuos in te obseruādo fa-
cillimè superaui

Piensa en ti que eres yo mesmo.

¶ Finge te enim esse, qui ego sum. Persuade tibi iam te me
alterum esse. Finge te vicem meam sustinere. Inducas tibi
meam causam tuam esse. Proponas tibi meas te rationes a-
gere. Suscipe amanter meas partes.

Esto pertenesce a mi de hazer.

¶ Hoc meum est onus. Hoc ad me attinet. Hæc enim me
tangunt. Hæc rationes meas videntur attingere.

Recuerda te d̃ fauorescer la nuestra amistad

¶ Fac habeas rationē nostræ beneuolentiæ. Fac nostri amo-
ris sis diligentissimè memor. Fac nostræ amicitiae inseruias.

Que cosa ha fallecido a la nra beneuolencia.

¶ Quid enim nostræ defuit beneuolentiæ? Quid nostræ beneuolentiæ coniunctioni prætermisum fuit? Quid nostræ familiaritatis societati adiungi potuisset?

Haz que sea como dizes.

¶ Verum fac esse omnia. Fac ea esse, vt dicis. Finge omnia ita, vt scribis se habuisse. Verum hæc ita sint.

Yo quiero que todo hombre sepa que soy tu amigo.

¶ Ego, vt, me tibi amicissimum esse, & æqui & iniqui intelligant, curabo. Neminem verebor, dum me tibi obsequentissimum demonstrare possim. Non timebo omnia subire pericula, dum tibi prosim. Ego, inuitis & inuidentibus omnibus, meam tibi beneuolentiam præstabo.

Si nosotros no pudieremos estar juntos

personalmete, alomenos seremos juntos en el coraçon.
¶ Si vna esse non poterimus, animorum tamen coniunctione fruemur. Si mecum esse non poteris, ego tamen assidue cogitatione te complectar. Si præsentiam nostram colere non valebimus, licebit tamen mutuam inter nos recordationem celebrare posse.

Porque no ponemos todas nuestras fuer

ças por la re publica?

¶ Pro salute patriæ cur non omnes exponimus facultates?
Pro patriæ conseruanda cur non omnia sustineamus? Pro
reipublicæ commodis & ornamentis cur non tota potesta-
te utamur. Pro communi salute cur non omnia bona pro-
fundamus.

Parentela amoris,

Porque yo no te deuo fauorescer?

¶ An ego tibi non obtemperem? An ego tibi nõ obsequar?
An ego tibi non morem geram? An ego non me tibi facilli-
mum præstem.

¶ Parentela amoris.

Yo trataré contigo familiarmente.

¶ Agam iam tecum familiariter. Loquar iam tecum aperte.
Agam iam tecum pingui Minerva. Non simulabo tecum
quicquam. Iam tecum me patefaciam.

Yo te hare mayores seruicios q̃ tu piensas.

¶ Vincam officijs meis cogitationes tuas. Existimationem
de me tuam plurimum superabo. Maioribus enim meis te
bene meritis exornabo, quam tibi in mētem venire posset.

Yo hare toda cosa por ti diligentemente.

¶ Agam enim omnia pro te diligentissimè. Ego tum cogi-
tando tum re ipsa nullum pro te tempus prætermitto. Ni-
hil enim à me prætermittitur, quod à te pertinere existi-
nem.

¶ Velim ea à me expectes, quæ ab amârisimo expectanda sunt. Nihil enim à me negligitur, quod tibi conducere existimem. Id agam in rebus tuis, vt nullâ sis meam diligentiam desideraturus. Ita pro te elaborabo, vt nullam sis meam negligentiam accusaturus.

Aunque yo hazea por ti quanto mas pudiere no podre hazer lo que soy obligado.

¶ Cum plus pro te fecero, quam potuero, minus tamen perfecero, quam debuero. Cum magis pro te elaborauero, quam mea potestas patietur: nulli tamen parti tuorum in me beneficiorum satisfecero.

Si muriessse por ti, aun no me paresceria auer te assaz satisfecho.

¶ Si cogitauero pro te vitam emittere, non tamen immortalium tuorum in me beneficiorum satis memorem esse viderem. Si mihi pro te voluntas moriendi esset, nulli tamen parti tuorum in me officiorum viderer satisfecisse. Si mihi pro cõmodis tuis vita esset effundenda, non tamen videretur tuorum in me officiorum parti satisfecisse.

Quanto yo pudiere.

¶ Quantum in me est. Quantum mihi concedetur. Vt primum potestas erit. Quantum mihi idonea potestas oblatum est. Quantũ studio: diligentia: labore: vigilantia: consequi potero, id omne ad arbitrium tuum libetissimè conferam.

Yo fauorezco a la tu volūdad como Yo deno

¶ Ego, vt deb eo, ad tuas rationes me adiungo. Ego, vt par-
est, ad tuam voluntatem me confirmo. Ego, vt tua in me iu-
ra depostulant, me tibi totum accommodo.

Yo no puedo honestamente denegar nada

a Tullio.

¶ A Ciceronis voluntate honeste dissentire non possum. A
Ciceronis sententia propter amplissima eius in me merita
honeste dissentire non possum. Per Ciceronis familiarita-
tem atq; amorem non licet mihi absq; eo dissentire.

Ninguno es mas diligente por ti que Yo.

¶ Nihil cuiquam concedo, qui tui studiosior sit quam ego.
Nemo in hoc me vincere potest, qui tuæ dignitatis sit cupi-
dior quam ego.

Yo no fallezco jamas ni ansi como suelo ce

sar de trabajar por ti.

¶ Neq; enim vnquam destiti, neq; vnquam desistam pro
te agere. Neq; vllum vnquam tempus intermisi te iuuandi.
Neq; vllum vnquam pro te laborem defugi. Neq; vllam vn-
quam rem pro te omisi neq; omittam curare.

Mi por esso Yo cessare de trabajar por ti.

¶ Ego tamen rem tuam curare non cessabo. Ego tamen
causam tuam defendere non desistam. Ego tamen negociū

tuum agere non prætermitto.

Yo no falleſcere jamas a Caton.

¶ Neq; tamen Catoni deſecturus ſum. Neq; tamen Catonem deſerturus ſum. Neq; tamen Catonis cauſam deſerlinquam.

Aquello que yo no podre adeninar, ſi me ſera hecho ſaber, lo hare mas diligentemente que todos los otros.

¶ Si quid ignorabo, de eo admonitus omnium ſtudia vincam. Si vaticinari non potero, de eo certior factus omnium ſtudia vincam. Si vaticinari non potero, de eo certior factus omnium officia ſuperabo. Si quid animaduertere non potero, de eo perdoctus nemini cedam.

¶ *Officiæ diligentie.*

No menos yo hare aquello que tu me encomiendas.

¶ Ego enim curabo facere, quod iubes. Ego tamen curabo, quod deſideras. Ego tamen ſuſcipiam, quod mones.

Yo querria por tu amor hazer toda coſa.

¶ Quanquam ego omnia tua cauſa fieri deſiderem. Et ſi omnia pro te facere vellem. Tamenſi omnia amore tuo libeter ſuſciperẽ. Iam ex cõmoditate tua nihil vellem ſubterfugere.

Yo creo que nueſtra amiſtad no pñede ſer mayor.

¶ Non enim putassem, ad amorem nostrum aliquid addi posse. Non existimassem, benevolentiam nostram augeri posse. Non mihi persuadere potuissem, nos in amore coniunctiores fieri potuisse.

Tu me hazes injuria rogando me.

¶ Iniuriam à te fieri mihi puto, cum à te roger. Iniuriosus mihi es, cum me roges. Rem mihi ingratam facis, cum aliquid precibus à me contendis. Magna me afficis iniuria, cum rogando officium meum postulas.

Yo no podría auer hecho mas de lo que he hecho.

¶ Ego plusquam feci, facere non possum. Ego plus quam egi, agere non valerem. Ego, amplius, quam sum consecutus, conari non possem. Ego, maiori studio, quam egi, rem curare non potuissem. Ego maiores vires, quam ostendi, prestare non valerem.

¶ *Officia utilitatis & diligentie*

Yo te auria presto librado de aqstos enojos

¶ Neq; punctum quidem temporis in molestijs fuisses. Te quam primum incommodis liberaassem. Te illico incolumem reddidissem.

En esto yo hare mas que digo.

¶ In hoc roto genere plura faciã, quã dico. In hac causa magis elaborabo, quã ostendã. In rebus maiora sum acturus, quã

demonstrem. Hoc enim in negotio sum plura præstiturus,
quam pollicear.

Quiendo yo algun bien tu auras tu parte.

¶ Cum sit modo aliquo mihi commoditas, faciam te parti-
cipem. Dum modo honestus mihi sit status, te mihi ad-
iungam. Dum sit mihi fortuna mediocris, meis te rationi-
bus assistam.

Yo no podria auer auido mayor prouecho

que aqueste que me ha venido.

¶ Nactus sum tempus ita idoneum, quod in re ipsa nihil
charius mihi adiungam. Nulla erit rationibus nostris com-
moditas opportunior. Alijs enim rationibus res melius agi
non poterat.

En aquesta opinion de mi.

¶ De me sic velim existimes. De me sic velim iudices. De
me hoc arbitrari potes. De me hoc tibi polliceri licet.

¶ *Officia utilitatis.*

Con tanto yo te fauorescere.

¶ Tibi tamen sum patronus. Tibi tamen sum auctor. Tibi
tamen non sum defuturus. Tibi tamen sum facillimus. Tibi
sum obsequentissimus.

Si fuere menester yo me porne a todo pe-
ligro.

Nec

¶ Neq̃, si occasio tulerit, vllum laborem defugiam. Neq̃, si
necesse fuerit, vllum periculum euitabo. Neq̃, si casus incide
rit, vllam incommoditatem pertimescam.

En este comedio yo trabaxare por ti

¶ Interim magnam curam pro te sustinebo. Interea assiduā
diligentiam pro te acturus sum. Sedulam interea pro rebus
tuis sum tibi vigilantiam præstiturus.

Lomo quiera que vaya la cosa.

¶ Quoquo modo res se habeat. Quoquo pacto negotium
geratur. Quaqua ratione fortuna succedat. Quoquo fors
cadat.

¶ *Officia vtilitatis et diligentie.*

Si la cosa bien se hiziere.

¶ Si fortuna optatis meis respondeit. Si fortuna votis meis
sucefferit. Si cogitationibus meis fortuna benigne corres
pondere voluerit. Si res caderet, vt vellem. Si res ex senten
tia gereretur. Si mihi optata contingerent. Si deus nos be
nigne respexerit. Si, quod opto, mihi fœliciter contingeret.
Si deus res vestras formabit. Si deus negocia vestra secunda
reddiderit. Si deus desiderio nostro annuere voluerit. Si
deus secundè intueri nos voluerit.

Si la cosa no me errare.

¶ Nisi res male mihi sucefferit. Nisi opinio mea frustrata
fuerit. Nisi spes mea decipiatur. Nisi fortuna me fefellerit.

Nisi fortuna proprium consilium de manibus derorsiferit. Nisi casus aliquis optata interpellauerit.

No podria dezir quanto me sera cosa alegre

si tu quitares a Caton de malenconia y de enojos.

¶ Non enim perscribere possem, quàm mihi erit gratum, si Catonem quietum reddideris. Non possum verbis explicare, quam erit mihi iucundum, si Catonem ociosum praeſtiteris. Nullo satis possem dicendi genere declarare, quam mihi erit acceptum, si Catonem molestijs liberaueris.

Perdona me si yo defendo a Gasparino.

¶ Ignosce mihi Gualparinum excusanti. Sufferas me Gualparinum defendentem. Patiaris me Gualparinum conseruantem.

Que causa puede ser que no deua dessear y

querer la amistad de los hombres virtuosos.

¶ Quid enim est causa, cur non bonorum familiaritatem desiderem. Quid obstare videtur, cur non iustorum mihi consortium adoptem. Quid enim est rei, cur non mihi sit in optatis officiosos mihi debere congelare.

¶ Officia desiderij.

Ser agradescido.

¶ Beneficiorum memor esse. Mutuis beneficijs respondere. Parem officiorum vicissitudinem reddere. Eandem voluntatem praestare. Aequalem gratiam referre.

1130 beneficios.

¶ Beneficia contulit. Officia reddidit. Merita præstitit. Benemerita retribuit. Promerita retulit. Demerita persoluit.

A vezes, o de vno a otro.

¶ Mutuo, vicissim, inuicem, alternis vicibus, alternatim. Mutua vice, eadem vice. Ididem, pariter. æqualiter, vltro citroq.

El pago, o la remuneracion.

¶ Remuneratio, retributio, vicissitudo, mutua retributio, eadem gratia, par voluntas, par studium, consimilis gratia. similis retributio.

Ingrato, o desconoscido.

¶ Ingratus, beneficiorum immemor: sordidus, beneficium perdere. Officium amittere, meritum effundere. Benemeritum profundere. Homini ingrato beneficium conferre. Homini sordido benefacere, hominem ingratum beneficijs exornare.

¶ Vicia ingratitudinis.

Pompilio ha hurtado.

¶ Pompilius furatus est. Pompilius accepit, ynde non est licitum. Pompilius res alienas vsurpauit.

Asinio es muerto,

Asinius

¶ Asinius mortuus est. Occisus est. Excessit à vita. Ex hoc se-
culo migravit. Animam reddidit. Animam efflauit. Ani-
mam effudit. Animam egit. Vita priuatus est. Ex hac vita de-
cessit. Mortem obiit. Diem suum obiit. Obijt. Perijt. Interijt.
Occubuit. Iacet.

**Piensas te que yo ay a oluidado los benefi-
cios que tu me has hecho.**

¶ Oblitum me putas charitatem humanitatis tuæ? Imme-
morem me existimas tui erga me officij, laboris, diligentia
vigiliarum, pecuniarum? Ingratum me arbitraris liberalita-
ti beneficiorum erga me tuorum?

Si yo biuiere yo te sere buen amigo.

¶ Quod si vita mihi contigerit, me tibi amicissimum demon-
strabo. quod si vixero, me tibi quam facillimum demonstra-
bo. Quod si vixero, me tibi quam facillimum declarabo.
Quod si vita mihi superestes fuerit, me tibi beneficiorum me-
morem præstabo. Quod si vitam producere potero, virum
me tibi commodissimum patefaciam.

**Si yo no te satisfiziere no me tendre por
hombre.**

¶ Nisi ob tuam erga me beneuolentiam tibi cumulatissime
satisfecero, hominem me esse non arbitrabor. Nisi pro immor-
talibus tuis in me benemeritis parè tibi gratià retribuerim,
virum non me bonum existimabo. Nisi tua erga me officia pati-
bus meritis comprobauero, ipse me hominem non iudicabo.

No puedo contêtar a mí mesmo porque no
te puedo satisfazer con obras.

¶ Ego non possum mihi ipsi satisfacere, cum ea, quæ tibi desiderem, re ipsa consequi non possim. Cum nullam partem tuorum in me meritorum in referenda gratia consequi valeam: non possum mihi animo acquiescere. Non enim vlllo modo mihi satisfacio, cum non reperio, quibus rebus tibi gratias referam. Nunquam enim mihi acquiescā, nisi prius quæ à me velis ex sententia perficiam. Vitam mihi summa cum acerbitate ducendam esse video, cum tibi non possem arbitrato meo satisfacere.

Yo te precio tanto que sere contento de toda
cosa que tu hagas.

¶ Ego tanti te facio, quod, quidquid egeris, sum probaturus. Tantum enim tibi attribuo, quod, quicquid decreueris approbabo. Pro summo meo in te amore omnia, quæ tibi placere videbuntur, rectissima & vera esse existimabo. Nihil enim cōmittere posses, quod mihi posset displicere.

Tu me has hecho mayor honra que yo esperaba
ni demandaua.

¶ Plus enim mihi à te prouisum est, quam postulaueram. Magis enim mihi opitulatus es, quam speraueram. Maiora quidem in me benemerita contulisti, quam à te contenderam.

Yo no consentiria que Gasparino mucho
mi amigo fuesse maltractado.

¶ Nolo enim Gasparinum optimè demeritum derelinqui. Non enim paterer, Gasparinum meæ virtutis amplificatorem impunè ab iniquis oppugnari. Nò enim possem sufferre, vt iniqui Gasparinum mei admodum amatorem impunè lacefferent. Non enim mei esset officij, quod sufferre deberem, quod perfidi Gasparino mei amantissimo detraherent.

Yo moriria si no dixesse aquello que siento.

¶ Moriar, nisi, quid sentiam, exprimam. Non possum abduci, quin me effundam. Moriar nisi effluam. Excrutior, nisi totum me patefaciam.

¶ Officia gratitudinis.

Plaziendo a Dios.

¶ Deo id volente. Deo nobis fauente. Deo id nobis annuente. Superis approbantibus. Fortuna suffragante. Deo comite. Deo duce.

La qual cosa Dios no quiera.

¶ Quod Deus o meu auertat. Quod infortuium Deus effugget. Quem casum Deus non permittat. Quod incòmodum Deus auferat. Quod superi prohibeant. Quod vtinam nunquam eueniat.

Yo ruego a Dios que la cosa vaya bien.

¶ Deum quaeso, vt consilia sint tibi salutaria. Superos exoro, vt, quod acturus sum, tibi non obsit. Deum obsecro, vt, quod constituas tibi, bene succedat.

¶ Officiū desiderij.

Yo no dire mas.

¶ Plura scribere non debeo. Plura dicenda non sunt. Plura me scribere non est necesse.

¶ Virtus prudentie.

Besto no conuiene escreuir muchas cosas.

¶ Plura non sunt literis committenda. Non enim mihi placet de hac re plura scribere. Nihil enim attinet plura dicere. Neque enim superiora repetam. Singula prosequi non est necesse. Pluribus te adhortari non debeo. Plura suspicari non possum. Sed hæc audies ex illis. Non dicam plura. Sed plura dicemus aliàs. Verum hæc prope diem, & multa alia currem. Sed de his ex aliorum literis certior fies. Impedior verrecundia pluribus tecum agere.

Yo te he escripto largamente, porque tu co

nozcas mejor la mi opinion, o mi parecer.
¶ Hoc scripsi ad te pluribus, vt meum consilium melius intelligeres. Hoc pluribus egi, vt quid sentirem dilucidius cernereres. In hoc fui longior, vt, quæ mea esset sententia, clarius perspiceres. Hoc verbosius cōplexus sum, vt institutionem
meam.

meam apertius comprehenderes. In hoc fui prolixior, vt de
voluntate mea certior fieres.

Yo te he escripto mas largo que pense.

¶ Plura, quam statueram, scripsi. Hæc ad te pluribus verbis
scripsi, quam solitus eram. Hæc ad te scripsi verbosius,
quam putaram. Sed hæc satis multa & plura quam expecta-
bas. Huc enim vt venire, longior quàm volui defluxit oratio.

**Yo te dire breuemente aquellas cosas que
son largas.**

¶ Illa, quæ maiora sunt, breuius exponam. Illa, quæ am-
pliolem orationem desiderant, breui comprehendam. Illa,
quæ sequuntur, breuius perstringentur.

¶ *Virtus prudentiæ.*

Yo te he escripto esto a causa q̃ tu supiesse.

¶ Hoc ob eam causam ad te potissimum scripsi vt existima-
res. Hoc ex hac re præcipuè tibi significauit: vt intelligeres.
Hanc meam sententiam ex hoc tibi notam esse volui, vt le-
res. Hæc ex illa cōditione tibi denotaui, vt deliberares. Hæc
ob eas rationes tibi aperui, vt præparares.

Tu sabes aquello que yo te digo.

¶ Scis quid dico. Scis quid loquor. Scis quid intelligo. Scis
quid cogito. Scis quid volo.

Es peligro hablar, o no son de escreuir to

das cosas.

¶ Difficile est loqui. Non omnia sunt literis cōmittenda. Nihil temerè scribendum est.

De otros sabras las cosas que restan.

¶ Sed cætera cognosces ex alijs. Cætera tibi nunciabunt alij. De cæteris per alios certior fies.

Yo no te escriuo estas cosas sin causa.

¶ Non scribo hæc temerè. Non dico sine causa. Noli putare hæc me frustra dicere. Non enim incassum hæc commemoratio. Hæc prætereà scripsi quia causa necessitudinis intercedit.

¶ *Virtus prudentie.*

**Porque tu lo entiendas mejor yo te dire
mas claramente el hecho.**

¶ Quod vt plenius exponam, alterius rationes repetam necesse est. Quod vt clarius intelligas, longioribus verbis utar. Quod vt apertius declarem, longiori utar oratione. Quod vt eximie explicem, attende quæ sequuntur.

Si la cosa supiesse hablar por si mesma.

¶ Si res ipsa loqui posset. Si negotium posset per seipsum loqui quam secure declararem. Si causa ipsa statum demonstrare posset. Si ratio ipsa vires suas per se ipsum exprimere posset.

Yo he hecho esto viniendo segun el tiempo.

¶ Id egi temporibus obtemperans. Id feci fortunæ credens.
Id admisi necessitati parens. Id constitui facto assentiens.
¶ prætermisi opportunitati obsequens.

No es de estar siempre en vna opinion.

¶ Non est semper in eadem opinione permanendum. Non enim semper in eodem animo esse debemus. Non semper vnum consilium sequi debemus.

Es de tentar la fortuna.

¶ Subeunda est fortuna. Tentandum est. Experiendum est.

Como el tiempo lo pidiere.

¶ Vt tempus nos admonebit. Vt dies nos cogere videbitur.
Vt ytilitas nobis persuadebit. Vt res incumbere contigerit.
Vt rationes negotiorum nobis consulere videbuntur.

¶ Virtus prudentie & sapientie.

Todas las cosas has mucho d mirar y pèsar

¶ Omnia tibi proponere debes. Omnia sunt tibi excogitanda. Omnia sunt tibi animo & cogitatione pertractanda. Omnia sunt tibi prouidenda. Omnia sunt tecum deliberanda. Omnia tecum cōmentari debes.

¶ Diento que no ayy mal tan grande que no puede acontescer.

¶ Neq; vllum malum esse posset, quod ego non putem impendere posse. Nec vlla tā magna iactura est, quā ego non existimem.

existimem accidero posse. Neq; vlla tam magna calamitas est, quam ego non mihi persuadeam posse contingere. Neque vllum incommodorum genus est, quod ego evenire posse non coniectem.

Esto pertenesce a mi.

¶ Puto hoc mea interesse. Non est hoc alienum à dignitate mea. Hoc existimo rationibus meis non incōueniens. Hoc enim ad me attingere video.

Yo no se q̄ fuer la traē, o tienē estas palabras.

¶ Quæ vis insit in his verbis, non intelligo. Quam facultatem apporet hic sermo, non satis mihi constat. Quam opportunitatem habeant hæc verba, nō aspicio. Quam substantiam pertingit hæc oratio, non mihi notum est.

Esto no pertenesce mucho a nro negocio.

¶ Puto hoc non valde ad rem pertinere. Existimo hoc causam nostram parum attingere. Nō video hoc ad rem facultatem habere. Arbitror hoc ab instituto nostro alienum esse. Credo hoc rationibus nostris parum debere prodesse.

Yo amo mas la virtud que los bienes de la fortuna.

¶ Me quidem non ex fortuna sed ex virtute pendere vidi. Non enim diuitias, sed virtutes sum secutus. Non equidem homine copijs opulentos, sed virtutibus celeberrimos excolui.

Aquesto me pa resce ser nada.

¶ Hoc totum nihil esse possum intelligere. Hoc nihil significare facile perspicio. Hoc nullā facultatē habere facile dico. Hoc friuolum atq; ieiunum esse liquidissimē constat.

Estas cosas son menos q̃ se dizē, o piensan.

¶ Sed hæc minora sunt quam dicantur. Verum hæc minorem vim habent, quam existimentur. Sed hæc minus timenda sunt, quam homines arbitrātur. Sed hæc deteriora sunt quam videntur.

¶ Virtus prudentiæ & sapientiæ.

Guarda q̃ tu no temas mas q̃ es menester.

¶ Illud cogita, ne rem magis periculosam existimes: quam sit necesse. Illud vide, ne sine periculo temerē iudicaueris. Illud prouideas, ne timendo magis temerē cogaris.

Tu eres mas sabio que conosci lo mejor mas prouechoso.

¶ Sed ea præditus es prudentia, ex qua tu meliora parare possis. Sed ea tu insignitus es sapientia, quæ maiora mouere possit. Sed eo instructus es consilio, quo melius hæc prouidere posses. Verū tu pro singulari industria tua hoc cōmunius trāsire poteris. Sed tu hoc facilius multo pro tua singulari eloquētia iudicabis. Sed hoc tu melius ex re & ex tempore constitues. Reliqua sunt in te ipso & optima quidem.

A ti no fallesce consejo.

¶ Sed tibi consilium non deest. Tibi enim consilium deesse non potest. Sed tibi consilium non deficiet.

¶ Virtus prudentie & sapientie.

Tullio dize ante las cosas que vengan.

¶ Quæ omnia acciderunt, Tullius dixit futura. Qui autem casus euenerunt, Cicero multo ante prædixit. Quæ autem sunt consecuta, Cicero est antea prænosticatus.

Yo no hare nada sin consideracion, o sin acuerdo.

¶ Nihil faciam insolenter. Nihil agam sine causa. Nihil tentabo inconsulto. Nihil moueam imprudenter. Nihil vtar temerarie.

Yo he hecho, o dicho esto allende de mi costumbre.

¶ Atq; hæc præter meam consuetudinem dixi. Atq; hæc tantæ præter meos pristinos mores effudi. Atq; hæc præter meam solitam viuendi institutionem feci. Quæ omnia præter naturam meam aspersi.

Yo hago de otra manera que auia dicho.

¶ Sed aliter quam dixi facio. Sed aliter quam constitueram efficio. Sed aliter quam videbar ostendere prosequor. Sed aliter quam pollicitus fueram ago. Sed aliter quam dixeram ostendo. Sed aliter quam speraueram ordino.

¶ Officia sapientie.

Si tu tienes otra opinion haz que yo lo sepa, o si tienes otra intencion.

¶ Quod si alia tes te mouet, fac vt sciam. Quod si aliud tibi propositum est, fac me certiozem. Quod si alia duceris voluntate, fac intelligam. Quod si animum alio conuerteris, fac vt mihi significes. Quod si sententiam mutaueris, fac me admonitum reddas. Quod si opinio pristina tibi non placebit, fac vt sentiam.

Si tu no has otra malenconia, o no no has enojo.

¶ Si nihil te perturbat. Si nihil impedit. Si vacuus es molestijs. Si ociosus est animo, Si tranquilla es voluntate. Si nulla afficeris molestia. Si es occupationibus subleuatus.

Yo mude despues mi opinion.

Mea postea mutata est ratio. Deinde consilium meum mutaui. Postea meæ rationes immutatae sunt. Aliam postea rem agere cœpi.

Agora ay otra condicion diuersa, o es otro tiempo.

Nunc alia est ratio. Nunc alius est status rerum. Nunc est temporum cursus. Nunc alia est viuendi conditio. Nunc alia est hominum opinio.

¶ Officia admonitionis & sapientiæ.

Es vn remedio.

Est vna

Est vna cautio. Est vna prouisio. Est vnum remedium.

Yo no dudo que tu no hagas mas sabiame

te que yo te auiso.

Non dubito, quin tu prouideas plusquam ego te admoneā.
Neq; vercor, quin tu sapientius agas quam ego tibi aperiam.
Nec diffido, quin tu melius rem pertractes quam ego tibi decarem.
Neq; hæsito, quin tu cautius causam producas quam ego te erudiam.

Si te plaze.

Si libet. Si placet. Si videtur. Si fert animus. Si commodum est.
Si volūtas est. Si patitur animus. Si facultas patitur. Si volūtati est.
Si certū ducis. Si fieri possit. Si idoneū tibi videtur.

Yo no fingi cosa ninguna.

Nihil simulavi. Nihil fecte dixi. Nihil simulate dixi. Nihil tecum excogitavi.

Yo no hare cosa maliciosamente.

Non agam astute. Non simulabo quicquam. Nihil fecte dicam.
Nihil simulate faciam.

Bien sabes.

Non enim te fugit. Neq; te præterit. Neq; te latet. nec te arbitror ignorare.
Tenes enim memoria. De quo memoriam accepisti. nec enim ignoras. Illud te fugere non arbitror.

Begun me paresce,

¶ Vt mihi videor. Vt mihi videris. Vt mihi videtur. Quem
admodum coniecto. Vt coniecturam accipio. Vt arbitrari
possum. Vt possum existimare. Vt opinio mea est.

Bigamos lo grosseramente, o en baxo estilo

¶ Disseramus populariter. Disputemus familiariter. Aga-
mus pingi Minerua.

En esto no ay duda.

¶ Nec enim est obscurum. Hoc nemini dubium est. Nec ta-
men dubito. Nec vllam habet hæitationem. Nec in mag-
nam dubitationem cadit.

Yo querria que tu dexasses estar las guerras
y las enemistades.

¶ Sed velim declines arma sequi. Sed velim bella agere dele-
ras. Sed velim inimicitias omittas. Sed velim vt multos effu-
gias. Sed velim discordes euites. Sed velim ab insidijs ab-
horreas.

¶ Officia prudentie.

Yo querria que tu estuuiesses en paz.

¶ Sed velim pacem colas. Velim ocium tibi adoptes. Velim
paci consulas. Sed velim ocio te exponas. Sed velim quie-
tem adames.

Toma exemplo de los hombres virtuosos

¶ Propone tibi, quod clari homines facere solent. Cigita-
quam recte rationes sapientes obseruarunt. Exemplum fac
tibi

ribi sententias in te officiosorum virorum.

¶ Juntamente has de pensar esto.

¶ Simul et illud cogitare debes. Simul & hoc animaduertendum est. Simul et ista sunt desideranda.

¶ Lo quales cosa que a entrambós cumple.

¶ Quod mea tuaq; patitur ætas. Quod ab vtroq; commune fieri posset. Quod neutri nostrum obesse videtur.

¶ Officia admonitionis.

¶ Las cosas acontecidas mas son de sospecha que de hechos.

¶ Quæ acciderunt, fuerunt non tam re quam suspicione. Quæ nuper euenerunt, non tam vera quam videnda fuerunt. Quæ facta esse dicuntur, nõ tā gesta quā facta esse videtur.

¶ Son muchas cosas semejantes a estas.

¶ Sunt enim mirabilia generis eiusdem. Sunt enim per multa huiusmodi consilia. Sunt enim infinitæ huius conditionis res.

¶ Que diras si todas las otras cosas te escrino

¶ Quid si cætera dicam? quid si reliqua scribam? quid si omnia aperiam? quid si omnia plane faciam. quid si nihil taceā.

¶ Que sera si.

¶ Quid quæris si. Quid tamen cum. Quid iam si. Quid ergo

L 5 est.

est. Quid quæris. Quid expectas, quid tum postea sequetur.

Yo he dicho todas estas cosas por que tu me entiendas.

¶ Quæ omnia collegi, vt intelligeres. Quæ omnia coadunauī, vt scires. Quæ omnia tibi significauī, vt cognosceres. Quæ omnia tibi scripsi, vt certior fieres. Quæ omnia te admonui vt cogitares.

Toda las otras cosas son generales, o comunes.

¶ Cætera sunt signa communia. Reliqua sunt signa vniuersalia. Aliæ sunt omnes coniecturæ generales.

Yo me pienso que tu ayas oydo esto.

¶ Puto enim hæc te audiuisse. Existimo hoc te intellexisse. Arbitror hoc tibi notum esse.

Yo veo que por estas razones no hazes cosa alguna.

¶ Intelligo te istis rationibus nihil proficere. Non vides rebus istis te nihil prodesse posse? Non animaduertis istis molestijs assequi posse?

Sí los mis ruegos no valen yo te pido esto de gracia.

¶ Quod si non possum aliquid proficere suadendõ, gratia & precibus à te contendo. Quod si monitionibus meis obtē

perare nolueris, precibus saltē consequar, quod si non amā-
tissimis persuasionibus nec literis, summis tamen supplica-
tionibus fac mouearis.

Yo he hecho por mi mismo y pondre todas
mis fuerças.

¶ Agam pro me ipso & moliar. Faciam per me ipsum, & vi-
res meas experiar. Negotium egomet suscipiā, & conabor
quod possum. Aggredior ego ipse rem istam, vt quid conse-
qui possim. Causam ipsam egomet subijcio, vt, quid fors tu-
lerit, prætentem.

Tu bien sabes las costumbres de los hōbres.

¶ Sed nosti mores hominum. Sed nosti hominum consue-
tudinem. Sed nosti hominum voluntatem.

No te cures dlas cosas variables, o mudables

¶ Neq; colas res mundanas: inanes, atq; volatiles, neq; mi-
nus cures incerta, humilia, breuia, fugacia, instabilia. Neq;
nimium desideres ea, quæ sunt hominibus incommoda, no-
cua, ignominiosa.

Yo no se porq̃ occasiō tu no te das al estudio

¶ Cur studio non inuigiles, nescio. Cur studia non excolas,
non intelligo. Cur te virtutibus non exponas, causam non
video. Cur hoc non velis assequi, non existimo.

Esto pertenesce a tu virtud.

¶ *Officiū admonitionis.*

¶ Hoc interest ingenij tui. Hoc est virtutis tuæ. Sed d̃ hoc tu
vide

videris. Hoc tu pro ingenio tuo considera. Tuæ partes sunt.

Tu no has menester ser incitado ni rogado

¶ Sed adhortatione non puto te indigere. Sed mea tibi admonitione nequaquam opus esse existimo. Sed, ut arbitror, præceptis meis non egebis.

En este negocio no has de poner alguna excusa.

¶ In hac re nullam tuam accipio excusationem. Sed in hoc negotio nulla tua apud me excusatio ullā est fidē habitura.

Yo no dudo aquello.

¶ neq; enim vereor. Neq; certe dubito quin. Neq; enim existimo quod si.

Yo no curo de aquello.

¶ Nec illud quidem curo. Nec illud certe molior.

Aquesto ha de ser.

¶ Sed hæc sperare licet. Hoc enim optandum est. Hoc enim expectare decet.

¶ Officia admonitionis.

Yo vco y se bié quâto tu me puedes ayudar

¶ Quantum me possis adiuuare, facile intelligo. quanto mihi præsidio esse possis clarissime perspicio. quantum enim rationibus meis prodesse valeas, clarissime mihi cōstat. quantum rebus meis consulere possis, est mihi liquidissimum.

Yo no dudo que quieras por mi amor.

Neq;

¶ Neq; enim dubito, quin mea causa velis. Neq; enim vereor, quantopere prodesse mihi desideres. Neq; enim vlla moueor hæitatione, quantopere mihi fauere cupias.

A quien me deuo yo encomendar si no a
aquel que me ha siempre defendido?

¶ Ego quem potius debeo inuocare, quam eum, qui causas meas vincere solet. Ego cui me potius cõmendem, quam ei à quo salutem accipere cõsueui. Ego cuius auxilium potius requiram, quam eius, cuius ope & præsidio meus status incolumis seruetur.

Yo no dudo que siendo tu benigno a todo
hombre, q̃ a mi que soy tu amigo me has de fauorescer.

¶ Nec dubito, quoniam cum omnibus benignè feceris, mihi etiam tibi amicissimo fauere velis. Nõ enim vereor, cum in omnes liberalissimus sis, mihi etiam tui amantissimo te mihi accõmodare velis. Neq; etiam hæsito, quin cum inimicis tuis officiosum te præstiteris: mihi etiam gratissimus futurus sis.

¶ *Virtus fidei & spei.*

Yo no he menester para alcançar y acabar
este negocio si no la tu autoridad y la tu voz.

¶ Mihi autem in hac causa nihil aliud opus est, nisi vt autoritatem tuam interponas. Mihi autem hoc in tẽpore nil deficit, nisi vt sententiam adiungas. Mihi autem, vt quæ velim consequar, aliud nihil desidero, nisi vt te facillimũ præstes.

Esto

Esto se hara si Arripino pusiere su voz.

¶ Id erit firmum, si Arripini voluntas intercesserit. Id stabilitū fore arbitramur, si Arripinius nobis officiū suū præstiterit. Id erit optime perfectū, si Arripini suffragiū interuenerit.

Que es menester que Yo te encomiende mi

causa pues tu la tienes por tuya mesma?

¶ Sed quid meam causam tantopere tibi cōmendem, quam tu cōmendationem tecum esse existimes? Sed quid ego de ea re tam vehementer à te contendā, quam ad te ipsum pertinere arbitraris? Sed quid ego de his negocijs tantopere te obtundam, quæ per se ipsa tibi cōmendatissima sunt?

¶ *Virtus fidei & spei.*

Yo espero que la cosa sera mejor.

¶ Spem tamen habeo tempora aliquando futura meliora. Spero tamen aliquando fortunam mihi mitiorem euenire. Nullam enim spem inuenio, vt feliciorem mihi status conditionem aliquando consecuturus sim.

Yo no digo por opiniō, mas por cierta razō.

¶ Non equidem aliorum auditu sed certis rationibus hoc tibi scribam. Hoc enim non inanium sed vera rerum experientia tibi narro.

La cosa no es hecha dudosamente.

¶ Ne q; enim obscuris personis res agitur. Neq; etiam prauis in

uis in causis negotium geritur. Neq; enim dubijs conditio-
nibus factum conflatur.

Yo no me curo q̄ ayas esto por bié, o por mal

¶ Quam in partem hoc accipias, non laboro. Quo animo
hæc recipias, non nimis curo. Qua ratione hæc interprete-
ris paruifacio.

¶ *Virtus fidei & spei.*

**Si yo lo ouiesse agora esto de hazer yo lo ha-
ria como esto.**

¶ Si hoc mihi negotium integrum esset, hoc idem ego sen-
tirem. Si hæc quidem rationes mihi arbitrio concederen-
tur, non alia voluntate constarem, quam nunc esse cognos-
cis. Si omnes homines aliud mihi persuasissent: ego tamen
hac eadem vsus essem sententia, quam audiuiſtis. Adhuc in
eadem sententia sum, vt, quæ fecerim, recta mihi videátur.

**Yo me desculparia de buena voluntad de-
lante de ti.**

¶ Libenter tibi me & facilè purgarè. Libenter tecū iracun-
diã euomerè. Libenter te corã, quæ mihi obijcis, refutarè.

**Pensarias por dicha que siendo yo injuria-
do no me deuiesse enojar.**

¶ Putares fortasse, vt indignis ego iniurijs laceſſitus non
succenserem. An existimares, quod acerbissimis ego incom-
modis affectus non mouerer. An fortassis crederes, quod
ego tam insigni iniuria percusus obdormirè. An forsan ani-
maduer-

maduerteres, quod ego tā intolerabili iactura cōfectus nō excusari deberē. An hoc tibi iudicas, quod ego tam calamitosiis offensionibus cōpulsus iracundia non excādescerem.

¶ *Virtus fortitudinis & constantie.*

Aquesto no es d hazer en ninguna manera.

¶ Hoc enim quidem nullo pacto ferendum est. Neq; enim hoc vlla ratione tolerandum est. Neq; hoc vllō pacto sustinendum.

Quien auria esto en paciencia si no yo?

¶ Quis enim hoc ferre posset prater me? Quis toleraret, nisi ego? Quis enim pateretur nisi ego. Quis enim hoc æquo animo ferre posset, nisi ego?

¶ *Virtus pacientie & constantie.*

Tu debes sufrir toda cosa.

¶ Omnia quidem sunt pacienter toleranda. Omnia enim sunt pacienter perferenda. Omnia sunt sapienti prudenter temperanda. Omnia sunt equidē facili animo accipienda.

Por ventura sera necessario dezir te alguna cosa que no querrias.

¶ At tibi fortasse aliquid dicendum est, quod noles. At tibi fortasse aliquid dicendum sit, quod non lentias. At tibi forsitan aliquid laudandum erit, quod non probes. At tibi fortassis aliquid moliendum fuerit, quod non valeas. At tibi fortasse aliquid sustinendum, quod non queas.

Esto

Esto a todos toca y no a ti solo.

¶ Hoc tibi cōmune est cum multis. Hoc enim est omnibus yniuersale. Hoc enim attigit omnes. Hoc enim est insitum omnibus.

Tu no deues recusar la comun fortuna.

¶ Neq; enim debes, quod cōmunis fortuna dederit, recusare. Neq; enim fortunæ cōmunis rationibus obistere debes. Neq; enim tu scires, quod fors ferat, recusare.

¶ *Virtus patientie &c. instantie.*

Mas has ganado que perdido.

¶ Plus tibi virtus dedit, quam fortuna abstulit. Plura tibi comparasti, quam amiseris. Amplius quidē nactus es, quam perdideris.

Que diras tu si esto es mejor.

¶ Quid si hoc melius? Quid si hoc cōmodius? Quid si hoc conducibilius? Quid si hoc conuenientius?

Si tu no piensas que a questo te conuiene.

¶ Si non alienum à tua virtute putabis. Si non indignū tua autoritate existimabis. Si tuis rationibus non incōueniens esse dicas. Si hoc tibi non incōmodum arbitraberis.

Un remedio es para apartar se de la malen-
conia, esto es las virtudes y el estudio de las letras.

M

Sed est

¶ Sed est vnum profugium quietis, videlicet virtutes & literarum studium. Sed est vnus portus ad salutem, scilicet bonarum artium disciplina. Sed est vna spes consolationis, literarum studia. Sed est vnum remediū tranquillitatis, scientiarum celebritas.

Las quales cosas yo declararia si mejor que tu las supiesse.

¶ Quæ omnia prosequeretur, si melius quam tu videret. Quæ omnia commemorarem, nisi tu clarius quàm ego intelligeres. Quæ omnia explicaret, si ego apertius quàm tu cognoscerem.

¶ Virtus prudentie & modestie.

Mas yo temo que tu me reprehendas de muchas palabras.

¶ Sed vereor, ne iam mihi superesse verba putes. Sed dubito, ne dicendi rationem longam nimis accuses. Sed vereor, ne multa à me dicta superuacua esse dicas.

Ninguno me es mejor ni mas liberal que Catón.

¶ Nemo est mihi Catone melior. Nemo es mihi Catone amicitior. Nemo est mihi Catone liberalior.

Yo dire demandando te perdon, o con reuerencia.

¶ Pace tua loquor. Pace tua dixerim. Pace omnium affirmabo.

Yo no veo que yo aya gran pujanza, o que algo pueda hazer.

Ego,

¶ Ego, quid possum, nescio. Ego, quæ mea sit facultas, non intelligo. Ego, quid valeam, non cognosco. Ego quid à me possum, non satis mihi constat. Ego, quibus virtutibus uti possum, non conspicio.

¶ *Virtus prudentie et constantie.*

Yo no dire de mi lo que no se, o jamas me alabare de lo que no se.

¶ Nunquã enim diffitebor, me ad tantã diligentia non peruenisse. Nunquã inficiabor, tantã me scientia non dedicisse. Nunquã id mihi attribuã: quod non fuerim consecutus. Factor enim ad tantũ me sapientia gradum non accessisse.

¶ *Virtus modestie.*

Yo sabia bien lo que hazia.

¶ Neq; enim, cũ faciebã, eram amēs. Neq; enim, cũ hoc curabam, stultus erã. Neq; profecto, cum hoc agerem, erã desipiens. Neq; enim, cum hoc tractabam, ignorabã quid agerem. Neq; enim, cum hoc tentabam, insanire videbar.

Ni opinion no deue ser reprehendida.

¶ Neq; enim est consilium meum accusandum. Nihil egi, quod iure possit reprehendi. Nihil enim vitij habet nostri consilij deliberatio.

¶ *Excusatio.*

Que mal ay en aquellas palabras, si no reprehension del mal hecho y del error.

¶ Quid in illis verbis, nisi criminis refutatio? Quid in ea potest ratione reperiri, nisi erroris repulsio? Quid in eo sermone erroris fuit, nisi calumniæ refutatio? Quid enim vitij epistola continet, nisi contra improbos liberam defensionem?

Si esto te desplaze yo no lo hare mas.

¶ Si hoc tibi displicet, non utar posthac. Si hoc tibi non placeat, deinceps prætermittā. Si hoc tibi debeā, in posterum mihi sum faciā. Si hoc tibi inuidiosum est, in futurum non attingā.

Yo no te deuria fatigar mayormente en tanta ocupacion como tienes.

¶ Oneris imponere quicquam non deberē in summis præsertim occupationibus tuis. Laboris tibi quicquam committere non audeo in acerbissimis præsertim molestijs, quibus opprimeris. Non deberem te virum summa autoritate præditum defatigare, præsertim cum sis vehementissimè defatigatus.

Tu podrias en esto hallar escusacion.

¶ Posset enim mihi denegare occupatio tua. Posset hanc meam petitionem recusare. Posset hanc meam voluntatem refutare. Posset hanc pro me provinciam subterfugere. Posset tua dignitas hunc laborem recusare.

¶ Excusatio.

Si la cosa es q̄ buenamente se puede hazer.

¶ Si res facultatem habere videatur. Si negotium videbitur esse

cunt, & in alienis molestè se implicant. Per multi reperiuntur, qui se ipsos non cognoscunt, & alienos arguunt.

Si los hombres no me ouiessem injuriado
yo no mudaria mi proposito y voluntad.

¶ Et nisi homines acerbissimis eorū iniurijs me alienassent: nos profecto non essemus immutati. Nisi homines intolerabilibus iniurijs nos lacelessent, in pristina profecto sententia stetissemus. Nisi fuisset ab aliquibus nunc derelicti, pristinam voluntatem retinuissemus.

Si los hombres fuessem agradescidos y buenos
no estariamos en trabajo y fatiga.

¶ Si fides ab his coleretur, à quibus obseruari deberet: nullo quidem labore defatigaremur. Si ab his adiuti essemus, à quibus debemus, non molestè laboraremus. Nisi ab his dejecti fuisset, à quibus minimè opus fuerat, omnino quæ desideramus essemus consecuti. Hæc enim fuissent facillima, si culpa à quibusdam abfuisset. Hæc iam perfecta fuissent, si esset in his beneficiorum memoria, in quibus maximè esse deberet.

¶ *Lamentatio iniquitatis malorum.*

Si nuestros aduersarios no nos impiden,
nos alcançaremos, o conseguiremos nuestra intencion.

¶ Si aduersarij rem non impedirent, causam nostram obtineremus. Nisi inimici nobis fuerint impedimento: rem nostram impetrabimus. Nisi res per aduersarios fuerit impedi-

ta, facile quod volumus consequemur. Nisi inuidi rem per-
turbarint, ad id quod optamus faciliter perueniemus.

¶ *Lamentatio iniquitatis malorum.*

**Nos tenemos muchos aduersarios y ene-
migos en nuestros negocios.**

¶ In causa nostra habemus potentes inimicos. In rebus no-
stris habemus perfidos nobis aduersarios. In nostro nego-
cio habemus nobis auaros infestos. In nostra dignitate ha-
bemus complures nobis contrarios.

Tu conoces la malicia de los hombres.

¶ Sed nosti hominum iniquitatem. Sed intelligis quanta
sit hominum perfidia atq; iniquitas. Sed iam didicisti, quā-
ta sint hominum proditiones. Verum prospexisti, quanta
inter homines versantur insidiae.

¶ *Lamentatio iniquitatis.*

**Yo creo que tu sabes el impedimento que
nos auemos auido, o nos es venido.**

¶ Quæ nobis impedimento fuerunt, arbitror te suspicari.
Quæ nobis impedierunt, existimo te cognoscere. Quæ no-
bis nocuerunt, te credo animaduertere. Qui nobis difficul-
tatem attulerunt, scire arbitror. Quam rem nobis perturba-
runt, te fugere non existimo.

Esto me turba, o me fatiga.

¶ Istud me mouet. Istud me turbat. Istud me sollicitat. Istud
me

me incendit. Istud me exagitat. Istud me effāmar.

Que es menester que algunos me persigan

o porque me han de maltratar?

¶ Quid enim est, quod me persequantur? Quid est enim, quod mihi detrahant? Quid enim est, quod mihi obesse studeant? Quid enim est, quod me perturbent? Quid enim est, quod me impediāt? Quid enim est, quod me laceſſāt? Quid enim est, quod mihi incōmodent? Quid enim est, quod me moleſtent? Quid enim est, quod iniurijs me afficiant?

Yo no pucdo resistir a las fuerſas sin fuerſa.

¶ Quid enim est, quod contra vim sine vi fieri possit? Quid est enim, quod cōtra potentiā sine potētia agi possit. Quid est enim, quod contra vires sine viribus conari quisquam possit.

¶ Lamentatio iniquitatis malorum.

La injuria en hecho es pequeña: mas la indignacion es grande.

¶ Offensio parua est, sed animi indignatio maxima. Amissio rerum exigua est, sed stomachi perturbatio acerrima. Iactura tenuis existit, sed animi excaſcendentia summa.

Perdoname q̃ Yo me quero con iusta razón.

¶ Ignosce iracūdiā meā, quā iusta est. Parce meis querelis, quā iustæ quidē habētur. Da veniā mihi de perfidorū perfidia cōquerēti. Patiaris me cōtra iniquos iure excādescēte.

La tu grande humanidad haze que yo diga sin empacho mi parescer: o lo que siento.

¶ Adhuc patitur tua summa humanitas me quod sentiam liberè dicere. Adhuc patitur tua maxima sapiētia quod mihi libet in medium adducere. Adhuc patitur tua optima beneuolentia me liberaliter tecum expostulare posse.

A mi me parece que yo no trate jamas cosa mas difficil.

¶ Nunquam enim videor tractasse causam difficiliorem. Nunquam profecto rem molestiorem sustinuisse videor. Nunquam certè negocium intractabilius me egisse cōstat.

¶ *Lamentatio iniquitatis malorum.*

Tu diras por ventura que me consuelan, o me aprouechan estas cosas en tantos males?

¶ Dices fortasse, quid me res ista cōsolatur in tantis malis? Dices, quid mihi ista conducent in tantis incommodis? Dices, quid me ista iuuabunt in tantis tribulationibus? Dices, quid me ista sustentabunt in tantis calamitatibus.

Este es vn dolor sin remedio.

¶ Est omnino vix consolabilis dolor. Est penitus quasi intolerabilis molestia. Est omnino ferme irreuerabilis iactura.

Yo no puedo escreuir lo restate con el gran dolor.

Non

¶ Non possum reliqua scribere dolore impeditus. Nō possum cetera dicere iracūdia perturbatus. Nō valco reliqua prosequi molestia confectus.

Que piensas que yo te aya escripto?

¶ Quid enim me tibi scripsisse existimas? Quid meas literas significare putas? Quid est quod meas literas verearis?

Yo no auria jamas pensado esto.

¶ Ego hac nunquam fuissem suspicatus. Ego hac nūquam posse accidere existimaui. Hoc ego nunquam euenire cogitassem. Hoc enim nunquam mihi in mentem venisset.

¶ *Lamentatio ignorantie.*

Tu solo no vees las cosas manifestas y claras a todo hombre.

¶ Quid tu solus aperta nō vides? Quid tu ex omnibus, quæ iam contraria sunt, non cognoscis? Quid tu vnicus, quæ omnibus clarissima sunt, non intelligis?

Apio ha conseguido, o alcanzado dignidad sin virtud.

¶ Quæ Apius consecutus est, honorum vocabula habitura sunt non dignitatis insignia. Multi insignia dignitatis sine virtutibus assecuti sunt. Complures in magistratibus dicti sunt præstantes, quorum nemo habitus est officiosus.

Porque sere yo diligente en aquellas cosas

en las quales son negligentes aquellos, a quien principalmente pertenesce el hecho, o el negocio?

¶ Quid ego in ea causa inuigilem, in qua is, cuius præcipua res agitur, obdormiat? Quid enim in his rebus me ostenté in quibus hi ad quos potissimū pertinent, negligentes existunt? Quid enim in his rationibus me excrucie, in quibus illi, quorū præcipua cōmoditas tractatur, inertissimi reperiuntur.

Vos dormis en los peligros.

¶ Vos dormitis in periculis. Vos nō videmini, quæ eminet, intelligere. Vos in periculis ocio marcescitis.

¶ *Reprehensio diligentia.*

Esta razon mas cōviene a aquellos que son o han sido negligentes.

¶ Sed hæc oratio esset magis aperta ad eos, qui nihil scribunt. Sed hoc dicendi genus magis cōueniens habetur his, qui longiori inertia se exposuerunt. Sed hæc disputatio magis illis conueniret, qui ocio marcescunt.

Tu eres tan perezoso que no te curas de escreuir me cosa alguna.

¶ Iam valde lentus factus es, quod nihil mihi curas scribere. Iam factus es plurimum delicatus, qui nihil agis. Spaciosus iam nimis effectus es, qui nihil curas.

Tu no curas nada: o a todos tienes en poco

Nihil

¶ Nihil curas. Omnia flocifacis. De nihilo curas. Omnia negligis. Omnia paruifacis. Deos hominesq; despicias.

¶ Para que dire mas?

¶ Quid multa? Quid plura? Quid reliqua? Quid cætera? Quid alia omnino?

Tu conosci la tardanza y negligencia de Antonio.

¶ Sed nosti Callidij tarditatem. Sed te non fugit, quam sit Callidius pace efficax. Sed non es ignarus, quam Callidius sit frigidus. Sed nosti, quam Callidius sit ineptus.

¶ *Reprehensio negligentie.*

Yo no me mudare de mi proposito si a ti viene constante y firme.

¶ Neq; etiam ego nunc voluntatem immuto, si in eadem te constitutione inspexero. Neq; etiam aliam sumo deliberationem, si in eodem te proposito constitutum esse cognouerim. Neq; aliam consiliorum rationem immutabo, si te fixum esse perspexero.

¶ Proæmium pro synonymis conclusionum, quæ sequuntur.

Conclusio.

Si vel epistolæ vel orationes mi eloquentissime Ioannes, aut literis mandamus aut viuis verbis agimus, cum eas exordio: narratione: confirmatione ac confutatione confecimus: consequens ac necessarium

cessarium sequi videtur, ut nostræ propositioni conclusionem apponamus, ut cum res, quæ à nobis, actæ fuerunt, rhetoricæ orationis partibus confectæ consent: nihil, quod ad persuadendū pertineat, prætermissum esse videatur. Quam rem cum ita cōstare viderem, nolui in hoc modico deficere: quin etiam has modicas conclusionis inuentiones ceteris superioribus orationis partibus adiungerem. Cum igitur aliquid concludere volueris, si accuratissimè consideraueris: aut in ipsis facillimè tibi comparare poteris.

Ama me pues confces que Yo te amo.

¶ Tu igitur me amabis, si hoc idem me in te facere existimes. Tu igitur mihi inferuies, si mutuam me tibi vicem præstiturum arbitraris. Tu igitur me cōplecteris, si in eandem beneuolentiæ vicissitudinem me tibi correspondere putes.

Yo querria si es p ossible que tu me amasses como sueles.

¶ Si poteris, velim, me ames, ut soles. Si adduci poteris, cupio ut mutuo me diligas. Si fieri possit, velim tuum pristinū erga me amorem conferues. Si effici poterit, cupio ut solita nostræ beneuolentiæ coniunctio integra conferuetur.

¿En comigo aql amor q Yo contigo tengo.

¶ Fac igitur mutuo me diligas. Eadem igitur fac me beneuolētia cōplectaris. Parè igitur fac mihi voluntatē præstes.

Seamos de aquel animo y voluntad que noso tros auemos siempre est ado

¶ Igitur inter nos simus animo, quo semper fuimus. Simus igitur ea mente, qua semper constituimus. Persistamus igitur voluntate, qua merito esse debemus.

¶ Partitio mutui amoris.

Si alguna desdicha me impidiere.

¶ Nisi hanc mihi facultatē aliquis casus eripuerit. Nisi hanc occasionem aliquod infortunium perturbaucrit. Nisi hanc opportunitatem aliqua iniqua fors immutauerit.

Quando yo tuuiere mayor pujança yo te

satisfare mas largamente los cargos que tengo de ti.

¶ Meum in te, animum multo officiosorem atq; meliorem cognosces, cum mihi oblata fuerit cōmodior tibi satisfaciēdi facultas. Quos beneficiorum fructus tibi debeo, cum opportunior dabitur potestas: vberiores, prastantiores: cumulationesque recipies. Ego enim semper omnibus in rebus, quas ad te pertinere arbitrabor, cum expositam facultatem consequar, mirificum tibi me comitem demonstrabo.

Es mucho de mirar, o de trabaxar.

¶ Quanta est opera. Est enim animaduertendum. Est igitur diligenter procurandum. Est igitur vigilanter euitandum. Est enim dies ac noctes elaborandum. Est enim vehementer insudandum. Properandum est. Celeritatē opus est. Maturitatem res desiderat.

Yo te lo auria mostrado por experiencia si la

fortuna no lo ouiesse vedado.

¶ Quod ego, clarissimē demonstrassē, nisi inopinatus casus hoc mihi eripuisset. Quod ego re ipsa probassē, nisi fortuna proprium consilium de manibus extorsisset. Quod

ego

ego optime perfecissem, ni fors aduersa officium meum in te turbasset.

¶ *Lamentatio aduersæ fortune & spei.*

Tu vees quanto mi esperança me ha faltado.

¶ Quantum spes fefellerit, vides. Quantum de spe deciderimus, intelliges. Quantum nos spes deluserit, prospicies. Quantum spe decepti sumus, cognoscis. Quantum frustratissimus, apertissimè sentis.

Ninguna esperança teigo del bien de la república.

¶ Exigua est spes salutis reipublicæ. De statu reipublicæ nullam spem concipio bonam. Nullam habeo exploratam rationem status Catonis. Nullam habeo exploratam fidem aduentus Catonis.

De lo que se dize de Francia no sabemos cosa cierta.

¶ Quæ de bello Gallico audiuius, adhuc sine capite sunt. Quæ de Gallia nobis nunciantur, adhuc sine certo autore proferuntur. Quæ de Gallis dicuntur, adhuc sine certo nuncio significantur. Quæ de Gallicis bellis nobis deferuntur, adhuc solummodo ex rumore habuimus.

Esto no es cosa de reyr.

¶ Nihil est quod rideamus. Sed ego non rideo, quanquã tu rides. Sed ego risum prouocare non possum, si tu risum exhibeas. Sed ego lætari non possum, etsi tu risu insanire videaris.

ris. Sed ego iocari non possum, quanuis tu gaudio desipias.
¶ Lamentatio aduersus fortunam & spem deceptam.

Si esto es verdad no es menester trabajar
mas, o ne ay remedio.

¶ Actum est, si hæc vera sunt. Si hæc ita sunt, nihil est quod cogitemus. Si hæc vera prædicatur, nihil est quod amplius laboremus. Si hoc ita cõstat, vt fertur, non opus est, vt deinceps frustra defatigemur.

Si esto acaesce la cosa andara mal.

¶ Si hoc ita interuenerit, actum esse de spe nostra putemus. Si hoc diu interuenerit, male futurum est. Si hoc vires ceperit, incõmodum subsequetur.

No es menester que tu te cures de lo hazer.

¶ Nihil est, quod facere gestias. Nihil est, quod curare moliaris. Nihil est, quod statuere coneris.

La cosa es hecha por otra manera que no
pensaua.

¶ Res enim aliter acta est quam putaueram. Non equidem eum finem sors dedit, quem speraueram. Longè secus accessio successit, quam expectaui.

¶ Lamentatio incommodorum.

Yo no se en que manera.

¶ Nescio quomodo. Nescio quo pacto. Nescio qua ratione. Nescio qua causa. Nescio quo auspicio. Nescio qua cælorum constitutione.

El error y verguensa hizieron a Arripino
que muriese.

¶ Arripinus falso errore ductus ad periculum apertissimum
accessit. Arripinus spe falsa productus ad pestem ante oculos
positam profectus est. Arripinus eius virtutis fama com-
pullus ad interitum palam notū deductus est. Arripinus pu-
dore victus ad mortem omnibus suspectā irruit sponte sua.

¶ Lamentatio incommodorum.

Aduchos se me atreuen por mi humanidad.

¶ Sed quidam homines mea facilitate immoderatē fruun-
tur. Multi profecto mea humanitate ingrātē nimis vtuntur.
Sed pleriq; nimiam de me sibi licentiam assumpserunt.

**Sies bien que todos seamos para nos mis-
mos, o a nuestro prouecho.**

¶ Quod si est astuti hominis omnia ad suam vtilitatem re-
ferre. Quod si sapientiam ducimus nos solos amare. Quod
si laudem ducimus, omnia ad rationes nostras conuertere.
Quod si omnia, quæ communia esse debent, nostrum com-
modum redundare curamus.

**Si conosciere que lo que hago me sera po-
co agradescido.**

¶ Si mea in homines seruitia profundere ac perdere videro.
Si mea in homines beneficia ingrata esse intellexero. Si
mea apud homines promerita intermoritura esse conspe-
xero.

xero. Si mea apud homines merita nihil esse valitura cognouero: gibni stans, ut si sub hominibus, ut si in

A los que no se agradaren de lo que yo hiziere no los enojare mucho.

¶ Non committam, ut quibusdam hominibus insanire videar. Non homines obtundam, si eos opera mea non delectabit. Non apud homines deliberabo, si eis non placuero. Non frustra laborabo, si mea diligentia ingrata videtur.

Clodio no esta aun alla donde pensaua.

¶ Clodius nondum profectus est quo iam se delatum existimat. Nondum idem Clodius consecutus, quod iam prope perfecisse arbitratur. Nondum Clodius illum rerum finem videbit, quem iam tenere sibi persuadere videtur.

¶ Lamentatio ingratitudinis.

Tu conosci las passiones de mi coraçon.

¶ Nosti mei stomachi fastidium. Nosti mei animi indignationem. Nosti quod soleam ab indignis abhorrire.

Yo puedo viuir sin Apio.

¶ Vtilitatibus Appij satis carere possum. Commodis Appij leuiter vacare possem. Adiuuentis Appij leuiter supersedere possum.

Es mejor comportar toda cosa que ser subyecto a los indignos, o malos.

¶ Sed quiduis est melius, quam indignos sequi debere. Sed omnia, vt putas, commodius est pati, quam indignis parere. Sed malo cuiusuis seruitutem tolerare, quam hominum perfidorum vultum subire.

Esto es mas ligera cosa de dezir que de hazer.

¶ Facile enim dictu est. Hoc est facile existimatu. Hoc enim facilius est dictu quam factu.

Yo no te otorgo aquesto.

¶ Hoc tibi non concedo. Hoc tibi non assentior. Hoc ita esse non sentio. Id enim iure negare possum. Id falsum esse possum confirmare.

Esto no me paresce cosa verdadera.

¶ Neq; enim hoc est verisimile. Nec hoc videtur esse consentaneum. Neq; hoc videtur esse probabile. Hoc enim verum esse constat. Hoc enim totu falsum est. Tantum enim hoc abest à veritate, vt nihil sit magis alienum.

¶ Reprehensio mendacis.

¶ Lamentatio ingritudinis.

Yo no le puedo creer.

¶ Non enim possum credere, non existimare. Nulla quidem ratione in mentem mihi venire potest. Non enim possum alio modo mihi persuadere. Non enim possum abduci vt credam. Hoc enim mihi in mentem cadere non valeret.

Esta razon vale poco.

¶ Sed hæc ratio leuis est. Sed hæc excusatio accipienda nõ est. Sed hæc causa tenuis est. Sed hæc res parum probabilis est. Sed hæc sententia tenuis est. Sed hæc cõclusio nulla est.

Das esta razon no es menester.

¶ Sed hac ratione nihil opus est. Sed hoc negocium nõ est nobis necessarium. Sed hunc sermonem idoneum non putamus. Sed hac disputatione non egemus. Sed hoc genere uti nobis non licet.

Las fuerças fallestcen.

¶ Vires deficiunt. Membra cadunt. Animus languet. Anus contrahitur. Cadit animus. Vires enervantur. Facultates minuuntur.

¶ *Reprehensio mendacij.*

Tu no sabes bien con quien traes pleyto.

¶ Nescis enim, quo cum homine tibi negotium sit. Ignoras quidem, cui tu hominum contradicas. Non enim recte nosti quem oppugnas.

¶ *Reprehensio indigne iniquitatis.*

Los hombres inuidiosos y maldiziétes no

han bien conosciado a Gasparino.

¶ Totum enim Gasparinum non nouerunt detrahentes. Omnes equidẽ Gasparini virtutes nõ tenuerunt inuidi ho-

mines. Omnia profecto Guasparini officia nō didicerunt.

Yo soy venido en boca de los inuidiosos y maldizientes.

¶ Incidit mea vita in vocolas maledictorum. Sed contigit meus status in detractiōe malorum. Sed euenit mea fors in petulantia inuidorum. Sed hac quidem conditione natus sum, vt facile detractores inueniam.

Quien se deleyta en dezir mal de otros oyra lo semejante de si.

¶ Qui detractiōibus delectantur, facile comparent, qui parem sibi vicem referant. Qui malo dicendi genere latantur, mutuam gratiam recipiunt.

Muchos reprehenden a otros los quales estan en grande vicio y error.

¶ Sunt enim multi, qui cum ceteros corripunt, non reprehensione carent. Pleriq; existunt profecto, qui ceteros laesere non desinunt, ipsi admonitione plurimum indigent. Complures equidem ceteris detrahunt, qui sunt turpibus vicijs ac abominandis sceleribus coinquinati.

¶ Reprehensio indigne iniquitatis.

Muchos son ignorantes en sus hechos y quieren saber los agenos.

¶ Multi sunt, qui suas rationes non nouerunt: & alienas impetū curant. Pleriq; existunt, qui suas causas nō satis cognoscunt.

tur esse gerendum. Si res vtiliter agi poterit. Si quoquo modo res fieri poterit. Si rei opportunitas potestatem habebit.

Tu no tienes razon de me acusar, o reprehender.

¶ Neq; enim habes quo me accuses. Neq; vlla est causa, qua merito reprehendere possem. Neq; quicquam à me cõmissum est, quod criminandum esse videatur. Neq; vlla iusta mecum postulandi causa oblata est. Neq; quicquam egi quod iure corrigere possis.

¶ *Excusatio.*

Si tu onieses sido, o estado presente no lo aurias hecho mejor.

¶ Neq; enim tu melius, si præsens adesses, rem curasses. Neque enim accuratius, si adfuisses, rem egisses. Neq; enim tu cõmodius, si adfuisses, negotium egisses.

Esto que se dize de Milon es falso.

¶ Hoc, quod de Milone dicitur, falsum est. Hoc, quod in Milonem obijcitur, translatum est. Hoc quod Miloni impingitur, vanum est.

Que diras tu si estas cosas son falsas.

¶ Quid si quæ dicta sunt falsa sunt omnia? Quid si ostēdam hæc omnia esse inania? Quid si hæc omnia nulla esse demōstrarem? Quid si hæc vana constent. Quid si hæc omnia ficta esse confirmem?

Yo hago poca estima de maldizientes.

¶ Malorum enim sermonibus non moueor. Inuidientium ego maledictis fidem non adhibeo. Friuolis ego hominum rationibus non assentior.

Yo no conozco que Clodio sea mas suficiente que Milon.

¶ Non enim eā cognosco acie ingenij Clodij, vt ipse meliora cogitet quam noster Milo. Non tantā intelligo Tyronis consilij caliditatem, vt ipse acrius queat conficere.

Si yo hablo claro, o a la clara, deuo ser perdonado, porque yo soy constreñido a hazer: o es me forçado de lo así hazer.

¶ Hoc loco si videor clarius respondere, nemo miretur, cum id necessitas postulet. Hoc loco si aperte disputo, nemini durum videri debet, quoniā necessaria causa impellit. Hoc loco si quod sentio liberè aperio: tolerandus sum, cum res ita me penitus facere cogat.

¶ Excusatio.

Porq̃ no te maravilles por auentura q̃zc.

¶ Ne forte mireris cur. Ne forte decipiaris opinione cur. Ne forte false tibi persuadeas. Ne forte male existimes. Ne forte falsa ducaris opinione.

Quando fue jamas que yo offendiesse a los buenos?

Quando

¶ Quando ego vnquam bonis fui impedimento? Quando ego bonis conatus sum offendere? Quando ego bonis aduersarius vnquam fui?

Yo no tengo cosa que escreuir.

¶ Non habeo quid scribam. Non mihi occurrit, quo te genere literarum visitem. Non mihi in mentem venit, quibus verbis tecum colloquar. Nihil est in praesentiarum, quod potissimum tibi significem.

Ninguna cosa me viene a la memoria.

¶ Nihil mihi in mentem venire potest. Nihil mihi in mentem succedit.

¶ *Excusatio.*

Yo he sido corto en escreuir.

¶ Equidem scripsi parcius, quod. Equidem fui breuior, quia. Equidem breui complexus sum.

No dero de te escriuir sino por no auer men-
sagero seguro a quien pueda cometer mis cartas, o de quien yo pueda confiar.

¶ Meae quidem literae sunt eiusmodi, vt eas non audeam committere. Si quem tamen, cui fideliter & recte committam, inuenero, dabo operam, vt per crebras meas literas te visitem. Si quenquam haectenus fuero, cui recta sit fides adhibenda, ita efficiam, vt meae ad te literae deferantur.

Yo te escriuiria mas largamente si no.

¶ Scriberē plura, nisi. Plura essent dicēda, si. Pluribus tecum agerem, nisi. Longiori vterer ratione, si. Longior essem in dicendo, si.

Yo te escriuo mas breuemente porque la cosa no me plaze.

¶ Hæc breuius ad te scripsi, quia id non mihi placet. Hæc breuioribus perstrinxi, quia res hæc me non delectat. Hæc paucioribus egi, quia sine magno dolore aptius hæc exprimere non possum.

Esto no es por defecto de nra amistad.

¶ Neq; obliuione nostræ amicitia hoc accidit. Neq; intermissione nostræ benevolentia hoc euenit. Neq; diminutione nostræ coniunctionis hoc contingit.

¶ Excusatio.

A que proposito se dize esto?

¶ Quorsum hoc? Quid hoc sibi vult? Quem ad finem hoc spectat? Quo igitur hæc suspectant? Hæc, quæ dixi, eo spectant, vt.

Yo no te oso rogar mas affectuosamente,
porque se y conozco tu liberalidad, parece que yo aya olvidado la acostumbra da liberalidad y cortesia.

¶ Non ausus sum vehementius à te contendere, ne tuæ liberalitatis

ralitatis oblitus esse videar. Pluribus verbis nō audeo tecum
agere, ne te amplissimæ tuæ beneficentiæ oblitum esse pu-
tem. Maiori quidem studio quicquam à te petere non de-
beo, ne liberalitatis tuæ consuetudini iudices diffidere.

Ahora veremos las burlas.

¶ Sed iam satis iocati sumus. Sed hoc extra iocum. Sed de
hoc alias ridere licet. Sed alias iocabimur. Sed ridicula mis-
sa faciamus.

Esto me parezca mil años, o se me haze muy
largo ante que se acabe.

¶ Hoc ita longum est, vt optatum sit. Immortalitas mihi vi-
detur, antequam rem hanc consequar. Tanquam immorta-
le videtur hoc mihi contingere posse.

Yo sigo al tiempo.

¶ Fruor dum licet. Téporibus obsequor. Pareo necessitati.

No he hecho aquello que tu querías, porq̃
no he podido.

¶ Quod serius, quam expectabas, rem efficerem, id rei diffi-
cultate cōmissum est. Quod tardius, quam nolebas, tibi scri-
pserim, id nunciorum carentia non negligentia factum est.
Quod diutius, quam credebam, aduentum meum distule-
rim, id occupationibus velim attribuas.

Esto es a causa de mis ocupaciones.

¶ Hoc attribuas occupationibus. Hæc rei magnitudini as-
gnes. Ignosce mihi. Miserere temporum.

Ninguna otra cosa me detiene.

¶ Neq; tamen vlla res alia me tenet. Neq; tamen alio im-
pedior negotio. Neq; tamen vlla me ratio mouet.

**De las otras cosas no puedo afirmar cosa
de cierto.**

¶ De cæteris rebus nihil affirmare possum. De reliquis ne-
gotijs certi nihil habeo. De reliquis accessionibus certum
quicquã polliceri non possum. Reliquã nullam spem video

**Si yo hallasse algũ camino yo haria lo que
tu desseas & quieres.**

¶ Si quis mihi esset aditus, id quod speras, aggrederer. Si
quam rationem comperirem: id, quod desideras, consequi
posse prosequerer. Si quam viam perscrutari possem ad id,
quod petis, omnia pararemus.

**No solamente en esto mas aun en todas las
otras cosas.**

¶ Non solum modo in hac causa, sed etiam in cæteris alijs.
Neq; solũ in hoc negotio, verum etiã in alijs omnibus. Neq;
enim in alijs dumtaxat rebus: sed multo magis in cæteris.

El restante no pertenesce nada a ti.

¶ Reliqua nihil attinent: Reliqua nihil te tangunt. Cætera
sunt

sunt eiusmodi, ut nihil ad rem tuam pertineant.

¶ *Excusatio.*

Esto es culpa de la fortuna.

¶ Fortuna culpam sustinet. Hæc fortunæ tribuuntur. Hæc temporibus assignantur.

Por ventura dira alguno.

¶ Fortassis dixerit quisquam. Forsam diceret quisquam. Forsam quisquam scitaretur. Quæreret aliquis forasse.

Tu dirias por ventura quel es mancebo, o moço, mas el es noble y de valor.

¶ Adolescentem inquis, at nobilem præstantem & primum. Puerum dices, at doctum sapientem, & expertum. Iuuenem asseris, at amicum, fidum, & necessarium.

Ninguno era de mas valor.

¶ Neq; erat quisquam honore superior. Neq; erat alius sapientia præstantior. Neq; reperiebatur aliquis virtute præstantior. Neq; habebatur quisquam rebus gestis illustrior. Neq; erat quisquam autoritate præclarior.

Por ventura que aun diran esto.

¶ Fortasse etiam illud adderent. Forte etiam illud adducerent. Fortasse etiam hoc non tacerent. Forsitam illud etiam assignarent.

YO no te puedo satisfazer si no con el animo
y buena voluntad.

¶ Sed nihil mihi ad satisfaciendum præter bonam voluntatem relictum est. Sed nulla mihi facultas ad remunerandum præter animum gratissimum concessa est. Sed nullum mihi officiorum gratificandi genus præter ardentissimum desiderium datum est.

¶ *Excusatio.*

No es cosa q̃ haras liuiana, o por palabras.

¶ Neq; opus est, vt ad rem nudus accedas. Neq; bona voluntas satis est, vt res facultatem desiderat. Neq; enim verba satis valent, vt negotia præsidium requirunt.

Perdona me si yo no te he podido escreuir

por la fortuna que me ha impedido.

¶ Id velim vt ignoscas, quòd inuita fortuna facere non potuerim. Id cupio mihi indulgeas, quod negante fortuna curare non valuerim. Id obsecro mihi non imponas, quod nolente fortuna non perfecerim.

No te maravilles si yo no he hecho, o nego

ciado este negocio.

¶ Neq; quicquam est quod mireris, si hoc non egerim. Neque est vlla, quod tenearis, admiratio ne, si rem hæc non curauerim. Neq; enim est causa, cur in aliqua sis admiratione si hoc negotium non perfecerim.

Si alguna

Hab que tu me fauorezcas como me has pro-
metido.

¶ Tu igitur, sicut mihi pollicitus es, fac te rationibus meis adiungas. Tu igitur, vt mihi promilsisti, prospice quod à te contendo. Tu igitur, sicuti de me recepisti, te mihi accom-
modes.

Yo querria que tu mâtunieses aquello que
me has prometido.

¶ Velim igitur, quod mihi pollicitus es, persoluas. Quod promissisti, velim tua fide satisfacias. Quam mihi spem dedi-
sti, velim re ipsa mihi præstes. Fac igitur, quod es mihi polli-
citus, re ipsa experiar. Fac igitur, vt mihi dixisti, ita opus ap-
pareat. Fac igitur, vt mihi amanter demonstraisti, ita fac te
constare intelligam.

Hab q̄ tu me quieras tanto comò escribes.

¶ Tu igitur, vt scribis, me charissium habeas. Tu igitur ve-
lim, vt dicis, me tibi coniunctissimum retineas. Tu igitur
velim, vt polliceris, me re tua reponas.

¶ *Petitio promissorum.*

Despues que yo me he encomendado en tu
amistad tu me deues fauorescer.

¶ Quoniam igitur ego in amicitiam tuam me cōmisi, me
ergo exornare atq; exaugere debes. Quoniā igitur iustitiæ
tuæ me dedi, ergo rationibus meis iure ipso opitulari debes

Yo

Yo te ruego que ayas mis hechos por encomendados. obiectum

¶ Te igitur peto, vt rationes meas commendatas habeas. A te igitur contendo, vt statum meum complectaris. A te igitur hoc desidero, vt fortunas meas tibi assumes obseruandas.

Haz me esta gracia, o haz esto por mi amor.

¶ Hoc igitur nostræ beneuolentiæ largire. Hoc igitur nostræ beneuolentiæ concedas. Hoc igitur nostræ conditioni fac concedas. Hoc igitur nostræ affinitati fac remittas. Hoc igitur priscae nostræ consuetudini præstare debes.

Ayuda me pues por tu virtud.

¶ Adiuua me tua virtute. Complectere igitur me tua sapientia. Suscipe igitur me totum tuis beneficijs exornandum. Ama me igitur tua solita beneuolentia. Defende me igitur tuo solito patrocinio.

Yo te ruego pues que tu me quieras defen

der y fauorescer como requiere la nuestra amistad.

¶ Te igitur oro, vt me ita tuearis, sicuti amicitia nostra postulat. Te igitur obsecro, vt meas rationes ita defendas, sicuti nostra necessitudo requirit. Te igitur obtestor, vt me ita conserues: sicut amor noster iubere videtur.

¶ Deprecatio auxilij.

Yo te ruego pues que tu me defiendas.

Quare

¶ Quare te oro, causam meam agas. Quare te obsecro, vt me tibi in omnes partes defendendū putes. Quare à te contendo, vt me totum conseruandum recipias.

Yo te ruego q̃ tu fauorezcas mi dignidad.

¶ A te igitur peto, vt dignitati meæ suffrageris. A te postulo, vt honori meo opituleris. A te igitur efflagito, vt auctoritati meæ inferuias. Ad te igitur cōfugio, vt rationibus meis te accommodes.

¶ Deprecatio auxiliij.

Yo te ruego grauissimamēte, o muy mucho.

¶ Itaq; te etiam atq; etiam rogo. Itaq; vehementissimè obsecro. Itaq; plurimū obtestor. Itaq; maximopere contendo.

Yo demando la tu beneuolencia y auctoridad.

¶ Beneuolentiam igitur & liberalitatem à te opro. Gratiam igitur & officium tuum à te desidero. Auctoritatem igitur & voluntatem tuam à te deosco.

En tu poder esta hazer que yo aya a quello que desseo.

¶ Est enim in tua potestate id agere, vt, quod maximopere desiderem, faciliter impetrare possim. Est igitur tuæ facultatis curare posse: vt, quod vehementer excepto plurimum, consequi valeam. Est igitur tuæ voluntatis omnia me posse perficere, quæ cupiam.

Yo te ruego que la esperanza que yo en ti
tengo no sea vana.

¶ Rogo igitur ne fallas opinionem meam. Te igitur obsecro ne spem meam decipias. Te igitur oro, ne spes mea frustrata maneat.

Hornas gran diligencia por mi.

¶ Magnam igitur pro causa mea operam fac adhibeas. Summum igitur pro meo negotio fac studium addas. Vehementer igitur rationibus meis diligentiam fac ad iungas.

Yo quiero que tu sepas.

¶ Velim igitur intelligas. Velim igitur ratum habeas. Velim igitur tibi persuadeas. Velim igitur exploratum teneas.

¶ Deprecatio auxilij.

Si yo alcanço esta cosa me parescera que

seré restituydo a mi mesino, o que aue alcançado la cosa que mas desseaua.

¶ Ego denique me ipsum mihi videbor restitutum si res habere assequi valebo. Si igitur hoc meum a te negotium conficiam omnia profecto videbor consecutus. Si igitur hoc feceris existimabo mihi quod maximopere desiderauerim contigisse.

Yo me encomiendo a ti.

¶ Totum igitur me tibi trado. Totum igitur me tuæ fidei commendabo. Totum igitur fac me complectaris.

Yo te

Yo tengo toda mi esperanza en ti.

¶ Nunc reliqua spes mea in te posita est. Nunc me totum tuæ commendo fidei. Nunc alio in nemine quã te ipso sperare licet. Nunc omnis spes in telolo dependet.

Si tu hizieres esto a mi me sera gratissimo,

lo cosa muy alegre.

¶ Si effeceris, magnum profecto fructum videbor recepisse. Quod si feceris voluntati meæ maximopere obtemperaueris. Gratissimum igitur mihi feceris si in hac re morem mihi gesseris.

Yo te ruego esto. &c.

¶ Illud tandem te oro. Illud deniq; obsecro. Illud finaliter te obtestor. Illud postremo à te contendo.

Trabaja que sea guardada mi honra.

¶ Da igitur operã, vt ratio meæ dignitatis obseruetur. Amicitia igitur nostræ velis habere rationem.

La honra que hizieres a Gasparino hare cuenta que la hazes a mi mesmo.

¶ Quæcunq; igitur officia in Gasparinum contuleris: ea omnia me ipsum recepisse putabo. Te existimare volo quibuscunq; Gasparinum obstrinxeris officijs: eisdem me tibi obligatum semper fore. Quicquid igitur officij & honoris in Gasparinum cõstitueris id ipsum in re mea te constituif-

se existimabo. Hoc igitur si à te impetrauero summo me beneficio à te affectu arbitror. Quantà igitur diligentiam in Gasparini causà exposueris tantà me à te recepisse iudicabo.

¶ Deprecatio auxilij.

Esto es prouechoso a ti y a mi si lo hizieres.

¶ Hoc igitur ut facias non solum mea sed tua interesse arbitror. Hoc ut cures omnis equidem comoditas depostulat. Hoc igitur si feceris comuni comodo inseruias.

¶ Deprecatio gratie communis.

Si tu hizieres aquello que yo desseo yo te juzgare por buen amigo.

¶ Si igitur quod volo statueris, te mei status amatorem existimabo. Si ergo quod cupio perfeceris te mihi amicissimum iudicabo. Si itaq; quod à te peto curaueris, te comoditatis meae studiosissimum esse cognoscam.

Porque razón si me tienes por hombre agradecido.

¶ Quare si me virum bonum existimas. Quamobrem si me virum gratum esse credis. Quas ob res si me tuis beneficiis dignum esse iudices. Quapropter si pro hac re vehementer elaborare prospicis.

Tu me haras esta gracia, o sobre todo te ruego mucho hagas esto.

¶ Hæc igitur tibi erunt curæ quemadmodum confido. Ex omnibus

omnibus igitur rebus, nihil est quod mihi gratius facere possis. Hoc igitur ut quamprimum facias valde rogo. Hoc igitur ut spero perficias.

Veraras estar toda otra cosa por hazer mi negocio.

¶ Omnia igitur relinques, cum res mea auxilium tuum postulabit. Cætera alia prætermittes cum negotium meum opera tua indigebit. Nihil igitur aliud curabis cum tibi causam meam curare contingit.

¶ *Deprecatio auxilij*

Tu no podras creer quanto esto me sera alegre.

¶ Non posses existimare quam mihi gratum sit futurum. Non tibi persuadere valeres quam iucundum fore putes. Non facile credere posses quam mihi hoc erit acceptum.

Situ me hazes esta merced.

¶ Quod si hoc mihi beneficium effeceris. Quod si hoc me beneficio exornaueris. Quod si hoc in me beneficium contuleris. Quod si in hoc mihi adiumento esse volueris. Quod si me adiuueris. Quod si te mihi facillimum ostéderis. Quod si ex his me molestijs exueris.

En lo qual me hazas muy gran merced.

¶ Quare rem mihi admodum gratam effeceris. Quapropter gratissimum mihi effeceris. Rem igitur mihi feceris quam gratissimam. Mihi igitur erit quam iucundum. Rem igitur mi-

Q 2 hi accepta

hi acceptā persolueris. Rem igitur aptissimam præstitentis.

Lo qual si tu hizeres.

¶ Quod si feceris. Quod si erit factum. Quod si erit à te perfectum.

Haras tanto por mi como si la cosa fuesse tua.

¶ Pro me igitur ita elaborabis tanquā si tua res agatur. Fac igitur causam meam suscipias vt si tuum negocium tractares. Nō minori igitur cura rationes meas cōplectere quam si propriam dignitatem curares.

Si esto yo pudiesse alcázar tener meya por bienauenturado.

¶ Quem ego diem si videro, satis foelicē arbitrabor. Quam ego rem si perfectam esse conspexero me fortunatum existimabo. Quam ego accessionem si tandem consequar optime actū esse putabo.

¶ Deprecatio grātie communis.

Yo hare por ti toda cosa que a ti cumpla.

¶ Ego quæ te velle quæq; ad te pertinere arbitrabor omnino studiosissimè & diligēter curabo. De me sic velim iudices salutis tuæ præsto me semper futurum. Ego tibi ac tuis non desum neq; defuturus sum.

Yo hare aquello que tu me mãdas, o pides.

Faciām

Faciam quod me rogas. Faciamus igitur quod petisti. Perficiam ergo quod iussisti.

¶ Obligatio promissionis diligentia et beneficij.

Ani lo hare como lo mandas.

¶ Ita vt mones efficiam. Ita q; vt præcipis agam. Ita q; vt sua des faciam. Ita q; vt consulis pergam.

Lo qual pnes que tu lo quieres ansi lo ha-

¶ Quod cum tu ita, vis tuo igitur amore perficiam. Quod, cum ita iubes tua igitur causa curabo. Quod cum ita placet faciam igitur desiderio tuo quod voles.

Si tu quieres alguna cosa de mi yo hare q

¶ Si quid igitur à me petieris perficiam ne tu frustra à me petisse videaris. Si quid igitur à me voles faciam ne postulatio tua inanis habeatur. Si quid igitur à me desiderabis, curabo ne tua in me spes frustra videatur.

Recordando me de la nuestra antigua ami-

stad yo te fauorefcere.

¶ Ego igitur memoria nostræ veteris amicitia monitus te semper amabo. Ego igitur tua virtute perdoctus tibi semper fauebo. Ego itaq; tua in me obseruatia & modestia moncor tuas rationes libentissime tueri.

¶ Obligatio promissionis diligentia et beneficij.

El animo mio sera siempre qual deve ser, o
la voluntad que tengo contigo jamas la perdere.

¶ Meus igitur in te animus erit semper, qui esse debet. Meū
igitur officium semper futurum est idem, quod esse solet.
Mea igitur in te amandi institutio eadem semper conserva-
bitur, quæ merito constare debet.

Yo estoy muy aparejado:

¶ Itaq; sum animo paratus. Itaq; sum voluntate promptus.
Itaq; sum re & opere expeditus.

Toda cosa q̃ yo por ti hiziere me sera muy
alegre.

¶ Omnia igitur, quæ pro te faciam mihi iucundissima vi-
debuntur. Quæcunq; igitur pro te suscipiam erunt mihi gra-
tissima. Quæ igitur pro te sustinebo erunt mihi delectabilia.

Yo porne todo mi poder por ti.

¶ Quæcunq; igitur facultas erit mihi arbitrio tuo semper
disponetur. Omnis igitur mea potestas pro sententia tua
exponetur. quantum igitur in me est, id totum erit tibi pa-
ratissimum.

El negocio que tu has recomendado yo lo
tengo por mio proprio.

¶ Quod causam tuam mihi commendas, meam puto te mi-
hi commendare. quod res tuas mihi complectédas commi-
seris,

feris, meas esse existimo. quod dignitatem tuam à me cura-
ri velis, meam simul curaturus sum.

¶ Obligatio promissionis & beneficiorum.

Finalmente yo soy de aquesta deliberacion
o intencion.

¶ Hoc deniq; deliberaui. Hac tandem sum voluntate. Hac
sum finali opinione. Hac sum postrema existimatione. Hac
deniq; sum deliberatione.

Aunque no he alcanzado lo que querria no
no me pesa de lo que he hecho, o tentado.

¶ Et si nihil profeci, rem tamen esse tentatam lætabor.
Et quanquam nihil impetrem fortunam tamen me exper-
tum fuisse gaudebo. Et si fortasse nihil fuero consecutus, pla-
cebit tamen rerum conditionem per scrutatum fuisse. Ta-
met si frustra laboraui, morem tibi gesserò, dum hominũ
voluntates atq; mores expertus fuero.

Adas nos proueeremos aquestas cosas, o
ternemos cargo.

¶ Verum hæc videbimus. Verum ista curabimus. Sed hoc
agemus. Verum hoc transigemus.

Que da que nosotros hablemos en vno per
sonalmente.

¶ Restat igitur, vt coram sermonem habeamus. Reliquum

est igitur vna esse velimus. Extremum illud est vt vna delibe-
remus. Summa illa sit vt nos simul cōueniamus. Caput illud
maneat, vt nobis præsentiſibus vna commentemur

**Las otras cosas que restan os dira el por-
tador.**

¶ Reliqua tecum aget tabellarius. Cætera per tabellarium
cognosces. Alia omnia tibi nūcius significabit. Si qua restat
ex aliorum sermonibus certior fies.

¶ Significatio diligencie.

Yo desseo que la cosa te succeda bien.

¶ Tu quod agere velis deus approbet. Tu quid constitueris,
exopto, vt tibi bene vertat. Tu quid feceris, cupio tibi feliciter
euenire.

¶ Desiderium vtilitatis amicorum.

**Querria me hiziesſes sabido: de aquello q
has de hazer.**

¶ Velim igitur, quid acturus sis, me certioſorem facias. Velim
igitur, quid constituturus sis, me admonitum facias. Velim
igitur, quid moliturus sis, mihi significes. Velim, quid consi-
lij sis incepturus mihi denūcies. His igitur de rebus quid de
liberaturus sis, fac me doceas. De his igitur negotijs quid sis
ordinaturus, fac vt ſciam. Hac igitur de re quid te facturum
putes, fac mihi notifices.

Yo he plazer que la cosa va así.

Itaq;

¶ Ita rem gestam esse gaudeo. Itaq; negotium ita esse confectum valde lætor. Itaq; factum nostrum ita approbatum iucundor.

La cosa fue así hasta aquí.

¶ Res igitur hactenus acta sic est. Negotium adhuc sic se habet. Hoc est quod factum est. Tenes igitur, quo nam pacto res gesta sit. His ergo rebus certior factus tenes quid agendum sit. Quæ igitur acta sunt vides. Quæ igitur constituta sunt collige.

Tu conoces aquello que yo he hecho.

¶ Nunc à me quæ acta sunt clarissime satis intelliges. Nunc quæ sunt à me constituta. Nunc quid egerim cognoscis. Nunc quid decreuerim prospicis. Nunc quid constituerim vides. Nunc quid acturus sum accipis.

Tu has entendido el mi consejo y la mi opinion.

¶ Habes igitur meum consilium. Habes quid augurer. Tenes igitur rationem mei consilij. Intelligis igitur summam meam. Prospicis igitur, quæ mea sit institutio.

¶ Admonitio cognitionis.

Tu has entendido que cosa me ha induzido a querer mal a Clodio.

¶ Accepisti quibus rebus adductus sum, ut cum Clodio bellum susceperim. Intellexisti, quæ causa commotus sum, ut Clodium perpetuo odiam. Vides ergo, quæ me causa mouet, ut

Clodij inimicissimus esse debeam. Certior igitur factus es
quæ iniuriæ me à Clodio abalienarunt.

Adas como te escreui vn poco antes.

¶ Vt paulo ante tibi dixi. Sed vt ad te scripsi antea. Sed vt an-
tea tibi significauit. Sed vt antea admonui. Sed vt antea tibi
declarauit.

Las otras cosas otros te las diran.

¶ Cætera cognosces ex alijs. Quæ igitur sequuntur, alij tibi
significabunt. Quamobrem Sempronius explicabit. De cæ-
teris rebus ex rumoribus certior fies.

Queda pues, o así que resta.

¶ Caput igitur hoc est. Restat igitur. Reliquum est igitur.
Cætera sunt igitur.

Por lo qual pues que así es.

¶ Quare quod reliquum est. Quod cum ita constet. Quod
quando assecuti sumus. Reliquum est. Quid. ita est. Meæ igi-
tur petitionis caput hoc est. Cum igitur ita sit. Itaq; videas.
Ergo ita accidit. Igitur cognoscere potes.

¶ Admonitio cognitionis.

Las quales cosas si tu las mirases hallaras

que son como yo digo.

¶ Quæ omnia si colligeres, vera esse existimabis. Quæ om-
nia si animaduertis recta, esse conspicias. Quæ omnia si pó-
dera

derabis ita, vt dixi, constare videbis. Quæ omnia si memineris, me vera prædicare iudicabis.

Mas porque yo torne al proposito, o porque tornemos al comienço.

¶ Sed vt eodẽm reuertar. Sed vt redeamus ad illud, vnde diuertimus. Sed vt redeã ad id, vnde cœpi. Sed vt redeam ad caput ipsum. Sed vt ad rem ipsam reuertar.

Por lo qual escripta esta sola cosa concluir o no escriuire mas.

¶ Quare si hoc vnum proposuero, finem dicendi faciam. Quare si hoc aliud addidero, concludam. Quare si hoc vnũ edixero scribendi modum imponam.

¶ Admonitio cognitionis.

Es menester se amor y diligencia.

¶ Fide igitur & cæleritate opus est. Amorem igitur & diligentiam res depostulat. Voluntatem igitur & maturitatem necessitas requirit.

Pues auemos hablado delas malicias delos

hõbres es menester q̃ siẽpre las tẽgamosn la m emori a
¶ Et quoniã de hominis perfidia agere cœpimus: illud cõtinuo mementote. Et quoniam de malorum iniquitate tractamus: illud sedulo considerabis. Et quoniã de hominũ sceleribus mẽtionem fecimus, illud semper cogitare debemus.

Recuerda te desto, o ternas cargo desto.

Hoc igitur

¶ Hoc igitur memento. Hoc igitur sit tibi eura. Hoc igitur curabis. Hoc igitur semper recordare. Hoc igitur sedulo in mente habeas. Hoc igitur semper animo complectere. Teneas igitur sedulo memoria.

¶ Admonitio consilij.

Finalmente piensa esto.

¶ Deniq; illud cogita. Tandem illud existima. Postremo illud animaduerte. Finaliter illud considera.

Considera bien pues de la vna parte y de la otra el tu hecho.

¶ Considera nunc vicissim tuum factum. Aduerte nunc in diem rationes tuas. Vide nunc pariter statum tuum. Cogita nunc vltro citroq; accessiones vtriusq; partis.

Piensa diligentemente que consejo deue- mos seguir.

¶ Accuratissime igitur tecum delibera, quæ consultandi institutio sit recipienda. Non cessabis igitur tecum peruoluere, quæ iā agendi ratio sit nobis obseruanda.

Tu lo haras mejor.

¶ Facies itaq; melius. Ages itaq; commodius. Curabis itaq; prudentius. Desiberabis itaq; sapientius. Constitues itaq; probabilius.

Estas son las cosas las quales yo te querria hazer saber.

Hec

Hac igitur sunt quæ tibi nota esse volui. Hac igitur constant quæ te scire oportere arbitratus sum. Hac igitur sunt quæ te scire desiderabam.

¶ Admonitio consilij.

Proestas razones que te he dicho tu debes hazer aquello que te aconsejo.

¶ Omnibus his de causis debes quod dixi obseruare. His igitur de rebus omnibus debes mihi obtemperare. His igitur rationibus sententiæ meæ debes acquiescere. His igitur rationibus sententiæ cōditionibus debes mihi acquiescere.

Aora haz aquello que te plazera.

¶ Nunc quod tibi videtur facies. Nūc ex sentētia quod voles cōstitues. Nunc tibi consiliū est, quid tibi agendum sit. Nunc tenes quod debes constituere. Nunc tuum factū considera. Nunc tu ex rebus & ex ratione ceterarum coniecturarum quid commodè fieri possit curabis. Nunc tu pro tua prudentia quod bonum videbitur perficies.

Pues si tu hizieres aquello que te aconsejo.

¶ Si igitur me audies. Si igitur mihi obtemperabis. Si igitur morem mihi gesseris. Si igitur mihi credere volueris.

Yo he vsado nueno modo de dezir porque tu entiendas.

¶ Hoc dicendi genere ad te vsus sum vt intelligeres. Alia scribendi ratione in declarando factum vsus sum vt cognosceres.

sceres. Inusitatocōmentandi modo tecum egi, vt scires.

Haz q̄ seas constante en el buen proposito.

¶ Fac igitur in consilio perman eas. Fac igitur constanti animo persistas. Noli igitur ab inceptis desistere. Fac igitur in voluntate perman eas. Fac igitur ne quisquam ab officio te auferat.

¶ Admonitio consilij.

Tu conosces q̄ todas estas cosas son vanas

¶ Cognoscis igitur hęc oīa esse inania. Tenes igitur hęc esse ieiuna. Habes igitur hęc esse vana. Intelligis igitur hęc omnia non valere. Perspicias igitur hęc vim nullam habere.

Yo priuado de muchos prouechos y socorro

ros no puedo estar que no aya dolor.

¶ Itaq; priuatus permagnis præsidijs cogor debere dolere. Itaq; orbatus amplissimis adiuuentis astringor merito cruciari.

Finalmente yo estoy aora sin cuydado y enojo.

¶ Deniq; nunc sollicitus non sum. Deniq; nunc molestus liber sum. Deniq; nunc ex curis sublatus sum. Deniq; nunc sum laboribus subleuatus.

¶ Significatio doloris & reprehensionis.

Yo te espro cada día.

Expe

¶ Expecto igitur te quamprimum. Te igitur indies operior
Venies igitur mihi expectatus. Non potes existimare quan
topere te desiderem.

¶ Significatio desiderij.

Yo espero tus cartas cada día.

¶ Expecto igitur tuas literas. Operior igitur, vt tuæ mihi li
teræ indies deferantur. Tuas igitur literas summa cum aui
ditare desidero. Incredibile me tenet desiderium videndi
tuas literas. Cupio igitur tuas literas quamprimum videre.
Summa igitur teneor voluptate tuas complectendi literas.

Escreuid me muchas vezes.

¶ Fac igitur sæpe mihi scribas. Fac igitur aliquo me tuo scri
pto lacesas. Fac igitur, vt tuis me literis sæpenumero visi
tes. Fac igitur, vt crebræ tuæ literæ ad me deferatur. Fac igi
tur mihi literis respondeas. Fac igitur, vt sapissime per
tuas literas mecum agas. Fac igitur, vt tuis literis intercedē
tibus de statu tuo fiam creberrime certior.

¶ Significatio desiderij.

Haz que tengas tanto animo y coraçõ que

conserues el estado de la republica

¶ Proinde fac animum tantum habeas, quantum opus est
ad rempublicam conseruandam. Proinde fac tanta sit in te
virilitas, quæ satis valeat, vt cõmunis status conseruetur.
Proinde fac perseueres, vt tui animi præstantia vniuersis ci
uibus salutem pariat.

Haz que

Haz que tengas grande animo y coraçon.

¶ Tu fac animo forti magnoq; sis. Tu fac animum fortem habebas. Tu fac te tua virtute sustentens. Tu bono fac sis animo.

No hagas hasta que sepas como esta el negocio de la guerra.

¶ Noli igitur aliud moliri, nisi belli furor prius efferuescit. Non igitur aliquid coneris, nisi prius belli rumor raucus factus sit. Noli igitur quicquam tentare, nisi prius audiamus, quemadmodum negotium sit confectum.

¶ Adhortatio ad magnitudinem animi.

Pues yo te ruego que tu des obra a la virtud, o te des mucho a la virtud.

¶ Itaq; te valde hortor, vt virtutibus incumbas. Itaq; vehementer obsecro, vt virtutibus inuigiles. Itaq; a te vehementissimè contèdo, vt virtutes summo studio complectaris. Itaq; non hortor solum, sed etiam te vehemētissimè rogo, vt summam virtutibus operam diligentiamq; adhibeas. Cura igitur nihil aliud, nisi vt virtutibus inuigiles. Age igitur hoc vnum, vt virtutes complectaris. In hoc vno igitur inuigila, vt virtutum ornamenta cōpares. Te igitur oro, vt omnes tuos nervos in virtutis gloriam extendas. Te igitur obsecro, vt omnibus viribus ad summam dignitatis præstatiā incumbas. Te igitur vehementissimè adhortor, vt omni cura: studio: ac vigilātia, ad immortalitatis æstimationem infudes.

Tu al-

Tu alcançaras toda cosa con estudio industria y diligencia.

¶ Omnia igitur, quæ vis, tuo studio consequere. Omnia igitur, quæ cupis, tua industria cōparabis. Omnia igitur, quæ desideras, tua diligentia nactus eris. Omnia igitur, quæ exopto, tua virtute perficies.

Por la qual yo te amonesto que tu te tornes a la virtud, o al estudio y a la sciencia.

¶ Quare ad virtutē cēseo te reuertere debere. Quia ppter ad studialiterarū iudico te debere redire. Quamobrē ad egregias bonarum artium disciplinas adhortor te conuertas. Qua de re ad rectā viuendi institutionē te referas monco.

¶ *Exhortatio ad virtutes & gloriam.*

Pues dexada la cōpañia de los malos haz que te acompañes con buenos y virtuosos.

¶ Ergo neglecta improborum societate, fac te bonis adiungas. Ergo spreta viciorum familiaritate, officiosos complectere. Ergo abiecta imperitorum consuetudine, doctos fac excolas. Ergo dimissa sordidorum coniunctione, fac libera libus te adhæreas.

Yo espero que esta cosa te dara gran loor.

¶ Hanc igitur rem confido maximam tibi laudem allaturam. Hoc igitur negocium spero amplissimam tibi æstimationis commendationem præstaturum. Hanc igitur virtu-

P tem

tem maxime laudi tibi fore confido. Hanc igitur discipli-
nam summam tibi dignitatis amplitudinem parituram mi-
hi persuadeo.

Pues haz que la fin responda al principio.

¶ Fac igitur, vt principijs exitus cor respondeant. Fac igitur,
vt primis vltima consentiant. Fac igitur, vt anterioribus po-
strema conueniant.

**Haz que tu hagas assi virtuosamente co-
mo se cree.**

¶ Fac igitur, vt tua virtus opinioni hominum correspon-
deat. His igitur virtutum præsijs te fac exornes, quæ apud
omnes virum te maximum efficiant. Effice igitur, vt quam
spem apud omnes concitasti, eam clarissimam demôstres.

Haz aquello que pertenesce a ti.

¶ Fac igitur quod tuum est. Fac igitur quod ad te attinet.
Fac igitur quod tua virtus depostulat.

¶ Adhortatio ad virtutes.

**Haz como tu has començado y como de-
ues y fueles.**

¶ Perge igitur, vt agis, nomenq; tuû cômenda immortalita-
ti. Tu igitur, vt instituiisti, psequere. Sequere igitur, vt cœpi-
sti. Inuigila igitur toto a nimo, vt dbes. Incûbe igitur, vt soles

**Haz alguna cosa mediante la virtud, por la
qual tu al cances loor y gloria immortal.**

Fac

¶ Fac igitur aliquid ex ingenio tuo depromas, quod homines delectet. Aliquid igitur ex industria fac cōponas, quod pōsteros adiuuare possit. Scribas igitur aliquid ex literarū virtute, quod nomen tuum reddat immortale.

Yo espero que tu reportes del estudio alguna notable virtud.

¶ Nunc autē expecto, vt ex studio Bononiensi aliquid tuæ virtutis eluceat. Nunc autem operior, vt ex tua studiorum disciplina aliquam magnam nominis æstimationem reportes. Nunc autem expecto, vt ex tuo virtutum officio aliquid celeberrimum exoriatur.

Haz que tu te hagas mas valiente, o esforçado en virtud que jamas fuiste.

¶ Fac in agendo gloria te vincas. Fac igitur in administrandis virtutibus te ipsum superes. Fac igitur in gerendis magistratibus solatijs virtutes tuas excolas.

¶ *Adhortatio ad uirtutes & gloriam.*

Que fuerça tenga esta cosa tu lo puedes mejor pésar, o ymaginar q̃yo saber la, ni dezir la, o escriuirla
¶ Hoc quā vim habeat, tu potius existimare potes, quā ego scribere. Hæc res quā facultatē habitura sit, tu facilius cognoscere potes, quā ego dicere. Hoc negotiū, quid sibi velit, tu melius intelligere potes, quam ego te possum admonere.

Tu miraras esto mejor segū es tu prudēcia.

¶ Sed hæc tu facilius pro tua singulari prudentia iudicabis.
Sed hæc tu melius pro magna sapientia tua existimabis. Ve-
rum hoc tu prouidentius pro accuratissima tua intelligen-
tia prouidebis.

**Ninguno puede mejor conoser, o saber co-
mo y quando estas cosas se deuen hazer, y quien las de-
ne tractar que vos.**

¶ Sed in his rebus omnibus quid ratio depostulet, causa re-
quirat, tempora ferat, tu prouidentius cognoscere poteris.
Hæc igitur negotia, vbi, quomodo, quando, & per quos tra-
ctari debeant, nemo melius quam tu prouidere potest. Has
igitur rationes omnes commodius tu ex rerum & temporū
accessionibus constituere poteris.

¶ Significatio modestie & euitationis orrogantie.

**Yo te he escripto mucho a la clara confian-
dome en la amistad que tengo contigo.**

¶ Hæc ad te scripsi liberius, confusus beneuolentia nostra.
Hæc tecum egi apertius singulari nostro amore confusus.
Hæc tibi plenius significauī spe nostræ amiciciæ perdoctus.
Hæc expressius tibi nota esse volui mutua amoris coniu-
ctione commonitus.

**Yo te he escripto esto no para que me tégas
por sabio mas para que conozcas el amor que te tengo.**

¶ Hoc igitur tibi scripsi, non vt me tibi prudentem osten-
derem, sed singularem tibi amorem declararem. Hæc igitur

tur tibi significauī, non vt meum consilium tuo antepone-
rem, sed vt optimam meam voluntatem patefacerem. Hæc
tibi nota esse volui, non vt prudentiam ostenderem, sed vt
ardentissimum meum in te desiderium ostenderem. Quic-
quid tibi scripsi, non egi, vt te monerem, sed vt, quanta esset
mea erga te beneuolentiæ magnitudo, significarem. Quic-
quid attigi, non feci, vt ad hoc te magis incitarem, qui dili-
gentissimus es, sed vt, quanto te amore cōplectar, scire pos-
ses. Quicquid tibi aperui, nō eo feci, vt tibi consulerem, qui
nullius indiges monitione, sed vt, buanti te facerem, intelli-
geres. Quicquid aperui, non egi, vt meum consilium vellem
callidum demonstrare, sed vt me tibi amicissimum cognos-
ceres.

¶ Significatio modestiæ consilij & euitationis arrogantie.

Yo te escreuire mas largamente quando yo
aure mas tiempo, o tuuere mas espacio.

¶ Sed hæc pluribus, cum plus ocij nactus fuero. Plura dicā
alias, cum commodiorem scribendi facultatem habuero.
Pluribus tecum agam, cum ampliormihi temporis commo-
ditas suppeditabit. Longiori vtar dicendi ratione, cum ma-
ior temporis opportunitas mihi oblata fuerit.

Yo te auria escripto mas largamēte si el por
tador, o correo no me ouiesse dado priessa.

¶ Plura scripsissem, nisi tabellarius festinasset. Plura literis
misissem, si mihi per tabellarij festinationem licuisset. Lon-
gioribus te literis visitassem, si tabellarius operiri voluisset.

Per-

Perdoname porque te he escripto breue-
mente.

¶ Ignosce igitur celeritati literarum. Paree igitur festi nationi epistolæ. Dabis igitur veniam, si literas celeriter extruxerim.

Yo hare fin, o assi acabo.

¶ Sed iam hic finem impono. Finem hic dicendi facio. Sed iam his modum facio. Ponam in extremo quod sentio.

Quelga con Dios y ama me como fueles

o mira por ti y siempre te acuerda de mi.

¶ Valebis igitur, & me, ut semper fecisti, adamabis. Recte igitur vale, et mutuo nos dilige. Cura igitur, ut recte valeas, & me tibi coniunctissimum habeas. Fac igitur optime valeas, & mihi mutuo amore correspondeas. Da igitur operam, ut valeas, & parem mihi beneuolentiam fac præstes. Te igitur feliciter valere desidero, et, ut me alterūte esse dicas, vehementer exopto.

¶ *Explicit.*

¶ Stephanus Eliscus de Soncino vir apprimè doctus quæ via celerrime & facillime proficere adolescentes possent, qui ad eloquentiam aspirant, cogitans inuenit optimam & apertissimam. Nam, quemadmodum ornate & varie diuersi vernaculæ linguæ sermones enunciari valeant, & omnes fere elocutionis partes accommodari, ostendit, ordine in hoc opere digessit. In quo usq; adeo studiosi p

ri & adoleſcentes ſe proficere cognoſcent, vt paruo tempo
re ſi perdiſcere & memoria mandare voluerint, depolita
omni loquendi barbarie, eloquentes euafuri ſint.

¶ FINIS.

¶ Impreſſa en Antequera con Priuilegio Real,
y con licencia del muy magnifico, y muy
Reuerendo ſeñor Pedro de Eſcalo
na, Vicario en eſta Ciudad de
Antequera.

Eſta taſſado por ſu mageſtad, y por los Señores del ſu muy alto Conſejo, en Eſpaña a tres m^a
rauedis el pligo: y en las Indias en eſta manera. Que en la ciudad de Sancto Domingo, en la
Iſla Eſpañola, y en las otras Iſlas de las dichas nueſtras Indias, ſe pueda llevar y lleue a ſeys maras
uedis por cada pligo de las obras, y en la nueva Eſpaña. Y en el nueuo Reyno de Granada a ocho
marauedis, y en las Prouincias del Peru adiez marauedis. Y mādamos a los nueſtros Preſidentes y
Oydores de las Audiencias reales de las dichas nueſtras Indias, y otros nueſtros qualeſquier jueces
dellas, que vos guarden y cumplan eſta mi cedula. Fecha en Valladolid a veynte y ſeys de Nouiem
bre, de mil y quinientos y ſeſſenta y quatro años.

